

Päästeseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Seaduseelnõu on välja töötatud eesmärgiga reguleerida selgemalt rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistöö osalemise, sealhulgas päästealase humanitaarabi andmise aluseid, tagada riigisisese hädaabi osutamise toimepidevus ning piiritleda Päästeameti roll kiirabi abistamisel. Praktikaks esile kerkinud kitsaskohtade lahendamiseks on vaja muuta päästeseadust (edaspidi *PäästeS*) ja muid seotud seadusi.

Eelnõu esimene eesmärk on **reguleerida selgemalt rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistöö osalemise korraldust**. Lahendusena koondatakse regulatsioon ühte seadusesse ja täpsustatakse seda senise tegevuspraktika alusel. Selleks ajakohastatakse PäästeS-is kiireloomulisel piiriülesel koostööl osalemise regulatsiooni ja reguleeritakse terviklikult kiireloomulisel missioonil osalemise korraldus. Viimane hõlmab ka kiireloomulisel missioonil osalemiseks valmistumist ja päästealase humanitaarabi andmist. Lisaks nähakse ette konkreetset nõudet päästemeeskonna reservi liikmele ja tema ettevalmistusele. Muudatuste peamine mõju seisneb selles, et rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistöö osalemise õiguslik alus on selgem ning see ühtlasi soodustab päästemeeskonna reservi liikme huvi kiireloomulisel missioonil osalemise vastu. Täpsem regulatsioon suurendab ka Eesti usaldusväärset rahvusvahelise partnerina ning toetab Eesti panust rahvusvahelisse kriisiohjesse ja humanitaarabisse.

Eelnõu teine eesmärk on **tagada hädaabiteadete menetlemise toimepidevus**. Selleks tehakse kehtivas õiguses järgmised muudatused:

- kehtestatakse PäästeS-is Häirekeskusele meede hädaabiühendusele ooteaja määramiseks, mida on võimalik rakendada terminalseadmega ühendusele, mis ohustab hädaabiteate menetlemise teenuse osutamist;
- kehtestatakse karistusseadustikus (edaspidi *KarS*) uus väärteokoosseis, mille alusel on võimalik võtta isik vastutusele Häirekeskuse töö häirimise eest; ning
- ajakohastatakse korrakaitseaduses (edaspidi *KorS*) hädaabinumbril edastatud informatsiooni töötlemise regulatsiooni.

Nende muudatuste peamine mõju on hädaabi parem kättesaadavus.

Eelnõu kolmas eesmärk on **piiritleda Päästeameti roll kiirabi abistamisel**. Selleks kehtestatakse PäästeS-is selge õiguslik alus Päästeameti abi kaasamiseks kiirabiväljakutsete käigus, et Päästeametil oleks õigus kiirabibrigaadile valdusesse sisenemisel vahetut sundi kasutades ust või väravat avada või muud takistust kõrvaldada. Muudatuse peamine mõju on parema õigusselguse loomine Päästeameti ja kiirabibrigaadi poolt abivajajale abi osutamisel. Muudatus toetab kiirabibrigaadi ja Päästeameti koostöö paremat korraldust kiire abi kättesaadavuse tagamisel ning seega aitab päästa elusid.

Ettevõtete ja mittetulundusorganisatsioonide jaoks halduskoormus eelnõuga ei suurene. Kuigi päästemeeskonna reservi liikmed peavad vajaduse korral päästemeeskonna reservi kandideerimisel täitma isikuankeedi, on päästemeeskonna reservi kandideerimine vabatahtlik. Seega ei kaasne eelnõuga kodanikele kohustuslikku nõuet riigiasutusele infot esitada ja halduskoormus isikuankeedi täitmise näol on välditav.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud:

- Siseministeeriumi nõunikud Marko Pöld (marko.pold@siseministeerium.ee) ja Mari Tikan (mari.tikan@siseministeerium.ee) ning
- Siseministeeriumi õigusnõunik Helen Ojamaa-Muru (teenistussuhe peatunud).

Eelnõu koostamisse olid kaasatud:

- Siseministeeriumi osakonnajuhataja Tarvi Ojala (teenistussuhe lõppenud) ja nõunik Kadi Luht-Kallas (kadi.luht-kallas@siseministeerium.ee);
- Häirekeskuse Lõuna Keskuse ja õigusosakonna juht Hedi Arukase (teenistussuhe peatunud) ning õigusosakonna jurist Annika Jõgiste-Johanson (annika.jogiste-johanson@112.ee);
- Päästeameti piiriülese koostöö nõunik Kairi Pruul (kairi.pruul@rescue.ee) ja õigusosakonna juhataja Eneken Kost (eneken.kost@rescue.ee);
- Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna nõunik Nikita Panjuškin (nikita.panjuskin@sm.ee) ja õigusosakonna õigusnõunik Susanna Jurs (susanna.jurs@sm.ee).

Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusnõunikud Helen Ojamaa-Muru (teenistussuhe peatunud) ja Kadi Parmas (kadi.parmas@siseministeerium.ee) ning õigusosakonna õigusnõunikud Kertu Nurmsalu (kertu.nurmsalu@siseministeerium.ee) ja Kristi Kool (teenistussuhe peatunud).

Eelnõu on enne esimest kooskõlastusringi keeleliselt toimetanud Siseministeeriumi õigusosakonna keeletoimetaja Heike Olmre (teenistussuhe lõppenud). Eelnõu ja seletuskirja on pärast esimest kooskõlastusringi keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele vanemtoimetaja Tiina Alekõrs (tiina@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- 1) PäästeS avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 68;
- 2) karistusregistri seadus (edaspidi *KarRS*) avaldamismärkega RT I, 05.07.2025, 8;
- 3) KarS avaldamismärkega RT I, 05.07.2025, 9;
- 4) KorS avaldamismärkega RT I, 05.07.2025, 12;
- 5) rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise seadus (edaspidi *RTsMS*) avaldamismärkega RT I, 17.12.2015, 70;
- 6) riigihangete seadus (edaspidi *RHS*) avaldamismärkega RT I, 12.07.2025, 25;
- 7) tervishoiuteenuste korraldamise seadus (edaspidi *TTKS*) avaldamismärkega RT I, 02.01.2025, 78;
- 7) tuleohutuse seadus (edaspidi *TuOS*) avaldamismärkega RT I, 29.06.2024, 7;
- 8) vääртеomenetluse seadustik (edaspidi *VTMS*) avaldamismärkega RT I, 05.07.2025, 19.

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õiguse rakendamisega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus. Eelnõu kohaselt muudetakse VTMS-i, mis on Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 104 järgi konstitutsiooniline seadus, mida saab muuta Riigikogu koosseisu häälteenamusega.

Eelnõu on seotud järgmiste arengukavadega:

1) „**Siseturvalisuse arengukava 2020–2030**“¹ programm „Siseturvalisus 2022–2025“. Eestil on oluline panus rahvusvahelistes tsiviil- ja militaarmissioonides ning humanitaarabi doonorriigina. Need meetmed aitavad maandada vägivaldse äärmusluse riske ning suurendavad kindlustunnet, et ohu korral on partnerriigid üksteisele toeks ning ohte tõrjutakse üheskoos, kiiresti ja tõhusalt. Jätkatakse panustamist rahvusvaheliste konfliktide rahumeelsesesse lahendamisse. Osaletakse rahvusvahelistes rahuvalve missioonides ning jätkatakse humanitaarabi (sh elanikkonnakaitse- ja kriisialase abi) andmist konfliktipiirkondades.

Arengukava tegevussuuna 4.2.2 kohaselt on seatud eesmärk, et Häirekeskus reageerib igale abivajadusele, ohule ja sündmusele antakse asjakohane hinnang ning abiosutaja saadetakse õigel ajal välja. Kogu ööpäeva hoitakse töös eri suhtluskanalid, tagades suhtlemise nii abivajajaga kui ka eri abiosutajate endi vahel.

2) „**Riigikaitse arengukava 2017–2026**“² eesmärkide saavutamiseks panustatakse aktiivselt rahvusvaheliste konfliktide ja kriiside lahendamisse. Eesti julgeolekule on määrava tähtsusega NATO ja EL-i ühtsus ning suutlikkus tegutseda otsustavalt oma liikmesriikide huvide kaitsel rahvusvahelistes kriisides.

3) „**Eesti välispoliitika arengukava 2030**“³ eesmärgi 1.2 kohaselt tugevdame võimet humanitaarkriisidele reageerida. Oluliseks peetakse edendada militaar- ja tsiviilinstitutatsioonide rahvusvahelist koostööd ja koordinatsiooni, mis võimaldab tõhusalt ühendada päästetöö, hädaabi, esmase taastamistöö ja arengukoostöö ning toetada sihtriigi jätkusuutlikku arengut.

2. Seaduse eesmärk

Seadusel on kolm põhieesmärki. Esiteks on vaja korrastada Päästeameti osalemise aluseid rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl ning selleks luuakse PäästeS-is terviklik raamistik. Teine eesmärk on tagada Häirekeskuse toimepidevus. Selleks nähakse ette võimalus peatada Häirekeskuse tööd häiriv tegevus ja teatud juhtudel ka võimalus karistada isikuid Häirekeskuse töö häirimise eest. Kolmas eesmärk on piiritleda Päästeameti roll kiirabibrigaadi abistamisel.

Praegu tulenevad PäästeS-i ja RTsMS-i regulatsioonide rakendumine ning erisused sellest, millise kanali kaudu on abipalve riiki saabunud. Näiteks kui abi küsib EL-i liikmesriik Taani, siis rakendub PäästeS ja abi andmise otsuse teeb siseminister. Kui aga abi küsib EL-i elanikkonnakaitsemehhanismi liige Norra, siis rakendub RTsMS ja sarnase otsuse teeb välisminister. Nii PäästeS-i alusel rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl kui ka RTsMS-i alusel kiireloomulisel tsiviilmissioonil osaleva Eesti Päästemeeskonna (edaspidi *päästemeeskond*) tegevuse planeerimise, ettevalmistamise (sh väljaõpe) ning lähetamise põhialused on samad. Praegu kehtiv topeltregulatsioon ei ole vajalik ega otstarbekas ja pigem tekitab segadust. Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemine on osa välissuhtlusest ja selle kujundamine on Välisministeeriumi (edaspidi *VäM*) pädevuses. Seetõttu on asjakohane reguleerida seda valdkonda RTsMS-is. Rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl osalemist ning selle osana päästealase humanitaarabi andmist korraldab Päästeamet, seega on kohane reguleerida seda PäästeS-is.

¹ „[Siseturvalisuse arengukava 2020–2030](#)“ (vaadatud 10.09.2024).

² „[Riigikaitse arengukava 2017–2026](#)“. [Arengukava avalik osa](#) (vaadatud 10.09.2024).

³ „[Eesti välispoliitika arengukava 2030](#)“ (vaadatud 10.09.2024).

Selleks et tagada hädaabiteadete menetlemise toimepidevus, täiendatakse eelnõu kohaselt PäästeS-i hädaabiühenduse ootelepaneku meetmega ja sätestatakse KarS-is uus väärtekoosseis. Hädaabiteadete menetlemine on Häirekeskuse peamisi ülesandeid PäästeS-i § 5 lõike 1¹ punkti 1 kohaselt, et tagada kiire abi vajaduse korral abivajaja abistamine. Praegu on võimalused Häirekeskuse töö häirimise eest isikut vastutusele võtta piiratud – KarS-i § 278 võimaldab väärteto korras karistada Päästeameti, politsei, kiirabi või muude eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamise eest. Nimetatud sätet ei saa kohaldada Häirekeskuse töö häirimise korral. Eelnõuga soovitakse laiendada võimalusi isikut vastutusele võtta, et hädaabiteadete menetlemist häirivat tegevust vähendada. Lisaks võimaldatakse eelnõu kohaselt Häirekeskust häiriva tegevuse korral rakendada hädaabinumbri 112 tehtud ühenduse ootelepaneku meedet, et tagada asutuse toimepidevus. Meede on Häirekeskusele oluline, et vältida sideliinide ummistamist ja seeläbi tagada abivajadusega inimestele hädaabinumbri parem kättesaadavus.

Eesmärgiga piiritleda Päästeameti roll kiirabibrigaadi abistamisel, kehtestatakse PäästeS-is selge õiguslik alus Päästeameti abi kaasamiseks kiirabiväljakutsete käigus, et kiirabibrigaadile valdusesse sisenemisel ust või väravat füüsilise jõuga avada või muud takistust kõrvaldada. Eelnõuga ei anta Päästeametile uut ülesannet. Ametiabi korras ukse avamisi ja muul viisil juurdepääsu tagamise vajadusega juhtumeid oli Päästeametil 2023. aasta näitel üle 420, millest kiirabibrigaadi abistati ligi kolmandikul juhtudel⁴. Sisult ei ole see enam ametiabi, vaid ühe ülesande täitmine. Sealjuures peab ülesanne tulenema kehtivast õigusest. Praktikas on kiirabibrigaadi abistamiseks selge õigusliku aluse puudumine tekitanud vaidlusi.

Eelnõuga seotud eesmärkide elluviimiseks on vaja täiendada eelkõige PäästeS-i, aga ka KarS-i – luua vajalikud õiguslikud alused ja lisaks korrastada senist regulatsiooni. Eelnõu rakendatakse olemasoleva eelarve kaudu, selleks ei ole kavas taotleda riigieelarvest lisarahastust. Eelnõu kohaselt hakkab Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi *PPA*) uue väärtekoosseisu alusel menetlema Häirekeskuse töö häirimisega seotud tegusid, samuti tegema taustakontrolli päästemeeskonna reservi kandidaatidele. Sellega kaasneb mõningane töökoormuse kasv, kuid need ülesanded ei eelda asutuse töö ümberkorraldamist ega lisapersonali värbamist.

Eelnõu väljatöötamiseks koostas Siseministeerium eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi *VTK*), mille Siseministeerium esitas kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks 14. juulil 2023. aastal⁵. VTK kooskõlastasid märkustega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium, VäM ning Justiitsministeerium, uue nimega Justiits- ja Digiministeerium (edaspidi *JDM*). Lisaks esitasid märkused Andmekaitse Inspeksioon, Häirekeskus, PPA ja Päästeamet. Eelnõu väljatöötamisel on esitatud märkusi arvestatud või märkuse esitajale mitteamestamist põhjendatud. VTK esitati tutvumiseks ka Riigikogu õiguskomisjonile ja seda käidi tutvustamas õiguskomisjoni istungil 18. septembril 2023. aastal.

JDM märkis VTK tagasisides seoses uue väärtekoosseisu kehtestamisega, et eelnõu seletuskirjas tuleb analüüsida KarS-i § 278 alusel algatatud senist menetluspraktikat. Sealhulgas nähti vajadust välja tuua, mil määral karistusi täidetakse ja kui palju on korduvalt karistatud isikuid; kui suur on olnud keskmine rahatrahv, milline on olnud miinimum- ja maksimumsumma; kui paljudes liikmesriikides on see tegevus (Häirekeskuse töö häirimine või takistamine) karistatav süüteona; kui kõrge on karistusmäär ja kuidas on karistusnorm praktikas ennast õigustanud. Samuti nähti vajadust lisada eelnõu seletuskirja kavandatava

---

⁴ Allikas: Päästeamet (andmed uuendatud 27.08.2024).

⁵ [EIS-i toimik nr 23-0967](#).

süüteo koosseisu karistumäärade analüüs ning tuua selgelt välja, kas uue väärtekoosseisu loomine toob kaasa vajaduse personali suurendada.

Lisaks VTK-s tõstatatud probleemide lahendamisele täpsustatakse eelnõuga Päästeameti läbiviidava ennetustöö ja demineerimistöö mõisteid. Samuti täiendatakse PäästeS-i kohaliku omavalitsuse üksuste võimalusega väljastada iseseisvalt ilma Päästeameti osaluseta üksikellamu, abihoone ning suvila ehitus- ja kasutuslubasid. Vastav põhimõte tuleneb TuOS-ist ega ole sisult uus. Sarnaselt hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogule reguleeritakse seaduses üksikasjalikumalt ka päästeinfosüsteemis (edaspidi *PÄIS*) isikuandmete töötlemist. Eelnõusse on võrreldes VTK-ga lisandunud veel kustutusvee ilma tasuta kasutamise põhimõtte reguleerimine, sest praktikas on veetrassist kustutusvee võtmisel tasu küsimise suhtes olnud eriarvamusi. Seega on asjakohane lisada see põhimõte sarnaselt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadusele (edaspidi *ÜVVK*) ka TuOS-i. Eelnõu kooskõlastusringi käigus tegi Päästeamet ettepaneku anda abidemineerijatele ka õigus osaleda iseseisvalt ennetustööl. Kuna abidemineerijad saavad juba praegu ennetustööalast väljaõpet, on mõistlik anda neile vastav õigus seadusega.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest paragrahvist, millega muudetakse üheksat seadust ja nähakse ette seaduse jõustumise aeg.

Eelnõu § 1 kohaselt muudetakse PäästeS-i.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse demineerimistöö ja ennetustöö mõisteid.

Kehtiva PäästeS-i § 3 lõike 1² kohaselt on demineerimistöö pommiohu, lahingumoonu ohu ja plahvatusohu tõrjumisega seotud tegevus. Eelnõu kohaselt on demineerimistöö ka pommiohu, lahingumoonu ohu ja plahvatusohu ennetamise ja väljaselgitamisega seotud tegevus. Täiendus tehakse seetõttu, et praktikas hõlmab demineerimistöö muu hulgas ohu ennetamise ja väljaselgitamisega seotud tegevusi.

Ohu ennetamine on KorS-i § 5 lõike 7 kohaselt see osa korrakaitsest, kus puudub ohukahtlus, kuid saab pidada võimalikuks olukorda, mille realiseerumisel tekib ohukahtlus või oht. Ohu väljaselgitamine on KorS-i § 2 lõike 1 kohaselt seotud ohukahtlusega. KorS-i § 5 lõike 6 kohaselt on ohukahtlus olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal ei saa tõenäosust, et korrariikumine aset leiab, pidada piisavaks, kuid mille puhul on alust arvata, et korrariikumine ei ole välistatud. Ohu ennetamisest eristab ohukahtlust see, et ohukahtluse korral peab korrakaitseorgan konkreetse ohu esinemist (kuigi pole selles kindel) võimalikuks, ohu ennetamisel lähtutakse aga teadlikult sellest, et konkreetset ohtu ei esine (puuduvad selle olemasolule viitavad asjaolud) ja kahju saabumise võimalus on üksnes abstraktne või ei küündi konkreetse ohuni⁶.

Demineerimistöö mõistes tähendab pommiohu, lahingumoonu ohu ja plahvatusohu ennetamine näiteks kontrollkäike enne avalikke üritusi. Pommiohu, lahingumoonu ohu ja plahvatusohu väljaselgitamine tähendab demineerimistöö mõistes aga näiteks kahtlase saadetise hindamist olukorras, kus eseme plahvatusoht pole veel kinnitust leidnud (nt postipakk, mida inimene pole tellinud, kuid talle on varem saadetud ähvardav sõnum). Demineerimistöö raames tehakse ka VIP-ide kaitsetegevust, mille puhul tuginetakse vastavatele ohuhinnangutele.

---

⁶ Korrakaitse seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 26.

Olenevalt olukorrast võivad pommiohu, lahingumoonu ohu ja plahvatusohu ennetamise ja väljaselgitamisega seotud tegevused hõlmata lõhkeainete otsingut teenistuskoores abil, aga ka esemete visuaalset ja tehnilist kontrolli (sh röntgen, endoskoop).

Ennetustöö sisu reguleeritakse PäästeS-i § 3 lõikes 1³. Võrreldes kehtiva PäästeS-i § 3 lõike 1³ sõnastusega on lõige jagatud kolmeks punktiks, et hõlbustada selle loetavust. Eelnõukohase PäästeS-i § 3 lõike 1³ punkti 2 kohaselt täiendatakse ennetustöö mõistet selliselt, et ennetustöö on teabe kogumine ja analüüsimine ka PPVS-i § 3 lõike 1 punkti 4 tähenduses otsingu- ja päästetöö (edaspidi *merepääste*) käigus ning muul juhul vees uppunu kohta.

Muudatuse eesmärk on võimaldada Päästeametil ennetustöö tegemiseks töödelda andmeid, sealhulgas isikuandmeid, ka merepääste sündmuste kohta ilma, et ta ise sündmuse lahendamisel osaleks. Kehtiva sõnastuse kohaselt saab Päästeamet ennetustöö eesmärgil koguda ja analüüsida üksnes päästesündmuse andmeid. Päästesündmuseks loetakse PäästeS-i § 3 lõike 1 kohaselt ootamatut olukorda, mis vahetult ohustab füüsiliste või keemiliste protsesside kaudu inimese elu, tervist, vara või keskkonda tulekahju, loodusõnnetuse, plahvatus, liiklusõnnetuse, keskkonnareostuse või muu sarnase olukorra korral. Päästetöö on päästesündmuse toimumisel, ohu tõrjumisel ja kõrvaldamisel ning päästesündmuse tagajärgede leevendamisel viivitamata rakendatavad, vältimatud ja edasilükkamatud tegevused (PäästeS-i § 3 lõike 1¹). Päästeameti ülesanne on PäästeS-i § 5 lõike 1 punktide 1 ja 1¹ kohaselt päästetöö tegemine maismaal ja siseveekogudel ning PPVS-i § 3 lõike 1 punktis 4 sätestatud otsingu- ja päästetöö tegemisel osalemine kaldalähedasel merealal, kui esineb vahetu oht inimese elule või tervisele, samuti punkti 4 kohaselt ennetustöö. Päästeametil on õigus ennetustöö tegemiseks koguda ja analüüsida andmeid, mis on vajalikud päästesündmuse ennetamiseks. PäästeS-i § 9 lõike 1 punkti 4 kohaselt ja kooskõlas siseministri 21. detsembri 2016. aasta määrusega nr 38 „Päästeinfosüsteemi asutamine ja päästeinfosüsteemi pidamise põhimäärus“ (edaspidi *PÄIS-i põhimäärus*) töötleb Päästeamet neid andmeid PÄIS-is.

Lisaks siseveekogudel ja kaldalähedasel merealal aset leidnud päästesündmuste andmetele on Päästeametil terviklikuks ennetustööks vaja analüüsida ka merepäästesündmuste andmeid eesmärgiga neid sündmusi ennetada. Eelkõige on Päästeametil vaja saada andmeid merepäästesündmuse ja piiriveekogudel toimunud sündmuste kohta, mille käigus on inimene hukkunud. Ujulates, basseinides, siseveekogudes ja kaldalähedasel merealal toimunud sündmustele reageerib ka Päästeamet, sest neid käsitatakse päästesündmusena. Selliste sündmuste kohta saab Päästeamet koguda teavet, mida ennetustöö eesmärgil analüüsida. Päästeamet ei hakka merepäästesündmustele reageerima, kuid merepäästesündmuse juhi otsusel on võimalik Päästeametit kaasata. Siiski on ka merepäästesündmuste ennetamisel Päästeametil oluline roll, kuna asutus teeb terviklikult veeohutusele suunatud ennetustööd. Merepäästesündmuste ennetamise ülesande lisamine Päästeameti ennetustöö osana loob andmete töötlemiseks sisulise aluse. Aastas on kuni kümme uppumissurma, mille puhul Päästeamet sündmusele ei reageeri (sündmuse toimumiskoht on kaugemal kui kaldalähedane mereala), kuid Päästeametil on ennetusstrateegia kujundamiseks vaja sündmuse kohta lisateavet. Praegu kogub sündmuse kohta teavet PPA, kellelt Päästeamet saab esialgse teabe sündmuse kohta ning võimaluse korral ka lisainfot. Eelkõige on Päästeameti huvi saada teada tegevusest, mis eelnes uppunuga veeõnnetusele, ning võimalikke lisategureid, mis viisid sündmuseni (alkoholijoove, terviserike, päästevesti puudumine, ilmastikuolud jms). Kõiki neid andmeid ei pruugi PPA-l olla, seega tuleb Päästeametil koguda vajalikku teavet.

Praegu puudub Päästeametil uppunute andmetele terviklik juurdepääs. Eelnõu koostajatele teadaolevalt on JDM algatanud kohtuarstliku lahangu saatekirja koostamise protsessi muudatuse. Kõnesolev muudatus ei ole sisult eraldiseisev, vaid on seotud Päästeameti vajadusega saada uppunud isiku lahkamise saatekirjale kantud andmetele juurdepääs. Seetõttu

puuduvad muudatusel sellised mõjud, sealhulgas mõjud isikuandmete töötlemisele, mida oleks vaja käesoleva eelnõu raames eraldi analüüsida. Kokkuvõttes antakse Päästeametile muudatusega selge õiguslik alus töödelda peale päästesündmuste ka merepäästesündmuse, sealhulgas uppunu, andmeid. Eesmärk on tagada, et veeõnnetuste kohta analüüsitavad andmed oleks terviklikud ja seeläbi saaks Päästeamet veeohutuse valdkonnas ennetustööd tõhusamalt sihistada.

Veeõnnetuste ennetamise eesmärk on kaitsta inimeste elu ja tervist, mis on vastavalt PS-i § 16 ja § 28 lõike 1 alusel kaitstavad hüved. PS-i § 26 esimese lausega kaitstakse isiku eraelu puutumatust, mida antud juhul riivatakse isikuandmete töötlemisega. Isikuandmete kaitse seaduse § 9 lõike 2 punkti 3 kohaselt on peale andmesubjekti surma isikuandmete töötlemine õiguspärane, kui selleks on vastav õiguslik alus. Antud juhul kaalub veeõnnetuste tekkepõhjuste väljaselgitamine tulevikus õnnetuste ärahoidmiseks üles riive, mis kaasneb surnud isiku või tema pärijate õigustele. Uppunud isikute isikuandmeid töötleb Päästeamet minimaalses võimalikus ulatuses, et seostada sündmusega seotud andmed konkreetse isikuga ja selgitada välja õnnetuse tekkepõhjuseid. Need andmed on loetletud PÄIS-i põhimääruse § 6 lõikes 9. Isikuandmete töötlemise õiguslik alus nähakse eraldi ette eelnõu § 1 punktis 5 toodud § 9 lõike 1¹ punktiga 7 (vees uppunu terviseandmed seoses uppumisega ning võimaliku vees uppumisega seotud riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmed).

Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt tuuakse PäästeS-i § 5 lõike 1 punktis 8 selgemalt välja kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi *KOV-i üksus*) võimalus iseseisvalt Päästeameti osaluseta väljastada üksikelamu, abihoone ja suvila ehitus- ja kasutuslubasid ning kooskõlastada ehitus- või kasutusteatise eelnõusid. Tegemist ei ole sisulise muudatusega.

Kehtiva TuOS-i § 5 lõigete 1¹ ja 1² kohaselt saab KOV-i üksus Päästeameti kooskõlastuseta väljastada üksikelamu, abihoone ja suvila ehitus- ja kasutuslubasid ning kooskõlastada ehitus- või kasutusteatise eelnõusid või nendest keelduda. Kuna PäästeS sellele otsesõnu ei viita, on praktikas tekkinud küsimus, kummast normist tuleb lähtuda. Õigusselguse tagamiseks täiendatakse PäästeS-i sõnastust, et Päästeamet annab kooskõlastuse või keeldub sellest vaid siis, kui KOV-i üksus ei kasuta TuOS-is nimetatud võimalust hinnata iseseisvalt ehitise tuleohutusnõuetele vastavust.

Eelnõu § 1 punkti 3 kohaselt täiendatakse PäästeS-i § 5 uue lõikega 5. Muudatusega sätestatakse, et kui ühendus terminalseadmega ohustab hädaabiteate menetlemise toimepidevust, võib Häirekeskus rakendada selle suhtes ooteaega. Ühenduse ootelepanek on üks võimalik meede, kuidas Häirekeskus saab kaitsta hädaabinumbri 112 toimepidevust kõneliine ummistava tegevuse korral. Sealjuures on terminalseade elektroonilise side seaduse § 2 punkti 60 kohaselt tehniline seade või selle osa, mis ühendatuna ühenduspunktis võimaldab saata, töödelda või vastu võtta kõnet või edastada andmeid; terminalseade on ka ruuter ja modem. Kehtiv õigus võimaldab sarnast meedet kasutada küberintsidendi korral, kuid muudel puhkudel selleks õiguslikku alust pole. Ühenduse ootelepaneku võimalus on Häirekeskusele oluline, et erinevatele sideliine ummistavatele tegevustele kiirelt reageerida. Ka Euroopa elektroonilise side seadustiku⁷ artikli 109 lõike 3 kohaselt on liikmesriikidel kohustus tagada, et Euroopa ühtsele hädaabinumbrile 112 saabunud hädaolukorra sidele vastatakse nõuetekohaselt ja see edastatakse riiklikule hädaabiorganisatsioonile kõige kohasemal viisil⁸. Sellisele hädaolukorra sidele vastatakse ning sellega tegeletakse vähemalt sama kiiresti ja

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/1972, millega kehtestatakse Euroopa elektroonilise side seadustik. – [ELT L 321, 17.12.2018, lk 36–214](#).

⁸ Euroopa elektroonilise side seadustiku artikli 109 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel tagada, et hädaolukorra side abil on võimalus saada tasuta juurdepääs hädaabiteenistusele, kasutades Euroopa ühtset hädaabinumbrit 112, ja muudelt määratletud riigisestelt hädaabinumbritelt.

tõhusalt kui riigisisese(h) hädaabinumbri(te) puhul, kui see (need) on jätkuvalt kasutusel. Käesoleva punktiga reguleeritavat ühendusele ooteaja rakendamise meetet käsitlevad eelnõu koostajad terviklikult koos Häirekeskuse tegevuse häirimise eest karistamise võimalusega, et tagada hädaabiteadete menetlemise toimepidevus. Toimepidevuse tagamiseks on oluline esmalt häiriv tegevus peatada ja alles kõige viimase lahendusena toimepanijat karistada.

Siseministri 13. juuni 2017. aasta määruse nr 26 „Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded“ (edaspidi *hädaabiteadete menetlemise kord*) § 9 lõikes 3 nähakse ette, et teate menetleja peab rakendama hädaabiteate menetlemise teenuse toimepidevuse tagamise meetmeid. Siinkohal tuleb arvestada, et kõnealune norm ei ole kõne ootelepaneku meetme kohaldamiseks piisav alus. Isikute õiguseid oluliselt riivava meetme kohaldamise alus peab tulenema seadusest (seadusreservatsiooni põhimõte). Riigikohus on PS-i tõlgendades rõhutanud, et avalikku võimu võib teostada üksnes volitusnormi alusel. „Seadusereservatsiooni nõue tuleneb õigusriigi ja demokraatia põhimõtetest ja tähendab, et põhiõigusi puudutavates küsimustes peab kõik põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused langetama seadusandja.“⁹ Teisisõnu, kui on risk, et ühenduse ootelepaneku meetme kohaldamisega kaasneb riive ja viibib isiku õigus saada hädaabi, siis peab selline meede olema reguleeritud seaduses. Küberintsidendi korral annab vastava aluse küberturvalisuse seadus (edaspidi *KüTS*). Meetme kohaldamiseks muudel puhkudel kui küberintsident reguleeritakse eelnõu kohaselt PäästeS-is täiendav õiguslik alus. Näiteks oleks see asjakohane selleks, et takistada rikkis või halvasti seadistatud seadmelt tehtavate ühenduste liinile pääsemist ning ajutiselt lõpetada teadlikult korduvalt abivajaduseta hädaabinumbri 112 helistajate tegevus.

Küberintsidendi korral on Häirekeskusel õigus KüTS-i alusel kohaldada olukorra lahendamiseks asjakohaseid meetmeid. KüTS-i § 7 lõike 1 punkti 2 kohaselt on teenuse osutajal kohustus küberintsidendi lahendamiseks rakendada alaliselt turvameetmeid. Teenuse osutaja kohta sätestatud kohaldatakse KüTS-i § 3 lõike 4 punkti 1 alusel andmekogu vastutavale töötajale ehk antud juhul ka Häirekeskusele, kes on hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogu (edaspidi *HK SOS*) vastutav töötaja¹⁰. Küberintsidendi lahendamise käigus meetmete rakendamisel peab süsteemi haldaja KüTS-i § 7 lõike 2 punkti 4 kohaselt võtma kasutusele abinõud küberintsidendi mõju ja leviku vähendamiseks, sealhulgas vajaduse korral piirama süsteemi kasutamist või juurdepääsu sellele. Häirekeskuse puhul on niisuguses olukorras kõne ootelepanek üks võimalik meede, et sideliinide ummistamist vältida. KüTS-i § 7 lõike 2 punkti 1 kohaselt peab teenuse osutaja koostama süsteemi riskianalüüsi, milles tuleb esitada süsteemi turvalisust ja teenuse toimepidevust mõjutavate ning küberintsidendi tekkimist põhjustavate riskide loetelu, määrata riskide realiseerumisel tekkiva küberintsidendi tagajärgede raskusaste ning kirjeldada küberintsidendi lahendamise abinõusid.

Häirekeskuse tööd häiriv tegevus ei ole sageli küberintsidendina käsitatav. PäästeS-is konkreetse meetme reguleerimisega võimaldatakse Häirekeskusel ühenduse ootelepaneku meetet rakendada erinevates hädaabiteadete menetlemise toimepidevust ohustavates olukordades – nii juhul, kui tegemist on küberintsidendiga, kui ka juhul, kui kübeintsidendi tunnused puuduvad. Seeläbi saab Häirekeskus keskenduda intsidendi mõju piiramisele ja meetme rakendamiseks ei pea eelnevalt tuvastama, kas sündmusel avalduvad küberründe tunnused.

Ühenduse ootelepaneku meetme rakendamisel nii küberintsidendi korral kui ka muul juhul tuleb iga kord hinnata sellega kaasnevaid riske. Kui meetme rakendamise tagajärjel jääb

⁹ RKÜKo, 03.12.2007, 3-3-1-41-06, punkt 21. Vt ka viide 10.

¹⁰ KüTS-is teenuse osutaja kohta sätestatud kohaldatakse KüTS-i § 7 lõike 1 punkti 12 kohaselt ka valitsusasutusele.

inimene abita, võib tõenäoliselt kaasneda õigusvastane riive isiku õigusele saada riigi kaitset (PS-i § 13 lõige 1), samuti õigusele elule (PS-i § 16) ja õigusele tervise kaitsele (PS-i § 28 lõige 1). Seetõttu peab meetme rakendamine olema kajastatud Häirekeskuse koostatud hädaabiteenuse toimepidevuse riskianalüüsis, et maandada võimalikke riske. Samuti tuleb meetme kohaldamise täpsemad alused määratleda Häirekeskuse sisemise töökorraldusega ning meetme rakendamine peab olema iga kord läbikaalutud ja põhjendatud vajadusega.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse PäästeS-is PÄIS-i pidamise eesmäärke. PÄIS-i pidamise eesmärgina lisatakse PäästeS-i § 9 lõikesse 1 kaks uut punkti – punktid 6 ja 7.

Punkti 6 kohaselt töödeldakse PÄIS-is hädaolukorra seaduse § 16 lõikes 2 sätestatud ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmeid, et selgitada välja isikud, kes vajavad evakuatsioonikohta. See eesmärk on uus, kuivõrd ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmeid PÄIS praegu ei sisalda.

HOS-i § 16 lõike 2 kohaselt on ulatuslik evakuatsioon hädaolukorra või selle ohu korral elanikkonna ajutine ümberpaigutamine ohustatud alalt ohutusse asukohta. Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumist ja selle läbiviimist korraldab Päästeamet (HOS-i § 16 lõige 3). Sisuliselt on Päästeameti vastutada evakuatsiooni üldine korraldus, juhtimine, elanike teavitamine, elanike evakueerimise korraldus, transpordi korraldus, esmaabi korraldus ning kogunemispunktide ja evakuatsioonikohtade töö korraldus.¹¹ Seoses elanike evakueerimise korraldusega on vaja kaardistada isikud, kes vajavad evakuatsioonikohta pärast seda, kui nad on ohustatud alalt ära liikunud. Vabariigi Valitsuse 22.06.2017. aasta määruse nr 112 „Hädaolukorra lahendamise juhtimise, lahendamisel osalevate asutuste ja isikute koostöö, avalikkuse teavitamise ja asutustevahelise teabevahetuse ning ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumise ja selle läbiviimise nõuded ja kord“ § 10 lõike 4 kohaselt tuleb evakuatsioonikohas tagada evakueeritute viibimiseks esmased olme- ja hügieenitingimused, esmavajalik toitlustamine ja joogivesi, esmaabi andmine ning füüsiline turvalisus. Nende tingimuste täitmine eeldab seda, et teatakse, kui palju isikuid evakuatsioonikohta vajab. See, milliseid andmeid konkreetselt kogutakse, tuuakse välja PÄIS-i põhimääruses, töödeldavate isikuandmete ulatus on toodud eelnõu § 1 punktis 5. Kuna PÄIS on andmekogu, kus töödeldakse Päästeameti ülesannetega seotud andmeid, ja ulatusliku evakuatsiooni korraldus on Päästeameti ülesanne, on päästeinfosüsteem selliste andmete töötlemiseks loogiline koht.

Punkti 7 kohaselt töödeldakse PÄIS-is Päästeameti ülesannetega seonduvaid andmeid, et koostada analüüse ja statistikat. Lisanduv eesmärk kasutada PäästeS-i § 9 lõike 1 punktides 1–5 nimetatud andmeid Päästeameti ülesannetega seonduvate analüüside ja statistika koostamiseks ei ole uus. Ka PÄIS-i põhimääruse § 1 lõikes 2 on ette nähtud, et lisaks PäästeS-i § 9 lõikes 1 sätestatud eesmärkidele kasutatakse infosüsteemi andmeid Päästeameti toimingutega seonduvate tegevuste ja sündmuste analüüsimisel ning statistilistel eesmärkidel. Antud eesmärk lisatakse muudatuse kohaselt ka seadusesse. PS-i §-ga 10 nähakse ette seaduslikkuse põhimõte, mis tähendab, et avaliku võimu tegevus ei tohi olla vastuolus seadusega (seaduse ülimuslikkus). Seadusliku aluse põhimõte (seaduse reservatsioon) tähendab, et avalikku võimu võib teostada vaid volitusnormi alusel¹². „Seadusereservatsiooni nõue tuleneb õigusriigi ja demokraatia põhimõtetest ning tähendab, et põhiõigusi puudutavates küsimustes peab kõik põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused langetama seadusandja. PS-is ette nähtud pädevus- ja vorminõuete eesmärk on tagada PS-i kandvate printsiipide (õigusselguse, õiguskindluse, võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõtte) järgimine ja tõhusam põhiõiguste kaitse¹³.“ Ülesannete täitmisega seonduvate analüüside

¹¹ Hädaolukorra seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. – [seletuskiri.pdf](#).

¹² Kalmo, Hent, Kask, Oliver, 2020. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, § 10 nr 44.

¹³ Vt viide 8.

koostamine on vajalik Päästeameti töö planeerimiseks – selle teabe alusel planeeritakse näiteks töökorralduse muudatusi.

Vajadus reguleerida seaduses andmekogu pidamise eesmäärke tuleneb isikuandmete kaitse üldmääruse (edaspidi *IKÜM*)¹⁴ nõuetest. IKÜM-is nähakse isikuandmete töötlemisele ette järgmised üldalused:

- 1) isikuandmete töötlemiseks peab olema *õiguslik alus* (artikli 6 lõige 1);
- 2) liikmesriigil on *õigus reguleerida teatud andmetöötlust täpsemalt* (artikli 6 lõike 3 punktid c ja e);
- 3) kohustus on määrata täpselt ja selgelt kindlaks *isikuandmete töötlemise eesmärk*, mille üks olulisemaid eesmäärke on tagada isikuandmete töötlemise läbipaistvus (artikli 5 lõike 1 punktid a ja b);
- 4) tuleb *tagada põhiõigus informatsioonilisele enesemääramisele*, mille kohaselt peaks inimesele olema tema isikuandmete kohta teada, kes, mis eesmärgil ja milliseid isikuandmeid töötleb ning mida nende andmetega tehakse peale ettenähtud töötlemise lõppemist.

Ka avaliku teabe seaduse (edaspidi *AvtS*) § 43¹ lõike 1 kohaselt võib andmekogu asutada üksnes eesmärgiga täita seaduses või selle alusel antud õigusaktis sätestatud ülesandeid. AKI on andmekogude juhendis samuti märkinud, et andmekogu pidamise eesmärk kui volitusnormi tuum peab olema seaduses sätestatud. Niisugune reguleerimine on vajalik andmekogu pidamise ja isikuandmete töötlemise ulatuse üle kontrolli teostamiseks¹⁵.

Eelnõu § 1 punkti 5 kohaselt sätestatakse § 9 lõikega 1¹ PÄIS-is töödeldavate isikuandmete ulatus. Muudatusega luuakse seaduse tasandil parem õigusselgus isikuandmete töötlemise ulatusest. Eelnõuga ei muudeta PÄIS-is töödeldavate isikuandmete koosseisu, välja arvatud osas, mis puudutab ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmeid.

Isiku üldandmete mõistet ei ole kehtiva õigusega reguleeritud. Senises õigusloome praktikas on selle all mõistetud isiku nime, isikukoodi, sugu, kodakondsust, kontaktandmeid, sealhulgas aadressi ja emakeelt. Isikuandmed on igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku ehk andmesubjekti kohta (IKÜM-i artikli 4 punkt 1). Tuvastatav füüsiline isik on seejuures isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal. Kuna isikut on võimalik tuvastada ka kaudsete tunnuste põhjal, siis käsitatakse isikuandmeid laiemalt kui üksnes otse nime alusel tuvastatava inimese andmed.

Isikuandmete kaitse on üks põhiõigusi, mis on tagatud osana perekonna- ja eraelu kaitsest PS-i § 26 kohaselt. Samuti on see osa igatüüpi õigusest vabale eneseteostusele (PS-i § 19). Igal põhivabadusse sekkumisel ja piirangul peab PS-i järgi olema seaduslik alus, mille tagajärjed on ettenähtavad ja piisavalt selged.¹⁶ Perekonna- ja eraelu puutumatusse võib sekkuda üksnes seaduses sätestatud juhul ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, et tõkestada kuritegu või tabada kurjategija.¹⁷ Riigikohus on varasemas

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – [ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88](#).

¹⁵ Andmekaitse Inspeksioon. [Andmekogude juhend, lk 6–7](#).

¹⁶ Kalmo, Hent 2020. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, § 11 nr 23.

¹⁷ Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu seletuskiri. – [778 SE](#).

kohtupraktikas märkinud, et „[e]raelu puutumatus riivena käsitatakse muu hulgas isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist“.¹⁸

Ka EL-i põhiõiguste hartas nõutakse põhiõiguste piirangu sätestamist seaduses. Euroopa Kohus on praktikas rõhutanud, et harta artikli 8 lõikega 2 lubatakse isikuandmete töötlemist, kui on täidetud teatud tingimused. Isikuandmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Harta artikli 52 lõikega 1 nähakse ette, et selliseid õigusi võib piirata tingimusel, et piirangud on ette nähtud seadusega, need arvestavad nimetatud õiguste ja vabaduste olemust ning need on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalikud ja vastavad tegelikult liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.¹⁹ Isikuandmete kaitse ei ole absoluutne õigus ka IKÜM-i kohaselt, millega nähakse ette, et töötlemise õiguspärasust tuleb kaaluda selle järgi, mis ülesannet see ühiskonnas täidab, ning tasakaalustada proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt muude põhiõigustega. Euroopa Kohtu praktika järgi peab isikuandmetega seotud põhiõiguste piiramisel piirduma vältimatult vajalikuga: „Proportsionaalsuse põhimõtte järgimine tuleneb samuti Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, mille kohaselt nõuab eraelu puutumatus põhiõiguse kaitsmine liidu tasandil, et isikuandmete kaitse erandid ja piirangud piirduksid rangelt vajalikuga.“²⁰ Lisaks peab kõnealune piirang kujutama endast põhiõigusi vähimal määral riivavat meedet, et saavutada taotletav eesmärk.²¹

Praegu on töödeldavad isikuandmed sätestatud PÄIS-i põhimääruses, kuid seaduses pole isikuandmete ulatust välja toodud. PäästeS-i lisatakse regulatsioon, et selgemalt vastata põhiseaduslikule korrale ja IKÜM-iga seatud nõuetele. Vajadusele täiendada PäästeS-i isikuandmete töötlemise ulatuse teabega on varem tähelepanu pööranud ka Justiitsministeerium²². PÄIS-is töödeldavate isikuandmete koosseis kategooriate kaupa on eelnõu kohaselt reguleeritud punktides 1–9. Täpsemalt on töödeldavad isikuandmed nimetatud PÄIS-i põhimääruses ja selgitused vastava PÄIS-i põhimääruse eelnõu seletuskirjas.

Punkti 1 kohaselt töödeldakse *Päästeameti ülesande täitja ja ülesande täitmisse kaasatud isiku üldandmeid ning teenistuskoha andmeid*. Päästetöoks valmis oleva (kutseliste ja vabatahtlike päästjate) isikkoosseisu üldandmed hõlmavad ees- ja perekonnanime ning isikukoodi ning teenistuskoha andmed hõlmavad struktuuriallüksust, valvekoosseisu numbrit ja ametinimetust. Päästesündmuse korral kantakse PÄIS-i sündmusele reageerinud ressursi andmed ehk reageerinud meeskonna liikmete ees- ja perekonnanimed ning päästetöö juhi ees- ja perekonnanimi. Päästeameti ülesande täitja üldandmete alla läheb ka demineerimistööd tegeva isiku ees- ja perekonnanimi ning tema telefoninumber. Ehitise tulekahju puhul kantakse PÄIS-i sündmuskohal menetlust läbiviinud päästeametniku ees- ja perekonnanimi ning tema ametikoht. Ohutusosalase nõustamise osas kantakse PÄIS-i nõustaja ees- ja perekonnanimi, regioon ning struktuuriüksus. Ohutusosalase koolitus- ja teavitustegevuse osas kantakse PÄIS-i ennetustegevuse läbiviija ees- ja perekonnanimi, ametikoht ning struktuuriüksus. Järelevalvemenetlust puudutavas osas kantakse PÄIS-i järelevalvet teostanud päästeametniku ees- ja perekonnanimi, ametikoht ning struktuuriüksus.

Päästeameti ülesande täitmisse kaasatud isikud on isikud, kes pidevalt Päästeameti tegevuses ei osale, kuid kes on olenevalt sündmusest ülesande täitmisse kaasatud, näiteks

¹⁸ RKHKo, 12.07.2012, 3-3-1-3-12, punkt 19.

¹⁹ EKo C-92/09 ja C-93/09, punktid 49 ja 50.

²⁰ EKo C-203/15 ja C-698/15, punkt 96.

²¹ Vt nt EK C-92/09 ja C-93/09, punkt 81.

²² Justiitsministeeriumi 06.07.2023. aasta kiri nr 8-2/4456.

abipolitseinikud. Päästetööle kaasatud isiku puhul kantakse PÄIS-i kaasatud isiku ees- ja perekonnanimi.

Punkti 2 kohaselt töödeldakse *päästesündmusega seotud isiku üldandmeid ja teenistuskoha andmeid*. Päästesündmusega seotud isiku üldandmete all mõeldakse näiteks päästetööl vastava objektiga seotud füüsilise isiku üldandmeid, nagu ees- ja perekonnanimi, telefoninumber, e-posti aadress, isikukood või sünniaeg ja elukoha aadress, ning demineerimistööl vastava objektiga seotud isiku üldandmeid, nagu ees- ja perekonnanimi ning telefoninumber. Lisaks lähevad selle punkti alla tulekahjuteate tühistamise korral tulekahju tühistaja andmed (kui füüsiline isik, siis tema nimi) ja objekti, kust tulekahjuteade tuli, kontaktisiku andmed (ees- ja perekonnanimi ning telefoninumber). Päästesündmusega seotud isiku teenistuskoha andmed on päästesündmuse raames menetlust läbiviiva politseiametniku ametikoht ja tema telefoninumber ning kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja kontaktisiku ametikoht ja tema telefoninumber.

Punkti 3 kohaselt töödeldakse *päästesündmuse põhjustaja üldandmeid ja sotsiaalse tausta andmeid*. Päästetöö andmed hõlmavad PÄIS-is ka oletatava põhjustaja andmeid, need on ees- ja perekonnanimi, telefoninumber, isikukood või sünniaeg ning elukoha aadress. Tulekahju põhjustaja korral kantakse PÄIS-i tulekahju põhjustaja sugu, vanus, suhtluskeel ja tema sotsiaalse tausta andmed (toimetulek).

Punkti 4 kohaselt töödeldakse *ulatusliku evakuatsiooniga seotud isiku üldandmeid*. Need hõlmavad evakuatsioonikohta vajava isiku üldandmeid, milleks on isiku kodakondsus, sugu, ees- ja perekonnanimi, isikukood, sünnikuupäev ning tema kontaktandmed (telefon, aadress, e-posti aadress, emakeel). Kuna neid andmeid kehtiv PÄIS-i põhimäärus ei sisalda, on selles osas täiendatud ka PÄIS-i põhimäärust (vt rakendusakti kavandeid).

Üldandmed on vajalikud selleks, et aru saada, kui palju inimesi ja kes täpsemalt evakuatsioonikohta ning abi vajavad. Seejuures on oluline teada, kui palju on lapsi, naisi ja mehi, sest evakuatsioonikohas tuleb tagada näiteks esmased olme- ja hügieenitingimused ning esmavajalik toitlustus. Täpsemad andmed, nagu isikukood ja sünnikuupäev, on vajalikud seetõttu, et sama nimega võib olla mitu inimest. Olukorras, kus pereliikmed on sattunud eri kohtadesse ja sideteenus pole kättesaadav, on selliselt võimalik pered kokku viia. Üldandmed on vajalikud ka Häirekeskuse, PPA ja KOV-ide jaoks, sest inimestele on oluline ka evakuatsioonikohas saada vajalikke ravimeid, toetusi ning muud abi. Isiku aadress ehk elukoht on oluline info KOV-ide (info, millisest linnast või vallast isik pärineb) vaatest ja vajaduse korral isikule vältimatu sotsiaalabi osutamise mõistes. Kokkuvõttes, kui inimene evakuatsioonikohta vajab, tuleb selleks vajalikud tingimused korraldada. Seda ei ole võimalik teha, kui puuduvad andmed, mis tagaksid talle vajaliku abi, näiteks kiire arstiabi (vaatamata sellele, et näiteks arstiabi teenust Päästeamet ise ei paku).

Punkti 5 kohaselt töödeldakse *päästesündmusel hukkunu, vigastatu, päästetu, evakueeritu ja pääsenu üldandmeid*. Need andmed on vajalikud selleks, et koostada koosmõjus muude andmetega statistikat niisuguste sündmuste kohta. Üldandmed, mida olenevalt sündmusest töödeldakse, on järgmised: sugu, vanus, isikukood, emakeel, elukoht.

Punkti 6 kohaselt töödeldakse *päästesündmusel hukkunu ja vigastatu päästesündmusega seotud terviseandmeid ning võimaliku päästesündmuse tekkega seotud riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmeid*. Päästesündmusel hukkunu ja vigastatu terviseandmed on isiku terviseandmed, mis on konkreetselt seotud päästesündmusega: hukkunu surma põhjus, vigastuse liik ning tervise seisundi seos päästesündmuse tekkimisega, päästesündmusesse sattumise või vigastada saamise või hukkumisega. Päästesündmuse käigus hukkunu ja vigastatu andmed, sealhulgas terviseandmed, on vajalikud selleks, et selgitada välja päästesündmuse asjaolud ennetustöö ja

järelevalve planeerimiseks (kehtiva PäästeS-i § 9 lõike 2 punkt 2). Riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmed on oluline teave, et hinnata päästesündmuste, sealhulgas tulekahjude ja uppumiste ennetamise võimalusi. Hukkunu või vigastatu riskikäitumise andmete all mõeldakse isiku ohtu põhjustavat käitumist (sh ohutusnõuete rikkumist), tema eluviisi, alkoholitarvitamist ja tulekahju puhul ka viiteid suitsetamisele. Sotsiaalse tausta andmed hõlmavad hukkunu ja vigastatu sotsiaalsel staatust (pensionär, üliõpilane, töötu vms), varasemat kokkupuudet sotsiaaltöötajatega ning isiku sotsiaalsel käitumist, sealhulgas lähedaste või sugulaste olemasolu ja info- ja suhtluskanalite kasutamist. Riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmed võidakse saada olenevalt olukorrast kas isikult endalt, tema sugulastelt, sotsiaaltöötajatelt jne.

Punkti 7 kohaselt töödeldakse *vees uppunu terviseandmeid seoses uppumisega ning võimaliku vees uppumisega seotud riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmeid*. Neid andmeid töötleb Päästeamet selleks, et mõista uppumissurmade asetleidmise põhjuseid ja vähendada selliseid sündmuseid tulevikus. Statistikkasse arvestatakse Eesti territooriumil asetleidnud uppumissurmad. Vees uppunu terviseandmed on seotud konkreetsetl uppumisega, sisuliselt tähendab see tervise seisundi seost uppumisega. Lisaks läheb siia alla uppunu surma põhjus. Riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmed hõlmavad uppunu eluviisi, varasemat kokkupuudet sotsiaaltöötajatega, uppumisele vahetult eelnenud tegevust, sealhulgas joobeseisundit ja uppumisohtu põhjustavat käitumist. Sellised andmed võidakse saada sotsiaaltöötajalt, sugulastelt, naabritelt jne.

Punkti 8 kohaselt töödeldakse *tuleohutusteenuse osutamise ning järelevalve- ja kooskõlastamismenetlusega seotud isiku üldandmeid ja kutsealaga seotud andmeid*. Need on ehitise omaniku või valdaja ees- ja perekonnanimi ning isikukood, tuleohutusülevaatus teinud isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood, enesekontrolli tuleohutusaruande täitja ees- ja perekonnanimi, telefoninumber ja e-posti aadress ning ehitusprojekti koostaja ees- ja perekonnanimi ning telefoninumber. PÄIS-i kantakse ka küttesüsteemi puhastamisega seotud isiku, korstnapühkija ja pottsepa andmed. Korstnapühkija ja pottsepa puhul kantakse PÄIS-i peale nime, isikukoodi, e-posti aadressi ning telefoninumbri ka tema kutsealaga seotud andmed – kvalifikatsiooni nimetus ja kutsetunnistuse number. Ka tuleohutusülevaatus teinud isiku puhul kantakse PÄIS-i tema kutsealaga seotud andmed (kvalifikatsiooni nimetus, kutsetunnistuse number). Lisaks eeltoodule kantakse PÄIS-i automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi korrashoiu eest vastutava isiku ja automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi hooldaja ees- ja perekonnanimi ning telefoninumber; üld- ja detailplaneeringu koostaja ning kooskõlastaja ees- ja perekonnanimi, telefoninumber või e-posti aadress ning ehitus- või kasutusloa eelnõuga seonduvalt ehitise omaniku ning kooskõlastaja ees- ja perekonnanimi, telefoninumber või e-posti aadress ning omanikujärelevalve teostaja ja ehitaja andmed.

Punkti 9 kohaselt töödeldakse *ohutusnõustamise korral eluruumi valdaja üldandmeid, kodus ohutu toimetulekuga seotud terviseandmeid ning võimaliku päästesündmuse tekkega seotud riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmeid*. Eluruumi valdaja üldandmed on valdaja ees- ja perekonnanimi, elukoha aadress, suhtluskeel ning telefoninumber. Terviseandmed hõlmavad infot eluruumi kasutaja füüsilise või vaimse erivajaduse kohta. Riskikäitumise ja sotsiaalse tausta andmed hõlmavad infot eluruumi valdaja eluviisi kohta (suitsetamine, alkoholitarvitamine), eluruumi kohandamise vajaduse kohta ning hinnangut eluruumist tulenevate riskide kohta. Ohutusnõustamisel kogutakse infot isiku nõusolekul. Andmeid töödeldakse selleks, et kujundada turvaline elukeskkond ja seda hoida, ennetada ohtusid ning planeerida edasist Päästeameti tegevust.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse PäästeS-i § 9 lõiget 2 punktiga 4¹, mille kohaselt kantakse PÄIS-i ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmed. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 4,

mille kohaselt töödeldakse PÄIS-is ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmeid, et selgitada välja isikud, kes vajavad evakuatsioonikohta. Kuna kehtiva PäästeS-i § 9 lõikes 2 tuuakse välja üldised andmete kategooriad, mida PÄIS-i kantakse, tuleb ka ulatusliku evakuatsiooni andmete osas lõiget 2 täiendada. Isikuandmete töötlemise ulatus, mis puudutab ulatusliku evakuatsiooni andmestikku, on toodud eelnõu § 1 punktis 5 (vt ka eelmise punkti selgitus).

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse PäästeS-i § 9 lõikes 4 ettenähtud põhimäärusega reguleeritavat PÄIS-i pidamise korda. Muudatuse kohaselt on siseministri määrusega võimalik reguleerida:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) andmesaajad;
- 3) andmete juurdepääs ja andmete väljastamine;
- 4) andmete säilitamise täpne tähtaeg;
- 5) järelevalve PÄIS-i pidamise üle;
- 6) PÄIS-i ülesehitus ja täpne andmekoosseis;
- 7) vastutava töötleja ülesanded;
- 8) volitatud töötleja ja tema ülesanded.

Võrreldes sätte kehtiva sõnastusega on lisandunud *andmeandjad, andmete juurdepääs ja andmete väljastamine, vastutava ja volitatud töötleja täpsed ülesanded ning järelevalve PÄIS-i pidamise üle*. Muudatus ei ole sisuline – PÄIS-i põhimääruses sisalduvad need normid ka praegu, kuid seda ei ole reguleeritud seaduses. Kuna tegemist on andmekogu pidamise oluliste aspektidega, siis tuleb need reguleerida seadusega. Kõnesoleva muudatusega ei kaasne PÄIS-i põhimääruse täiendamise vajadust, vaid seaduses nähakse täpsemalt ette piirid, mida on lubatud reguleerida andmekogu põhimääruses.

Ka see muudatus tehakse kooskõlas PS-i §-s 10 sätestatud seaduslikkuse põhimõttega, mille kohaselt langetab põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused seadusandja (vt § 1 punkti 4 juures toodud selgitused).

Eelnõu § 1 punktiga 8 sõnastatakse ümber PäästeS-i § 9¹ lõikes 1 reguleeritud HKSOS-i pidamise eesmärk. Hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogu on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kus töödeldakse andmeid, sealhulgas isikuandmeid, et:

- 1) menetleda hädaabiteateid kiirema abi osutamiseks;
- 2) menetleda abi- ja infoteateid teabe ja käitumisjuhiste vahendamiseks riiklikes küsimustes;
- 3) koostada Häirekeskuse ülesannetega seotud analüüsi Häirekeskuse töö korraldamiseks;
- 4) koguda Häirekeskuse ülesannetega seotud statistikat Häirekeskuse töö korraldamiseks ja teenuste arendamiseks.

Muudatusega ühtlustatakse sätte ülesehitust PÄIS-iga, loetledes konkreetseid tegevused, mille käigus on isikuandmete töötlemine õiguspärane. Sõnastusest on välja jäetud Häirekeskusele pandud andmete töötlemise üldisem eesmärk – kaitsta inimese elu, tervist ja vara ning keskkonda, kuna see ei ava andmetöötlemise sisulist poolt ja koormab asjatult sätte teksti. Võrreldes kehtiva sõnastusega on täiendava eesmärgina lisatud Häirekeskuse ülesannetega seonduvate analüüside koostamine ja statistika kogumine. Sätte loetavuse hõlbustamiseks on lõige jagatud neljaks punktiks. Muudatus ei ole sisuline – Häirekeskus koostab oma tegevuse planeerimiseks analüüsi ja statistikat ka praegu, kuid seadusesse lisatakse see andmete töötlemise eesmärgina.

Kõnesoleva muudatuse põhjendused sarnanevad eelnõu § 1 punktiga 4 tehtava muudatuse põhjendustega – nii PÄIS-is kui ka HKSOS-is töödeldakse andmeid, sealhulgas isikuandmeid, vastava asutuse ülesannete täitmiseks. Seetõttu ei ole selgitusi käesolevas punktis üle korratud.

Eelnõu § 1 punktiga 9 sätestatakse HKSOS-is töödeldavate isikuandmete ulatus § 9¹ uues lõikes 1¹. Praegu on töödeldavate isikuandmete koosseis sätestatud siseministri 21. detsembri 2016. aasta määruses nr 36 „Hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogu põhimäärus“ (edaspidi *HKSOS-i põhimäärus*). PäästeS-i regulatsiooni täiendatakse, et selgemalt vastata põhiseaduslikule korrale ja IKÜM-iga seatud nõuetele.

Punkti 1 kohaselt töödeldakse *hädaabiteate ning abi- ja infoteate edastaja üldandmeid ning hädaabiteate edastaja asukoha andmeid*. Üldandmed on isiku ees- ja perekonnanimi, telefoninumber ning e-posti aadress. Hädaabiteate andmete all kogutakse ka hädaabiteate edastaja asukoha andmeid.

Punkti 2 kohaselt töödeldakse *abivajaja ja sündmusega seotud muu isiku üldandmeid*. Need on isiku ees- ja perekonnanimi, sugu, isikukood või sünniaeg, kodakondsus ning vanus. Sündmusega seotud isik võib olla teataja, juhuslik mööduja või keegi muu, kes on kuidagi konkreetse abivajaduse juhtumiga puutumuses. Seos sündmusega kantakse samuti HKSOS-i.

Punkti 3 kohaselt töödeldakse *abivajaja andmeid tervises seisundi kohta*. Need on tervises seisundit puudutavad andmed, mis aitavad abivajaja abivajaduse välja selgitada. Andmed on olulised, et osutada vajalikku abi võimalikult kiiresti. Hädaabiteadete menetlemise korra § 5 lõike 1 kohaselt peab abivajaduse väljaselgitamiseks teate menetleja koguma andmeid sündmuse, sündmuse asukoha, abivajajate arvu, nende tervises seisundi ja abivajadusest teataja kohta. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt peab menetleja üldjuhul ühe minuti jooksul välja selgitama ohu inimese tervisele või elule.

Punkti 4 kohaselt töödeldakse *sündmuse lahendamise seotud isiku, hädaabiteate menetleja ning abi- ja infoteate menetleja üldandmeid ja teenistuskoha andmeid*. Need on Häirekeskuses hädaabiteate ning abi- ja infoteate menetleja ees- ja perekonnanimi ning isikukood, hädaabiteate menetleja puhul ka struktuuriüksus. Sündmuse lahendamise seotud isiku üldandmete all mõeldakse reageeriva ressursi andmeid: pääste poolt abi osutanud meeskonnavanema ees- ja perekonnanimi ning (töö)telefoni number ning kiirabi poolt brigaadijahi (töö)telefoni number. Politsei vaatest isikuandmeid ei töödelda.

Punkti 5 kohaselt töödeldakse *hädaabiteate edastaja andmeid tervises seisundi ja võimaliku asukoha kohta, kui kasutatakse lühisõnumi teenust*. Need on teenuse kasutaja puue, haigus ja muu lisateave seoses tervises seisundiga ning teenuse kasutaja võimaliku asukoha nimetus ja aadress. Ka need andmed on vajalikud selleks, et osutada vajalikku abi võimalikult kiiresti.

Punkti 6 kohaselt töödeldakse *ohuteavituse teenuse tellinud riigi ametiasutuse esindaja üldandmeid*. Need on haldusorganit esindava isiku ees- ja perekonnanimi. Ohuteavituse teenust osutab Häirekeskus oma põhimääruse²³ § 9 lõike 2 alusel, mis hõlmab muu hulgas elektroonilise side seaduse § 105¹ lõike 2 alusel ohualapõhise kiire ohuteavituse edastamist.

Punkti 7 kohaselt töödeldakse *abi- ja infoteenuse tellija üldandmeid*. Abi- ja infoteenuse tellija üldandmed on vajalikud vastava teenuse osutamiseks. Teenuse tellija andmed võtab Häirekeskus vastu teenuse osutaja nimel. Näiteks on Häirekeskuse vahendusel võimalik tellida Päästeametilt tuleohutusnõustamist isiku eluasemel kodukülastusena. Häirekeskus võtab selliseid sooviavaldusi vastu abi- ja infotelefonil 1247. Inimese sooviavalduse vastuvõtmisel on Häirekeskusel vaja töödelda tema isikuandmeid, sealhulgas nimi, aadress, kus nõustamist soovitakse, ja kontaktandmed, mille kaudu Päästeamet hiljem külastuse kokku lepib.

---

²³ Siseministri 3. oktoobri 2014. aasta määrus nr 43 „[Häirekeskuse põhimäärus](#)“.

Häirekeskus töötleb loetletud andmeid ja edastab need Päästeametile tema ülesannete täitmiseks. Ilma isikuandmete töötlemiseta ei ole võimalik sooviavaldusi täita, sest puuduks piisav teave, kes ja kus nõustamist soovib²⁴.

Punkti 8 kohaselt töödeldakse *kriisiinfo teenuse kaudu lähedase kohta päringu teinud isiku ja päringualuse isiku üldandmeid ning käesoleva seaduse § 9¹ lõikes 2⁴ nimetatud andmeid*. Andmete väljastamise eeldusena tuleb päringu tegijal anda Häirekeskusele andmed enda kohta, et oleks võimalik teada saada, kes on isik, kes andmeid päris ja kellele andmed väljastatakse. HKSOS-i kantakse päringu teinud isiku isikukood või sünniaeg ja tema seos päringualuse isikuga. Andmekogus töödeldavad päringualuse isiku andmed on ees- ja perekonnanimi, isikukood või sünniaeg. PäästeS-i § 9¹ lõikes 2⁴ nimetatud andmed on tervise infosüsteemist kriisiinfo teenuse osutamisel päritud andmed selle kohta, kas, kus ja millal on arvatavale kannatanule osutatud tervishoiuteenust seoses PäästeS-i § 3 lõikes 4 nimetatud sündmusega (eelkõige ulatuslik tulekahju, plahvatus või varing, tõsine transpordi-, kiirgus- või tuumaõnnetus, terrorirünnak, massitulistamine või paljude kannatanutega massiline korratud). Kriisiinfo teenuse osutamisel ei töötle Häirekeskus arvatava kannatanu terviseandmeid.

Punkti 9 kohaselt töödeldakse *kriisiinfo teenuse osutamisel päringu teinud isiku enda kohta avaldatud andmeid, sealhulgas terviseandmeid, kui need on vältimatult seotud kriisinfoteenuse osutamise tinginud erakorralise sündmusega*. Need andmed on seotud sellega, et riigiinfo telefoni või muu kanali kaudu osutatava kriisiinfo teenuse osutamisel võib Häirekeskusel tekkida vajadus töödelda Häirekeskuse poole pöörduja esitatud ja tema enda kohta avaldatud teavet, sealhulgas tervise kohta. Näiteks puutus Häirekeskus tervisekriisi ajal kriisiinfo teenuse osutamisel korduvalt kokku elanike infovajadusega, mis on seotud nende terviseandmetega. Kuna kõik Häirekeskuse tehtud kõned salvestatakse HKSOS-is, on tegemist isiku edastatud ja temaga seostatavate terviseandmetega, mis saavad HKSOS-i osaks. Niisamuti vajab isik vastust esitatud küsimusele, mis tähendab, et Häirekeskuse operaator annab infot, lähtudes isiku antud teabest. Kokkuvõttes ei ole seetõttu võimalik isiku esitatud ja tema kohta käivaid isikuandmeid ammendavalt loetleda. Häirekeskus töötleb andmeid kriisiinfo teenuse osutamiseks isiku nõusolekul (õiguslik alus on isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkt a), edastamata neid teistele asutustele²⁵.

Muudatuse olemus ja põhjendused on sisult sarnased eelnõu § 1 punktis 5 tooduga ning seetõttu ei ole neid käesolevas punktis korratud.

Eelnõu § 1 punktiga 10 täiendatakse PäästeS-i § 9¹ lõike 2 punkti 7 viisil, et abi- ja infoteate andmetena töödeldakse ka infoteate edastaja ning sündmusega seotud muu isiku esitatud andmeid. Abi- ja infoteadete andmestikku kantavad andmed on sätestatud HKSOS-i põhimääruse §-s 5².

Eelnõu § 1 punktiga 11 muudetakse PäästeS-i § 9¹ lõiget 2⁹ viisil, et HKSOS-is isikuandmete säilitamise tähtaja möödudes andmed pseudonüümitakse. Ka selle muudatusega ei kaasne sisulist muudatust isikuandmete töötlemises.

Kehtiva PäästeS-i § 9¹ lõike 2⁹ kohaselt anonüümitakse HKSOS-is säilitatavad isikustatud andmed peale ühe aasta ja ühe kuu pikkust säilitustähtaega. Andmekaitse Inspeksioon on asunud seisukohale, et isikuandmed on anonüümsed vaid juhul, kui need on muudetud viisil, et üksikisikut ei ole võimalik tuvastada või ei ole enam võimalik tuvastada. Sealjuures peab anonüümseks muutmine olema pöördumatu. Pärast isikute nime, isikukoodi, sünniaja ja

²⁴ [SK HKSOS PM ja HMK 25042022.pdf](#).

²⁵ [SK HKSOS PM ja HMK 25042022 \(4\).pdf](#).

kontaktandmete kustutamist ei ole tegemist mitte andmekogu anonüümsete andmetega, vaid pseudonüümitud andmetega, mille töötlemisele kohaldatakse IKÜM-i nõudeid.²⁶ Kuna sündmuse asjaolude kaudu säilib teoreetiline võimalus, et peale isikuandmete eemaldamist on võimalik konkreetne isik nendega kokku viia, siis ei ole korrektne sõnastus, et kõnesolevad andmed anonüümitakse.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täpsustatakse HKSOS-i põhimääruse regulatsiooni ulatust PäästeS-i § 9¹ lõikes 4. Kehtiva lõike 4 kohaselt sätestatakse HKSOS-i põhimääruses andmekogu pidamise kord, volitatud töötleja, andmekogusse kogutavate andmete täpne koosseis, andmeandjad, andmesaajad, andmete säilitamise täpsed tähtajad ja vajaduse korral muud andmekogu pidamisega seotud korralduslikud küsimused. Muudatuse kohaselt sätestatakse siseministri määrusega andmekogu pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) andmesaajad;
- 3) andmetele juurdepääs ja andmete väljastamine;
- 4) andmete säilitamise täpne tähtaeg;
- 5) andmekogu ülesehitus ja täpne andmekoosseis;
- 6) järelevalve andmekogu pidamise üle;
- 7) vastutava töötleja ülesanded;
- 8) volitatud töötleja ja tema ülesanded.

Sätte sõnastust on muudetud selliselt, et see oleks paremini kooskõlas AvTS-iga, milles on sätestatud andmekogude põhimääruse sisu. AvTS-i § 43⁵ lõike 1 kohaselt sätestatakse andmekogu põhimääruses andmekogu pidamise kord, sealhulgas andmekogu vastutav töötleja (haldaja) ja vajaduse korral volitatud töötleja, andmekogusse kogutavate andmete koosseis, andmeandjad ning vajaduse korral muud andmekogu pidamisega seotud korralduslikud küsimused. Eelnõu kohaselt reguleeritakse siseministri määrusega samuti andmekogu pidamise kord ja punktides 1–8 tuuakse eraldi välja, mida peab andmekogu pidamise kord määruse tasandil kindlasti sisaldama. Võrreldes sätte kehtiva sõnastusega on eraldi välja toodud ka *andmeandjad, andmetele juurdepääs ja andmete väljastamine, vastutava ja volitatud töötleja täpsed ülesanded ning järelevalve HKSOS-i pidamise üle*.

Andmekogude juhendis²⁷ on loetelu andmekogu pidamise olulistest küsimustest, mida põhimäärusega reguleeritakse. Seejuures on näiteks eraldi välja toodud, et põhimääruses tuleb mh reguleerida *andmeandjate* osa, kohustuste jaotus vastutava ja volitatud töötleja vahel ehk *vastutava ja volitatud töötleja täpsed ülesanded* ning andmete saajad ja andmete saamise tingimused ehk *andmetele juurdepääs ja andmete väljastamine*. Ka *järelevalve* osa on eraldi andmekogude juhendis (p-s 4.5.1) märgitud. Seega sätestatakse nüüd seaduse tasandil kõik olulised ja vajalikud punktid, mida põhimääruse regulatsioon peab sisaldama.

Oluline on märkida, et käesolev muudatus ei ole sisuline. HKSOS-i põhimääruses sisalduvad vastavad normid ka praegu (§-s 6 on sätestatud see, kes esitavad andmekogusse andmeid (andmeandja); andmetele juurdepääs ja andmete väljastamine on reguleeritud 4. peatükis; vastutava ja volitatud töötleja ülesanded 5. peatükis ning järelevalve 6. peatükis). Antud muudatus tehakse kooskõlas PS-i §-s 10 sätestatud seaduslikkuse põhimõttega, mille kohaselt langetab põhiõiguste realiseerimise seisukohalt olulised otsused seadusandja. Nagu ka käesoleva eelnõu § 1 punktis 4 toodud selgituses on märgitud, peab andmekogu pidamise eesmärk kui volitusnormi tuum olema seaduses sätestatud. Selline reguleerimine on vajalik, et

²⁶ Andmekaitse Inspektsiooni 10.11.2022. aasta kiri nr 1.2.4/22/2627.

²⁷ Andmekaitse Inspektsioon. [Andmekogude juhend](#), lk 13–14.

teostada kontrolli andmekogu pidamise ja isikuandmete töötlemise ulatuse üle²⁸. Antud muudatusega ei kaasne HKSOS-i põhimääruse täiendamise vajadust, vaid seaduses reguleeritakse täpsemalt andmekogu põhimääruse regulatsiooni piirid.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täpsustatakse PäästeS-i § 13² lõikes 3 reguleeritud Päästeameti kohaldatava riikliku järelevalve meetme erisuse sisu. Päästeamet kohaldab valduse läbivaatuse meetet, kui see on vajalik päästetöö või demineerimistöö teostamisel. Praegu kehtiva sätte järgi võib Päästeamet halduskohtu loata siseneda valdaja eluruumi, kui see on vajalik päästetööks või demineerimistööks. Muudatusega kõrvaldatakse sättest ebatäpsus.

Valdusesse sisenemise riikliku järelevalve erimeedet reguleeritakse KorS-i §-ga 50, mis ei näe ette valdusesse sisenemiseks kohtu luba. Küll aga on KorS-i § 51 lõike 2 kohaselt vajalik kohtu luba valduse läbivaatuseks: isiku valduses oleva eluruumi läbivaatus ning äriruumi läbivaatus väljaspool selle töö- või lahtiolekuaega on lubatud ainult läbivaadatava elu- või äriruumi asukohajärgse halduskohtu eelneval loal. Sama on Riigikohus välja toonud ka 2015. aasta otsuses: „Valdusesse sisenemine ja valduse läbivaatus on oma eesmärgilt ja olemuselt, tagajärgedelt ning põhiõiguste riive intensiivsusest kaks erinevat meetet. Valdusesse sisenemise korral on tegemist valdusesse sisenemise, seal olemise ja üksnes selle visuaalse vaatlemisega, mille eesmärgiks on mh selgitada ega ei esine ohuolukorda. Kuna valdusesse sisenemise meede riivab isiku õigusi väiksema intensiivsusega, ei nõua see õiguse kohaselt eelnevat halduskohtu luba. Valduse läbivaatus riivab intensiivsemalt isiku õigusi kui valdusesse sisenemine, kuna see hõlmab lisaks valdusesse sisenemisele, seal olemisele ja selle visuaalsele vaatlemisele ka seal asuvate asjade läbivaatamist ja uurimist (nt kappide ja sahtlite avamist jmt). /.../ Tulenevalt meetme intensiivsusest peab selle sanktsioneerima üldjuhul halduskohus oma loaga.“²⁹ Kui halduskohtu luba ei ole võimalik taotleda vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise vajaduse tõttu, võib korrakaitseorgan valduse läbi vaadata ilma halduskohtu loata. Sellisel juhul on korrakaitseorgan kohustatud loa taotlema tagantjärele. Päästetööks või demineerimistöö käigus valduse läbivaatuse teostamiseks ei ole halduskohtu loa taotlemise nõue eesmärgipärane – taolised sündmused on reeglina ajakriitilised ja loa taotlemise vajadus takistaks päästjatel oma tööd efektiivselt teha. Samuti pole kohtul sisulist teadmist, et hinnata päästemeeskonna tegevust sündmuskohal. Päästesündmuse lahendamisel valduse läbivaatus ei ole võrdsustatav politsei või teiste uurimisorganite teostatava läbiotsimisega, milleks on isiku õiguste olulise riive tõttu vajalik halduskohtu luba. Isiku elu, tervise ja vara kiire kaitse eesmärgil sekkumise vajadus kaalub üle omandi (PS-i § 32) ja kodu (PS-i § 33) puutumatus õiguse riive. Seega, kui valduse läbivaatus on vajalik päästetööks või demineerimistööks, siis saab meetme kohaldamist pidada õigustatuks. Seejuures on erandit vaja üksnes selleks, et vaadata elu- või äriruum läbi väljaspool selle töö- või lahtiolekuaega.

PäästeS-i § 13² lõike 3 sõnastuses esinevale puudusele juhiti tähelepanu ka 2022. aastal Turvalisuskompassis avaldatud artiklis³⁰. Artiklis selgitatakse, et päästesündmuse lahendamisel on keeruline eristada valdusesse sisenemise ja selle läbivaatuse piiri, mistõttu on PäästeS-is vajalik nende meetmete liitmine või selgem eristamine. Seadusandja eesmärk on PäästeS-i § 13² lõigetes 2 ja 3 toodud erisuste sätestamisel olnud siiski valduse läbivaatus, mitte ainult valdusesse sisenemine. Seda tõlgendust toetab ka kuni 30. juunini 2014 kehtinud PäästeS-i redaktsiooni § 24 sõnastus³¹, mille kohaselt võib Päästeamet valdaja nõusolekuta isiku valduses oleva piiratud või tähistatud kinnisasja, ehitise või ruumi läbi vaadata, sealhulgas vaadata läbi seal asuva asja ning avada uksi, väravaid või kõrvaldada muid takistusi:

²⁸ Andmekaitse Inspeksioon. [Andmekogude juhend, lk 6–7](#).

²⁹ RKHKo, 03.11.2015, 3-3-1-36-15, punkt 13.2.

³⁰ Kroonberg, Riina, Roosve, Triin. 2022. [Korrakaitsemeetmed päästetöödel ja laiemaltki](#). Turvalisuskompass 3. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 134–136.

³¹ [RT I, 29.12.2011, 206](#).

- 1) kui on alust arvata, et piiratud või tähistatud kinnisasjal, ehitises või ruumis viibib isik, kelle elu või tervis on tingituna tema abitust seisundist ohustatud;
- 2) päästesündmuse väljaselgitamiseks või
- 3) päästetööks või demineerimistööks.

Täiendavalt oli kõnesoleva PäästeS-i redaktsiooni § 24 lõike 2 kohaselt piiratud või tähistatud kinnisasja, ehitise või ruumi valdajal õigus viibida valduse läbivaatuse juures, välja arvatud juhul, kui valduse läbivaatus on vajalik päästetööks või demineerimistööks. KorS-i jõustumisega 1. juulil 2014. aastal muutusid need sätted kehtetuks ja jõustusid PäästeS-i §-s 13² sätestatud riikliku järelevalve erisused.

Samuti juhiti viidatud artiklis tähelepanu, et PäästeS-i § 13² lõike 3 sõnastuse kohaselt on meetme kohaldamise alt välistatud äriruumid, mille läbivaatamiseks on järelikult vajalik halduskohtu luba. Sellisele lähenemisele ei ole päästesündmuse lahendamise kontekstis mõistlikku põhjendust, kuna näiteks põlengu kustutamisel ei ole vahet, kas tegemist on isiku omandis või kasutuses oleva eluaseme või äriruumiga. Seetõttu antakse muudatuse kohaselt Päästeametile õigus halduskohtu loata vaadata läbi eluruum ja äriruum väljaspool selle töö- või lahtiolekuaega, kui see on vajalik päästetööks või demineerimistööks.

Eelnõu § 1 punktiga 14 lisatakse PäästeS-i § 13² lõike 4 esimesse lausesse täiendus, et kui Päästeamet teostab valduse läbivaatust eelnõukohase PäästeS-i § 13² lõike 3 alusel, siis kaasneb ka selle toiminguga valdaja teavitamise kohustus. PäästeS-i § 13² lõikes 4 on praegu ette nähtud vaid valdusesse sisenemisest teavitamise kohustus. Päästesündmuse lahendamisel on valdusesse sisenemise ja valduse läbivaatuse meetmete rakendamine sageli väga tihedalt seotud ning seetõttu on otstarbekas reguleerida teavitamise kohustus ühes lõikes.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse PäästeS-i § 13² uue lõikega 5. Muudatuse kohaselt võib Päästeamet kohaldada vahetut sundi aitamaks kiirabibrigaadil siseneda valdusesse, et pääseda patsiendi juurde, kes vajab tervishoiuteenust.

Vahetu sunni kasutamise õiguse andmisega Päästeametile kiirabibrigaadi abistamiseks ei anta Päästeametile ülesannet tervishoiuteenuse osutamisel osaleda. Päästeamet ei sisene seejuures ka valdusesse ega taga edasist valduse valvet. Päästeameti roll piirdub vaid vahetu sunni kohaldamisega. Takistuse kõrvaldamisega abistab Päästeamet kiirabibrigaadi viisil, et kiirabibrigaadil oleks võimalik asuda oma ülesannet täitma. Eelnõu kohaselt asutuste ülesandeid ei muudeta, vaid Päästeameti rolli täpsema reguleerimisega tagatakse parem õigusselgus kiirabisündmuste lahendamisel.

Päästemeeskondi kaasatakse sageli kiirabisündmustele, et abivajaja juurde pääsemiseks avada näiteks uks või aken. 2023. aastal avas Päästeamet ametiabi korras ukse või akna kokku üle 420 juhul: ametiabi taotlesid nii politsei, kiirabi kui ka kohaliku omavalitsuse üksused. Kiirabi abistamiseks ametiabi korras ukse avamine või takistuse kõrvaldamine Päästeameti poolt moodustas sellest üle kolmandiku (2023. aastal 131 juhtumit)³². Kuna Päästeameti abi vajavaid kiirabisündmuseid on aastast võrdlemisi palju, siis on põhjendatud anda Päästeametile selge ja konkreetne õigus kiirabi abistamisel. Samuti on Päästeametile seni kaasnud halduskoormus ja rahaline kulu seoses ebaselgetel alustel tehtud toimingute vaidlustamisega. Aastas esitatakse Päästeametile keskmiselt kümme kahjunõuet, millest osa on seotud uste avamisega. Kui tegevuseks puudub selge õiguslik alus, siis tuleb Päästeametil tekitatud kahju hüvitada.

Kiirabisündmusel näiteks ukse või akna avamise toimingut tehes kasutab Päästeamet füüsilist jõudu, mida saab käsitada vahetu sunni kohaldamisena KorS-i § 74 lõike 1 tähenduses. Vahetut

---

³² Päästeameti kiirabi abistamise statistika ja lühianalüüs 2022–2023. Memo on asutusesiseseks kasutamiseks.

sundi kohaldab KorS-i § 75 lõike 1 alusel politsei. Muu korrakaitseorgan saab kasutada vahetut sundi vaid seaduses sätestatud juhul. KorS-i § 6 lõike 6 kohaselt osutab politsei teisele korrakaitseorganile halduskoostöö seaduses ettenähtud ametiabi andmise alustel ja korras abi riikliku järelevalve haldusakti täitmisel, kui täitmine seisneb vahetu sunni kohaldamises. Halduskoostöö seadus vahetu sunni kohaldamist ei reguleeri. KorS-i kommentaarides on selgitatud, et korrakaitseorgan, kelle pädevuses ei ole vahetu sunni teostamine, taotleb politseilt ametiabi vahetus sunnis seisneva toimingu sooritamiseks³³. Praktikas kaasavad aga teised korrakaitseorganid Päästeamet, et valdusesse sisenemist takistavat ust või akent avada, kuna Päästeametil on selleks vajalikud tööriistad ja oskused. Kehtiva õiguse kohaselt tekib kiirabisündmuste puhul olukord, et valdusesse sisenemiseks peaks sündmusele reageerima kolm ametkonda (kiirabi, politsei ja pääste). See on riigi ressursside ebamõistlik kasutus, mistõttu vajab töökorraldus ülevaatamist. Samuti on tegemist probleemse olukorraga, kus isegi lühike ajaline viivitus võib kaasa tuua patsiendi surma.

Praegu on Päästeameti kaasamise juhud reguleeritud küll Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018. aasta määruses nr 119 „Kiirabi, haiglale, pääste- ja politseiasutuste, Kaitseväge ning Terviseameti kiirabialase koostöö kord“ (§ 5 lõige 3), kuid määrus ei anna Päästeametile õigust kohaldada vajaduse korral vahetut sundi kiirabibrigaadi abistamiseks. Päästeamet on reageerimise kriteeriumid väljasõiduplaanidega kinnitanud ja Häirekeskus alarmeerib abiandjaid lähima abi põhimõttel. Väljasõiduplaan sisaldab Päästeameti ja Häirekeskuse eelnevalt kokkulepitut töökorraldust sündmustele abiandjate saatmiseks. Kiirabi abistama on võimalik saata vaba päästemeeskond. Kui Päästeameti ressurss on oma põhiülesannete täitmisega hõivatud, siis ei ole võimalik kiirabisündmusele reageerida ja sel juhul otsib Häirekeskus võimaluse korral näiteks PPA ressursse kiirabibrigaadi abistamiseks.

Abivajaja või kolmanda isiku valdusesse isiku nõusolekuta sisenemine on avaliku võimu teostamine, mille käigus riivatakse isiku õigusi. PS-i § 32 lõige 1 kaitseb igaühe omandi ja PS-i § 33 kodu puutumatust. Kiirabiväljakutsetel valdusesse sisenemisel riivatakse seda õigust märkimisväärselt, kuid seda tehakse vaid juhul, kui on alust arvata, et ruumis viibiva isiku elu või tervis võib olla ohus (PS-i § 16 ja PS-i § 28 lõikega 1 kaitstavad hüved). Viimane kaalub üle omandi või kodu puutumatuse riive. Päästeameti poolt kiirabi abistamise vajadus seisneb füüsilise jõuga takistuse eemaldamises (eelkõige ukse või akna avamine, et kiirabibrigaad pääseks abivajaja juurde). Kuna kehtiv õigus ei anna selget alust Päästeameti poolt vahetu sunni kohaldamiseks kiirabi abistamisel, antakse see õigus käesoleva eelnõuga. Kiirabisündmusel hindab kiirabibrigaad vajadust abivajaja juurde pääseda ja selleks takistus kõrvaldada, mis põhineb sellel, kas kahtlustatakse ohtu inimese elule või tervisele. Takistuse kõrvaldamine on toiming, mille tegemine fikseeritakse operatiivsides Häirekeskusega, samuti HKSOS-is. Hinnang tugineb eelkõige hädaabiteatest saadud, aga ka sündmuskohal selguvale infole ning tervise infosüsteemi terviseandmetele. Kiirabibrigaad annab Päästeameti abi kasutamise vajadusest teada raadioside teel Häirekeskusele. Kiirabibrigaad peab olema valmis nii sündmuse lahendamise käigus kui ka hiljem põhjendama, miks ukse või värava avamine või muu takistuse kõrvaldamine konkreetsetes olukorras on vajalik. Samas on mõistetav, et kiiret reageerimist vajava sündmuse lahendamise käigus ei saa eeldada väga põhjalikku analüüsi.

Eelnõu § 1 punkti 16 kohaselt muudetakse PäästeS-is rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise regulatsiooni. Muudatuse kohaselt esitatakse uues sõnastuses kogu PäästeS-i 6. peatükk. Kuna 6. peatükki lisatakse täiendavad paragrahvid, muutub ka PäästeS-is 6. peatükile järgneva sätte numeratsioon (senine § 31¹ muutub §-ks 31¹⁵). Kuigi see eeldab numeratsiooni muutmist, on PäästeS-i loogilise ülesehituse säilitamiseks otstarbekas täiendada 6. peatükki ja lisada sellesse paragrahve juurde, mitte paigutada seaduse lõppu uut peatükki.

---

³³ Roosve, Triin. 2017. Korrakaitse seadus. Kommenteeritud väljaanne, § 6 punkt 4.

Kõnesoleva muudatusega on seotud ka eelnõu §-ga 5 tehtavad muudatused, mille kohaselt võetakse RTsMS-ist välja viited kiireloomulisele missioonile. Päästeameti osalemises rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl ei tehta sisulisi muudatusi, vaid PäästeS-is luuakse selleks terviklik raamistik.

Rahvusvahelise tsiviilmissiooni all mõistetakse missiooni, mis täidab humanitaarabi või rahvusvahelise mittesõjalise kriisiohje ülesandeid. Rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemine on seotud Eesti Euroopa Liiduga ühinemisel võetud kohustusega panustada Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika koostöösse. Samuti viivad tsiviilmissioone läbi muud rahvusvahelised organisatsioonid, mille liige Eesti on, sealhulgas Ühinenud Rahvaste Organisatsioon ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon. Alates 2011. aastast on Eesti lähetanud erinevatele Euroopa Liidu, NATO, OSCE ja ÜRO missioonidele ligi 60 eksperti. Praegu osaleb Eesti Euroopa Liidu missioonidel Ukrainas, Gruusias, Armeenias ja Moldovas.³⁴ Päästeamet osaleb kitsamas tähenduses *rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl*, mis jaguneb *kiireloomuliseks piiriüleseks koostööks ja kiireloomuliseks missiooniks*. Siia alla kuulub nii reageerimine lühiajalistele päästesündmustele Läti territooriumil (kiireloomulise piiriülese koostööna) kui ka kiireloomulise missiooni raames metsatulekahju kustutamine näiteks Hispaanias.

Kehtiva õiguse järgi tuleb olenevalt konkreetsest kiireloomulisest missioonist kohaldada paralleelselt nii PäästeS-i kui RTsMS-i. See muudab aga olukorra õiguslikult keerukaks. Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks RTsMS, kuid kohandati regulatsioon päästevaldkonna vajadustele vastavaks. Eelnõu on RTsMS-iga kooskõlas. Samuti on eelnõu kooskõlas PS-i §-ga 120, mille kohaselt Eesti Vabariigi suhtlemise kord teiste riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega sätestatakse seadusega. Eesti Vabariik on riigina rahvusvahelise õiguse subjekt ehk rahvusvahelisest õigusest tulenevate õiguste ja kohustuste kandja ning nimetatud säte reguleerib suhtlemist teiste rahvusvahelise õiguse subjektidega. PS-i § 120 kohaselt kehtestatakse välissuhtlemise kord Riigikogu vastuvõetud seadustega, mitte täitevvõimu aktidega. RTsMS on PS-i kommentaarides välja toodud ühe välissuhtlemist korraldava seadusena.³⁵ Eelnõu kohaselt kehtestatakse RTsMS-i suhtes eriregulatsioon – reguleeritakse kitsalt rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemist, mis on samuti osa välissuhtlemisest ning rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemisest.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31 reguleeritakse rahvusvahelist päästetööd ja demineerimistööd, mille alla kuuluvad kiireloomuline piiriülene koostöö ning kiireloomuline missioon.

Lõikega 1 sätestatakse, et Päästeamet osaleb rahvusvahelisel päästetööl:

- 1) kiireloomulises piiriüleses koostöös rahvusvahelise kokkuleppe kohase abipalve alusel;
- 2) kiireloomulisel missioonil rahvusvahelise kokkuleppe või abivajava riigi abipalve alusel.

Praegu on rahvusvahelisel päästetööl osalemine reguleeritud kahes seaduses – PäästeS-is ja RTsMS-is. Sealjuures on PäästeS-i § 31 lõikes 1 reguleeritud osalemine rahvusvahelise päästekokkuleppe, Euroopa Liidu liikmesriigi esitatud abipalve alusel või RTsMS-is nimetatud juhul. PäästeS-is reguleerimata juhul kohaldatakse RTsMS-i. Praktikas on see tekitanud segadust, millistel juhtudel kumbagi seadust kohaldatakse. Võrreldes PäästeS-iga on eelnõu sõnastusest välja jäetud rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemine RTsMS-i alusel. Seega, eelnõu muudatuse kohaselt toimub rahvusvahelise päästetöö ja demineerimistööna kiireloomulisel missioonil osalemine vaid PäästeS-i alusel. Lisaks on

³⁴ Välisministeerium. [Eesti osalemine tsiviilmissioonidel](#) (vaadatud 17.09.2025).

³⁵ Mälksoo, L., jt. 2020. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, § 120 nr 1–3.

rahvusvahelise päästekokkuleppe asemel üldisemalt sõnastatud, et abistamine toimub rahvusvahelise kokkuleppe alusel. Eesti Vabariigi valitsuse, Leedu Vabariigi valitsuse ja Läti Vabariigi valitsuse vahel on sõlmitud hädaolukordade ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise alase vastastikuse abi ja koostöö kokkulepe. See on seadusena ratifitseeritud³⁶. Tegu on raamlepinguga, mille üksikasjalikumaks rakendamiseks võib sõlmida täpsustavaid kokkuleppeid. Soome ja Rootsiga koostööd ei ole seadusega reguleeritud – nende riikidega on sõlmitud valitsuste vahel päästekokkulepped.

Punkti 1 kohaselt toimub kiireloomuline piiriülene koostöö rahvusvahelise kokkuleppe kohase abipalve alusel. Eelnimetatud Eesti, Leedu ja Läti vahel sõlmitud raamlepingut täpsustava lepinguna sõlmiti Eesti Päästeameti ja Läti Vabariigi Riikliku Tuletõrje- ja Päästeteenistuse (edaspidi *Läti päästeteenistus*) vahel 30. augustil 2021. aastal koostööleping, mis keskendub operatiivkoostööle ehk kiireloomulisele päästealasele koostööle. Nimetatud koostöölepinguga on Läti päästeteenistusega paika pandud Eesti ja Läti piirialadel piiriülese tuletõrje- ja päästetööde käigus abi osutamise ja koostöö tegemise protseduurid. Päästemeeskonnad reageerivad 40 kilomeetri kaugusele kummagi riigi piirist, arvestades riiklikke väljasõidukordasid ja sündmuskohale lähima päästeressursi paiknemist.

Punkti 2 kohaselt toimub kiireloomulisel missioonil osalemine rahvusvahelise kokkuleppe või abivajava riigi abipalve alusel. Võimalike alustena on mõeldud nii Euroopa Liidu elanikkonnakaitse mehhanismiga liitumisel võetud kohustusi kui ka naaberriikidega sõlmitud päästekokkuleppeid. Sellised päästekokkulepped vastastikuse abi osutamiseks õnnetuse korral on sõlmitud Soome³⁷, Läti³⁸, Leedu³⁹ ja Rootsiga⁴⁰. Lisaks näeb säte ette võimaluse reageerida Euroopa Liidu liikmesriikide ja teiste riikide abipalvetele.

EL-i elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu võivad taotleda abi kõik maailma riigid, kui hädaolukorra ulatus ületab nende katastroofidele reageerimise suutlikkuse. Eesti panustab päästemeeskonna Urban Search and Rescue (USAR) meeskonnaga Euroopa elanikkonnakaitse mehhanismi. Tegemist on ühe mooduliga European Humanitarian Response Capacity (EHRC) instrumendist. Seega, tegemist on Eesti Vabariigi nimel võetud ametliku kohustusega panustada vajaduse korral väljaspool Eestit päästemeeskonnaga hädaolukordade ja kriiside lahendamisse. Tegemist ei ole eraõigusliku algatusega ega erakapitalil põhineva tegevusega.

Soome, Läti, Leedu ja Rootsiga sõlmitud päästekokkulepete alusel esitatavaid abipalveid võtab vastu Päästeameti vastutav korrapidaja. EL-i elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu abipalve esitamise Eesti kontaktpunkt on Riigikantselei. Muude riikide esitatavate abipalvete puhul ei ole Eestis kontaktpunkti kokku lepitud.

Lõikega 2 sisustatakse kiireloomulise piiriülese koostöö mõiste. Kiireloomuline piiriülene koostöö PäästeS-i tähenduses on pidevas operatiivses valmisolekus päästeüksuse osalemine päästetööl teise riigi territooriumil. Piiriülese koostööna reageerivad päästetöös igapäevases operatiivses valmisolekus olevad päästeüksused päästekomandodes ja päästetöö välijuhid. Eesti Päästeameti ja Läti päästeteenistuse vahel sõlmitud koostöölepingu eesmärk on

---

³⁶ [Eesti Vabariigi valitsuse, Leedu Vabariigi valitsuse ja Läti Vabariigi valitsuse hädaolukordade ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise alase vastastikuse abi ja koostöö kokkuleppe ratifitseerimise seadus.](#)

³⁷ [Eesti Vabariigi valitsuse ja Soome Vabariigi valitsuse vaheline hädaolukorra ennetamise, selleks valmistumise ja selle lahendamise koostöökokkulepe.](#)

³⁸ [Eesti Vabariigi valitsuse, Leedu Vabariigi valitsuse ja Läti Vabariigi valitsuse hädaolukordade ennetamise, nendeks valmisoleku ja neile reageerimise alase vastastikuse abi ja koostöö kokkulepe.](#)

³⁹ Vt viide 32.

⁴⁰ [Eesti Vabariigi valitsuse ja Rootsi Kuningriigi valitsuse koostöökokkuleppe hädaolukordade ennetamise, nendeks valmisoleku tagamise ja nende tagajärgede likvideerimise kohta.](#)

lihtsustada abi osutamist ja koostööd piiriüleste päästesündmuste korral. See tähendab, et Valga päästjad võivad sõita riigipiirist kuni 40 kilomeetrit Läti territooriumile näiteks eluhoone tulekahju kustutama. Selline lähima abi printsiibi kasutamine tagab inimestele kiirema päästealase abi hoolimata asjaolust, et abiosutaja tuleb vajaduse korral teisest riigist. Nimetatud lepingus on kasutusele võetud päästeüksuse mõiste, mis on laiema tähendusega kui päästemeeskonna mõiste, hõlmates lisaks päästemeeskonnale näiteks ka välijuhte või päästeautot ainult alarmsõidukijuhiga (muu hulgas paakauto, redel- või tõstukauto, konteainerauto) jm.

Lõike 3 kohaselt avatakse kiireloomulise missiooni mõiste. Kiireloomuline missioon PäästeS-i tähenduses on päästemeeskonna liikme lähetamine teise riigi territooriumile päästetööle või demineerimistööle, mis eeldab valmidust reageerida üldjuhul kuni 24 tunni jooksul pärast kiireloomulisel missioonil osalemise otsust. Reageerimisvalmidus tähendab, et päästemeeskonna reservi liige peab olema enne läbinud meditsiinilise kontrolli, vaktsineeritud, saanud vajaliku väljaõppe, samuti peab valmis olema kaasavõetav varustus või on see võimalik koostööpartnerite kaudu kiiresti komplekteerida.

Näiteks EL-i elanikkonnakaitsemehhanismi puhul toimub reageerimine kriisidele Brüsselis asuva kriisikoordinaatsiooni keskuse (European Emergency Response Coordination Center ehk ERCC) kaudu, mis vahendab abipalveid ning selle kaudu koordineeritakse ühtselt Euroopa Liidu abiosutamist. Igal riigil on võimalus üles anda nn ühisressursi võimekusi, mida nimetatakse mooduliteks. Eesti panustab näiteks pumba- ja meditsiinimooduliga. Kui abivajav riik on esitanud abipalve, on liikmesriikidel, kellel vajaminev ressurss või moodul on olemas, võimalus abi pakkuda. Siiski jääb viimane sõna abiosutaja vastuvõtmiseks abipalve esitanud riigile, kes võib abipakkumise vastu võtta või tagasi lükata. Olenevalt moodulist on reageerimisaeg abipalve esitaja abipakkumise vastuvõtmisest kuni väljalennu või -sõiduni 12–72 tundi.

Abipalve saabumisel konsulteerivad asjassepuutuvad asutused (VäM, Siseministeerium, Riigikantselei, Päästeamet vm) omavahel. Konsultatsioonide käigus tehakse selgeks kehtivad kohustused, sihtkoha eripärad, abi ootava poole ootused ja kiireloomulise missiooni toimumiseks vajalik (logistika, maksumus jms).

Kehtiva PäästeS-i § 31 lõikes 2 toodud volitusnorm jäetakse paragrahvi 31 tekstist välja. Volitusnormi alusel antud Vabariigi Valitsuse 5. mai 2011. aasta määrus nr 51 „Rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise ja kulude katmise kord“ (edaspidi *määrus nr 51*) muutub kehtetuks ning uut määrust ei kehtestata. Valdav osa kõnesoleva määruse regulatsioonist on lisatud eelnõusse ja rakendusakti kehtestamine ei ole enam vajalik.

Lõike 4 kohaselt tehakse rahvusvahelist demineerimistööd kiireloomulisel missioonil rahvusvahelise kokkuleppe või abivajava riigi abipalve alusel. Rahvusvaheline demineerimistöö on toodud eraldi lõikesse eristamaks selgelt, et see ei ole seotud kiireloomulise piiriülese koostööga.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹ reguleeritakse täpsemalt kiireloomulist piiriülest koostööd. Praegu on päästealane kiireloomulise piiriülese koostöö kokkulepe sõlmitud ainult Lätiga. Eelnõukohase PäästeS-i § 31¹ lõiked 1 ja 2 on sarnases sõnastuses reguleeritud PäästeS-i § 31 lõigetes 3 ja 4. Ka eelnõukohane PäästeS-i § 31¹ lõige 3 ei ole sisult uus. Sarnane regulatsioon on ette nähtud PäästeTS-i §-ga 22.

Lõike 1 kohaselt võib Päästeamet välislepingu alusel kaasata päästetööle Eesti Vabariigi territooriumil teise riigi pädeva asutuse koos selle tegevuses osalevate vabatahtlikega. Teise

riigi haldusorgani kaasamine on ka PäästeS-i § 31 lõike 3 lubatud, kuid sellega võrreldes on eelnõusse lisatud täiendus, et asutusega koos võib kaasata selle tegevuses osalevad vabatahtlikud päästjad. Kaasatud asutusel on Eesti territooriumil pädevus ja volitused välislepingu kohaselt. Regulatsioon võimaldab tõhustada koostööd piirialadel, kindlustades abi kiirema kohalejõudmise. Eelnõu kohaselt võivad seega päästekokkulepete alusel Läti, Leedu, Soome ja Rootsi päästeteenistuse tegevusse kaasatud vabatahtlikud päästjad osaleda Eestis päästetööl. Näiteks võib Valka päästemeeskond reageerida lähima abi printsiibi alusel Eesti territooriumil eluhoone tulekahju kustutama koos Läti päästeteenistuse tegevusse kaasatud vabatahtlike päästjatega. Ilma teise riigi haldusorgani esindajata ei ole lubatud vabatahtlikel Eesti territooriumil päästetööl osaleda. Kuna eelnõukohase PäästeS-i § 31¹ lõike 2 kohaselt on lubatud kaasata Päästeameti tegevuses osalevaid vabatahtlikke päästetööl teise riigi territooriumil, siis on põhjendatud, et samadel tingimustel võib vabatahtlikke päästjaid kaasata päästetööl Eesti territooriumil.

Lõikega 2 sätestatakse Päästeameti kaasamine päästetööl teise riigi territooriumil. Välislepingu alusel võib Päästeameti koos tema tegevuses osalevate vabatahtlikega kaasata päästetööl teise riigi territooriumil. Eesti Päästeametil on teise riigi territooriumil päästetööl osaledes pädevus ja volitused välislepingu kohaselt. Kehtiva PäästeS-i § 31 lõike 4 alusel võib ka praegu kaasata Eesti Päästeameti päästetööl teise riigi territooriumil ja kiireloomulise piiriülese koostööna päästetööde tegemist ei vormistata Päästeameti kutselistele päästjatele ega tema tegevuses osalevatele vabatahtlikele lähetusena. Sealjuures sarnanevad argumendid ja näited lõike 1 selgituses tooduga. Eestis tegutsevad vabatahtlikud päästjad ei osale ilma Päästeameti esindajata päästetööl teise riigi territooriumil. Arvestades riigipiiri lähedust, võib seega tekkida vajadus kaasata eelkõige Lõuna-Eesti maakondades tegutsevaid vabatahtlikke päästjaid Lätis toimuvale päästetööl. Vabatahtlikud päästjad moodustavad olulise osa Eesti päästevõrgustikust: peale 71 riikliku komando tegutseb 119 vabatahtlikku komandot ja kaks reservpäästerühma. Ööpäev läbi on päästetöödeks valmis umbes 300 kutselist ja umbes 250 vabatahtlikku päästjat.⁴¹ Seeläbi on vabatahtlikel päästjatel roll ka kiireloomulisel piiriülesel koostööl osalemisel.

Lõikega 3 sätestatakse, et kiireloomulise piiriülese koostöö raames rahvusvahelisel päästetööl osalemist ei käsitata lähetusena. Tegu on tavapärase reageerimisega päästesündmusele, mis mahub ühe tööpäeva sisse. Just kiireloomulisuse tõttu ei ole otstarbekas vormistada tavapäraseid lähetusega kaasnevaid dokumente, mille asutusesisene menetlus kehtaks tavapäraselt mitu päeva. Lähetuse vormistamise eesmärk on katta lähetatavale lähetusega seotud kulutused (nt transpordiga seonduvad kulud), mis antud olukorras ei ole vajalik. Kuna kutseliste ega ka vabatahtlike päästjate osalemine kiireloomulisel piiriülesel koostööl ei erine päästesündmuse lahendamisest Eesti territooriumil, siis puudub vajadus neile lisakulusid kompenseerida.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31² reguleeritakse kiireloomulise missiooni korraldust – selleks valmistumist ja missioonil osalemist. Praegu reguleeritakse neid aspekte määrusega nr 51, millest tulenevad põhimõtted on eelnõus säilitatud.

Lõike 1 kohaselt on kiireloomuliseks missiooniks valmistumisel ja missioonil osalemisel juhtiv roll Päästeametil. Päästeamet korraldab päästemeeskonna ja selle reservi liikme missiooniks valmistumist, sealhulgas väljaõpet, aga ka nende tervisekontrolli ja vaksineerimist, ning mureseb ja komplekteerib missioonile lähetamiseks vajaliku varustuse. Samuti korraldab Päästeamet missioonil osalemist – lähetab päästemeeskonna liikme missioonile. Päästeametil

---

⁴¹ Päästeamet. [Päästeamet organisatsioonina](#) (vaadatud 10.09.2024).

on kohustus kanda kiireloomuliseks missiooniks valmistumisega ja sellel osalemisega kaasnevad kulud eelnõukohase PäästeS-i §-s 31¹¹ sätestatud ulatuses.

Kiireloomuliseks missiooniks valmistumise ja missioonil osalemise korraldamisel täidab Päästeamet järgmiseid ülesandeid:

- 1) tagab päästemeeskonna ja selle reservi liikme ning varustuse valmisoleku kiireloomuliseks missiooniks;
- 2) lähetab päästemeeskonna kiireloomulisele missioonile;
- 3) viib läbi päästemeeskonna ja selle reservi liikme väljaõppe osalemiseks kiireloomulisel missioonil;
- 4) juhib päästemeeskonna moodustamist kiireloomuliseks missiooniks;
- 5) sõlmib teiste juriidiliste või füüsiliste isikutega vajalikud lepingud kiireloomulise missiooni alustamise tagamiseks;
- 6) korraldab kiireloomulisele missioonile lähetatava päästemeeskonna liikme tervisekontrolli ja vaktsineerimist (vt lähemalt eelnõukohase PäästeS-i § 31¹³);
- 7) teeb muid kiireloomuliseks missiooniks valmistumise ja sellel osalemise korraldamiseks vajalikke toiminguid.

Lõike 2 kohaselt moodustab Päästeamet kiireloomuliseks missiooniks valmistumiseks päästemeeskonna reservi. Päästemeeskonna reservi kinnitab Päästeamet käskkirjaga. Sinna kuuluvate isikute nimekirja hoiab Päästeamet ajakohasena ja uuendab käskkirja igal aastal, et selle põhjal valida võimalikud kandidaadid kiireloomulisele missioonile. RTsMS-i § 4 lõike 5 punkti 3 kohaselt peab Välisministeerium missiooniks valmistumise ja missioonil osalemise korraldamiseks ekspertide andmekogu. Sellist andmekogu ei ole asutatud, mistõttu eelõu § 5 punktiga 2 tehtavate muudatusega tunnistatakse see säte kehtetuks.

Päästemeeskonna reservi arvatakse liikmed vabatahtlikkuse alusel. Praegu kuulub sinna ligikaudu 360 valdkondlikku eksperti: näiteks päästeametnikud, meedikud, logistikud jt elualade esindajad. Sealjuures muutub koosseis ajas pidevalt. Päästemeeskonna reservi hõlpsamaks haldamiseks on see jaotatud valdkondlikeks gruppideks. Päästemeeskonna reserv on moodustatud eesmärgiga, et Päästeametil oleks tulenevalt missiooni eripärast võimalik kiiresti komplekteerida konkreetsetes olukorras vajalike oskuste ja kogemustega päästemeeskond. Tegemist on Päästeameti hallatava ja pidevas valmisolekus oleva võrgustikuga. Päästemeeskonna reservi liikmete leidmiseks korraldab Päästeamet vajaduse korral avalikke konkursse. Peamiselt värvatakse liikmeid olemasolevate liikmete soovitude kaudu.

Päästemeeskonna reservist väljaarvamine on reguleeritud eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁷.

Lõikega 3 sätestatakse, et päästemeeskonna reservist moodustab Päästeamet kiireloomulise missiooni päästemeeskonna. Meeskonna nimetus on Eesti Päästemeeskond, inglise keeles Estonian Disaster Relief Team (EDRT). Eesti Päästemeeskond ei ole Päästeameti struktuuriüksus. Päästemeeskonna reservi liikmete hulgast valitakse iga missiooni tarbeks päästemeeskonna liige või liikmed, arvestades vastava kiireloomulise missiooni eesmärki ja konkreetset ajahetket päästemeeskonnas olemasolevaid võimekusi.

Päästemeeskonna reservi struktuuris on eristatud järgmised valdkondlikud rühmad:

- 1) otsingu- ja päästerühm, mille koosseisu kuuluvad ka otsingukoerajuhid koertega, tehnilise otsingu grupp ja nõõripäästegrupp ning ehitusinsenerid;
- 2) meditsiinirühm, kes osutab esmaabi; samuti hõlmab see elupäästmise operatsioonideks ja patsiendi operatsioonijärgseks hooldamiseks vastava võimekusega välihaigla käigushoidmist;

- 4) toetusrühm, mille ülesandeks on meeskonna laagri püstitamine, side ja IT-lahenduste tagamine, meeskonna olme eest hoolitsemine missioonil või õppusel ning staabitoetus;
- 5) pumbarühm, mille ülesandeks on üleujutuste korral vee pumpamine;
- 6) humanitaardemineerimise rühm, mille ülesandeks on lahingumoonale leidmine, tuvastamine ja likvideerimine;
- 7) metsakustutuse rühm, mis osaleb ulatuslike metsa- ja maastikutulekahjude kustutamisel;
- 8) TAST-rühm (*technical assistance and support team*) ehk tehnilise jm toetuse meeskond (toetab päästemeeskondi).

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31³ sätestatakse päästemeeskonna reservi liikmele ja tema väljaõppele esitatavad nõuded. Praegu PäästeS ja RTsMS päästemeeskonna reservi liikmele nõudeid ette ei näe.

Lõikega 1 sätestatakse päästemeeskonna reservi liikmele esitatavad üldnõuded, mis peavad võimaldama tal täita ülesannet kiireloomuliseks missiooniks valmistumisel (nt väljaõppel) ja selles osalemisel. Kehtestatavad nõuded sarnanevad avalikku teenistusse võtmise nõuetega. See on põhjendatav asjaoluga, et päästemeeskonna liikmete tegevus kiireloomulisel missioonil osalemisel on osa välissuhtlusest ja tegevuses esindatakse Eesti riiki. Eelnõuga kehtestatakse kiireloomulistel missioonidel osalevatele isikutele ametnikega sarnased miinimumnõuded. Kuna mõlemad esindavad oma tegevuses riiki, siis on põhjendatud ametnikega võrdsete tingimuste seadmine. Üldnõuete kehtestamine on vajalik, kuna seeläbi saame paremini tagada, et kiireloomulisel missioonil osalevad isikud on võimelised täitma oma ülesandeid ettenähtud viisil. Samas ei ole ka kehtestatavad nõuded ülearu karmid, vaid aitavad tagada minimaalses vajalikus ulatuses seda, et päästemeeskonna reservi liige on kiireloomulisele missioonile saatmiseks sobiv.

Kodakondsusnõude (punkt 1) kohaselt peab päästemeeskonna reservi liikmel olema Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsus. Seeläbi on Päästeametil võimalik kaasata päästemeeskonda ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikke, kellel on kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikud teadmised ja oskused. Julgeolekukaalutlustel on välistatud kolmandate riikide kodanike arvamine päästemeeskonna reservi liikmeks.

Haridusnõudena (punkt 2) on toodud kohustus omada vähemalt keskharidust. See lihtsustab ohtlikul ja spetsiifilisel rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl osalemiseks vajalike oskuste ja teadmiste omandamist.

Teovõimelisusnõudega (punkt 3) nähakse ette, et päästemeeskonna reservi liige peab olema täieliku teovõimega. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi *TsÜS*) § 8 lõike 1 kohaselt on füüsilise isiku teovõime võime iseseisvalt teha kehtivaid tehinguid. Täieliku teovõime omandab isik täisealiseks saamisel (*TsÜS*-i § 8 lõige 2). Teovõimet saab *TsÜS*-i § 8 lõike 3 alusel piirata kohus. Tuleb arvestada, et kui isik on ka vähesel määral piiratud teovõimega, siis ta käesoleva punkti nõudele ei vasta. Seda on võimalik kontrollida rahvastikuregistri päringu kaudu.

Keeleoskuse nõue (punkt 4) on seotud eesti keele oskusega. Nõue on kooskõlas *PS*-i § 52 lõikega 1, mille kohaselt on Eestis riigiasutuste asjaajamiskeel eesti keel. Ametniku keeleoskuse nõue on keeleseaduse § 23 lõike 1 kohaselt sisustatud teenistuskohustuste või tööülesannete täitmiseks vajaliku tasemega⁴². Eelnõus on võetud samasugune lähenemine, kuna missioonile lähetatud päästemeeskonna liikmel on vajalik mõista missiooni ja selleks ettevalmistuse käigus (näiteks väljaõppel) antavaid korraldusi. Eelnõu kohaselt nähakse ette, et

---

⁴² Ametniku, töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded kehtestatakse keeleseaduse § 23 lõike 4 alusel [Vabariigi Valitsuse määrusega](#).

päästemeeskonna reservi liige peab valdama eesti keelt vähemalt B2-tasemel. Puudulik keeleoskus võib osutada ohuolukorras täiendavaks riskiks inimese elule ja tervisele, kui korralduse vääriti mõistmise tõttu ei täideta seda korrektselt. Tihe koostöö Eesti asutuste ja ametkondadega eeldab samuti vajalikul tasemel riigikeele oskust.

Lõikes 2 on nimetatud välistused, mille olemasolu korral on keelatud võtta isikut päästemeeskonna reservi liikmeks. Eelnõu kohaselt ei tohi päästemeeskonna reservi liikmeks võtta isikut:

- 1) keda on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest, olenemata karistusandmete kustutamisest;
- 2) keda on karistatud vangistusega, olenemata karistusandmete kustutamisest;
- 3) kes on distsiplinaarsüüteo toimepanemise eest avalikust teenistusest vabastatud, kui vabastamisest on möödas vähem kui aasta;
- 4) keda on karistatud süüteo eest, millel on korruptsioonivastases seaduses sätestatud korruptiivse teo tunnused;
- 5) kes on esitanud isikuankeedis teadlikult valeandmeid või varjanud olulist informatsiooni;
- 6) kes oma käitumise poolest ei sobi päästemeeskonna reservi liikme ülesandeid täitma ja kelle käitumine või eluviis võib ohustada tema enda või teise isiku turvalisust, riigi julgeolekut või avalikku korda.

Punkti 1 kohaselt ei saa päästemeeskonna reservi liikmeks karistusandmete kustutamisest olenemata võtta isikut, keda on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest. KarS-i § 4 lõike 2 kohaselt on esimese astme kuritegu süütegu, mille eest on füüsilisele isikule raskeima karistusena ette nähtud tähtajaline vangistus üle viie aasta või eluaegne vangistus. Siia alla lähevad näiteks inimsusvastased kuriteod ja eluvastased süüteod, nagu mõrv. Kuna päästemeeskonna reservi liikmed osalevad ka välissuhtlemisalas tegevuses ja esindavad seeläbi Eesti riiki, on äärmiselt oluline tagada nende isikute usaldusväärsus. Sel põhjusel on oluline ka kontrollida, kas teda on distsiplinaarsüüteo eest avalikust teenistusest vabastatud (punkt 3). Viimane tähendab, et päästemeeskonna reservi liikmeks ei sobi inimene, kes on eelneva aasta jooksul pannud toime teenistuskohustuse süülise rikkumise, sest see seab kahtluse alla tema usaldusvääruse ja sobivuse päästemeeskonna reservi liikmena kiireloomulistel missioonidel osaleda. Ka karistus korruptiivse teo tunnustega teo eest (punkt 4) ja isikuandmete ankeedis valeandmete esitamine või olulise info varjamine (punkt 5) viitavad asjaolule, et isik ei ole oma käitumises aus. Päästemeeskonna reservi liikme kandidaat peab esitama isikuankeedis tõese ja korrektse informatsiooni. Valeandmete esitamine või olulise teabe varjamine võib viia selleni, et isik ei kvalifitseeru reservi liikmeks. Selle nõude eesmärk on tagada, et päästemeeskonna reservi liikmeks ei saa isikud, kes pole usaldusväärsed või kes on valmis teadlikult petma. Kui hiljem selgub, et kandideeriija esitas valeandmeid või varjas olulist teavet, võib ta päästemeeskonna reservist välja arvata.

Punktis 6 toodud nõude eesmärk on tagada, et päästemeeskonna reservi liige on usaldusväärne ja vastutustundlik inimene, kelle käitumine ja eluviis toetavad kiireloomuliseks missiooniks valmistumist ning seal osalemist. Päästemeeskonna reservi liikmeks ei sobi isik, kes elab viisil, mis seab ohtu tema enda või teiste turvalisuse. Näiteks ei sobi liikmeks isik, kes on sõltuvuses alkoholi või narkootikumide tarvitamisest või käitub agressiivselt. Päästemeeskonna reservi liige ei tohi olla seotud kuritegelike organisatsioonide, äärmuslike poliitiliste liikumiste ega muude gruppidega, mis ohustavad riigi julgeolekut. Päästemeeskonna reservi liige peab oma tegevuse ja eluviisiga toetama turvalisust ning avalikku korda, sest tema ülesanded kiireloomulisel missioonil on samuti seotud turvalisuse tagamisega.

Päästemeeskonna reservi liikme ülesanded eeldavad isiku tasakaalukust ja kontrollitud käitumist. Eelnõus sätestatud tingimustega tagatakse, et rahvusvahelisele pääste- ja

demineerimistööle kaasatud päästemeeskonna liige on isik, kelle taust ja isikuomadused on kooskõlas tema ülesannetega. Sellised nõuded on vajalikud, sest vähendavad riski, et päästemeeskonna ja selle reservi liikmeks võetakse isik, kes võib kujutada ohtu endale või teistele. Sarnased välistused on kehtestatud PäästeS-i § 34 lõikega 2 ka näiteks abidemineerijatele.

Lõike 3 kohaselt nähakse ette, et päästemeeskonna reservi liige peab läbima päästemeeskonna reservi liikmele ettenähtud väljaõppe. Päästeamet korraldab päästemeeskonna reservi liikmetele baas- ja erialakursuseid ning õppusi. Lisaks korraldatakse spetsiifilisi täiendkoolitusi igale rühmale (nt otsingu- ja päästerühm, meditsiinirühm, toetusrühm), millele lisandub individuaalne ettevalmistus. Päästeamet püüab anda võimalikult paljudele päästemeeskonna reservi liikmetele võimaluse osaleda rahvusvahelistel koolitustel ÜRO, Euroopa Liidu või NATO koolitusprogrammide raames. Väljaõpe hõlmab nii missioonieelset kui ka laiemat rahvusvahelist kriisiohje väljaõpet. Missioonieelne väljaõpe on konkreetne kindlale missioonile keskenduv väljaõpe, mis toimub vahetult enne missioonile minekut ning mida võib ellu viia ka missioonipiirkonnas. See on vajalik, et tagada päästemeeskonna liikmele missiooni eripära ja kohalikku olukorda puudutavad taustteadmised. Selleks et päästemeeskonna reservi liikmed oleksid üldse valmis kiireloomulisele missioonile minema, tuleb neile anda rahvusvahelise kriisiohje alast väljaõpet. Rahvusvaheline kriisiohje väljaõpe on aga olemuselt laiemasuunitlusega ja kestuselt pikem.

Päästeamet tellib Sisekaitseakadeemialt päästemeeskonna reservi liikmete baaskoolitust 16-tunnises mahus. Lisaks läbitakse vastavalt kuuluvusele täiendkoolitusena spetsialiseerunud päästemeeskonna rühma koolitus (nt otsingu- ja päästerühm, meditsiinirühm, toetusrühm, pumbarühm). Ka EL-i elanikkonnakaitse mehhanismi deklareeritud Eesti võimekused ja päästemeeskonna INSARAG-i⁴³ sertifikaadi olemasolu eeldavad kriteeriumite täitmist, mis vajab regulaarseid koolitusi.

Lõike 4 kohaselt kehtestab nõuded päästemeeskonna reservi liikme väljaõppele Päästeamet. Võrreldes päästekomandodes töötavate päästjatega ei kehtestata päästemeeskonna reservi liikmetele näiteks füüsilise ettevalmistuse nõudeid, vaid Päästeamet veendub väljaõppe käigus päästemeeskonna reservi liikme füüsilise ettevalmistuse sobivuses.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁴ reguleeritakse päästemeeskonna reservi liikmeks võtmist ja nõuetele vastavuse kontrolli.

Lõikega 1 nähakse ette, et päästemeeskonna reservi liikmeks võtmise otsustab Päästeamet. Päästemeeskonna reservi koosseis kinnitatakse käskkirjaga.

Lõike 2 kohaselt tehakse enne päästemeeskonna reservi liikmeks võtmise otsustamist kandidaadile üldnõuetele vastavuse kontroll ja taustakontroll, et hinnata kandidaadi vastavust käesoleva seaduse § 31³ lõigete 1 ja 2 nõuetele. Nii üldnõuetele vastavuse kontroll kui ka taustakontroll on seotud isikuandmete töötlemisega. Isikuandmete töötlemine on omakorda seotud isiku põhiõiguste riivega. Lähtuvalt isiku põhiõiguste riive intensiivsusest viiakse kontroll sisuliselt läbi kaheastmeliselt:

1) Päästeameti läbiviidav üldnõuetele vastavuse kontroll (eelkõige registritepõhine) ning

---

⁴³ INSARAG on ülemaailmne võrgustik, milles on enam kui 90 riiki ja organisatsiooni, mis kuuluvad ÜRO alla. INSARAG tegeleb otsingu- ja päästerühmade (USAR) seotud tegevustega, mille siht on luua rahvusvaheline standard USAR-i meeskondadele ning metoodika rahvusvahelise koordineerimise jaoks, mis on mõeldud meeskondadele reageerimiseks maavärina tagajärjel laastatud suurõnnetustele. Standardite ja metoodika eesmärk tagab, et reageerinud meeskonnad toimivad ühtsete põhimõtete alusel, räägivad ühte keelt ning koordineerivad päästetöid ühtsetel alustel, mis väldib üksteise valesti mõistmist.

2) isiku põhiõigusi rohkem piirav kontroll ehk taustakontroll. Taustakontrolli teostab PPA ja see viiakse läbi juhul, kui Päästeameti läbiviidavas kontrollis nõudeid välistavaid asjaolusid ei leitud.

Päästeamet kontrollib üldnõuetele vastavuse kontrollis päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi vastavust eelnõukohase PäästeS-i § 31³ lõikes 1 sätestatud nõuetele (**lõige 3**). See tähendab, et Päästeamet kontrollib kodakondsuse ja hariduse nõuet, teovõimet ning keelenõuet. Kui päästemeeskonna reservi liikme kandidaat vastab eelnõukohase PäästeS-i § 31³ lõikes 1 sätestatud nõuetele, viiakse tema suhtes läbi taustakontroll (**lõige 4**). Nõuetele vastavuse kontrolli protsessis järgitakse seega isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet. PPA teostab taustakontrolli alles siis, kui Päästeamet on omalt poolt üldnõuetele vastavuse kontrolli lõpetanud. Taustakontrolli käigus hindab Politsei- ja Piirivalveamet päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi vastavust käesoleva seaduse § 31³ lõikes 2 sätestatud nõuetele (**lõige 5**).

Kuna taustakontrolli tegemine võtab aega, siis ei ole mõeldav, et seda tehakse vahetult enne kiireloomulisele missioonile lähetamist. Rahvusvaheline pääste- ja demineerimistöö on ohtlik, keeruline ja spetsiifiline ning nõuab asjaomast väljaõpet. Lisaks on rahvusvahelise pääste- ja demineerimistöö eripära tõttu oluline, et isik, kes seda teeb või selles osaleb, oleks ka usaldusväärne, lojaalne ja seaduskuulekas. Missioonil osalemine on osa välissuhtlusest ning teise riigi territooriumil tegutsedes on isikul piiratud ülesanded ja õigused, mida abipaluv riik on määranud. Päästemeeskonna reservi liikmed kaasatakse tegevustesse, mis tagavad siseturvalisust ja riigi julgeolekut ning nad esindavad Eesti riiki. Seetõttu on vaja ka päästemeeskonna reservi liikmete tausta kontrollida. Isiku tausta ei ole võimalik kontrollida muu meetme rakendamisega. Näiteks ei piisa ainult isiku suusõnalistest ütlustest, sest isik võib teatud asjaolusid varjata.

Taustakontrolli eesmärk on veenduda, et päästemeeskonna reservi arvatud liige on usaldusväärne. See omakorda aitab tagada Päästeameti usaldusväärsust, kuna Päästeamet korraldab päästemeeskonna reservi moodustamist. Regulatsioon on uus, kuivõrd RTsMS-i alusel kiireloomulisel tsiviilmissioonil osalevatele ekspertidele taustakontrolli kohustust ette nähtud ei ole. Selleks et kaitsta infosüsteeme, inimesi ja asutusi, on määratletud isikute hulk, kelle tausta kontrollitakse, samuti töödeldavate andmete ulatus. Näiteks kontrollitakse ka Siseministeriumisse või tema valitsemisala asutusse kandideerijate ja praktikale tulijate tausta. Sarnane taustakontrolli regulatsioon on kehtestatud ka siseturvalisuse vabatahtlikele eri seadustes:

- abipolitseinikele abipolitseiniku seaduses (§ 7);
- vabatahtlikele merepäästjatele PPVS-is (§ 75⁹);
- Häirekeskuse tegevuses osalevatele vabatahtlikele PäästeS-is (§ 43²);
- abidemineerijatele PäästeS-is (§ 36¹).

Kuigi päästemeeskonna reservi liikmed ei pruugi olla Päästeameti teenistuses, puutuvad nad asutuse töö ja tundliku infoga tihedalt kokku. Seetõttu võib ka nende puhul tekkida julgeoleku- või turvarisk, kui nende tausta ei kontrollita. Lisaks hakkavad päästemeeskonna ja selle reservi liikmed kiireloomulisel missioonil ja selleks valmistumisel täitma ülesandeid, mis on olemuselt ohtlikud ja spetsiifilised ning mida ei saa ega tohi võimaldada teha näiteks isikul, kelle käitumine või eluviis võib ohustada tema enda või teise isiku turvalisust. Arvestades praegust julgeolekuolukorda, on ülioluline tagada nii asutuse kui ka inimeste enda turvalisus.

Taustakontroll ja nimetatud isikuandmete töötlemine riivab PS-i §-s 26 sätestatud õigust eraelu puutumatusse. Eraellu võidakse sekkuda vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

Võttes arvesse kiireloomulisel missioonil osalemise olemust, julgeolekuolukorda ning infot, millega päästemeeskonna ja selle reservi liige kokku puutub, on taustakontroll proportsionaalne meede selleks, et tagada vajalik turvalisus ja ohutus. Taustakontroll soodustab kahtlemata nimetatud eesmärgi saavutamist ja on seega sobiv meede. Taustakontrolli regulatsioon tagab, et päästemeeskonna reservi liikmeks võetakse usaldusväärsed ja laitmatu taustaga isikud. Seejuures ei ole kõnealust eesmärki võimalik vähemalt sama hästi saavutada mõnel muul, üksikisikut vähem rõhuval viisil. Päästemeeskonna ja selle reservi liikme vastavust eespool nimetatud nõuetele on oluline kontrollida ning seetõttu on taustakontroll vajalik. Taustakontrolliga sama tõhus alternatiiv puudub. Seega on taustakontroll riikliku abinõuna proportsionaalne ka kitsamas tähenduses, sest inimeste turvalisus ja ohutus ning avaliku korra kaitse kaaluvad üles riivist tingitud kahju.

Lõike 6 kohaselt võib päästemeeskonna reservi liikmeks olemise ajal teha talle üldnõuetele vastavuse kontrolli, kui on põhjendatud kahtlus, et ta ei vasta käesoleva seaduse § 31³ lõike 1 punktides 1 või 3 sätestatud nõuetele, ja taustakontrolli, kui on põhjendatud kahtlus, et ta ei vasta käesoleva seaduse § 31³ lõikes 2 sätestatud nõuetele. Kui ilmneb põhjendatud kahtlus, et reservi arvatud liige ei vasta enam § 31³ lõike 1 punktides 2 või 4 või lõikes 2 esitatud nõuetele, võimaldab antud säte kontrollida ka olemasoleva reservi liikme vastavust nõuetele. See tähendab, et reservi liikmele võib vajaduse korral teha uuesti üldnõuetele vastavuse kontrolli ja taustakontrolli. Juhime tähelepanu, et eelnõu § 31³ lõikes 1 toodud nõuete osas võib põhjendatud kahtlus tekkida punktide 1 ja 3 osas ehk kodakondsuse ja teovõime osas. Haridusnõude ja eesti keele oskuse nõude täitmist tõendatakse vastava dokumendiga, seega nende puhul saab kõne alla tulla hiljem pigem taustakontrolli raames § 31³ lõike 2 punktis 5 toodud nõudele vastavuse kontroll ehk valeandmete esitamise kontroll, kui on kahtlus, et isik on näiteks võltsinud vastavaid dokumente hariduse ja eesti keele nõuetele vastavuse osas. Sarnane regulatsioon on näiteks päästeteenistuse seaduse § 7² lõikes 5.

Lõike 7 kohaselt otsustab üldnõuetele vastavuse kontrolli ja taustakontrolli vajaduse päästemeeskonna reservi liikmeks olemise ajal Päästeamet, kes teavitab sellest ka päästemeeskonna reservi liiget. Päästemeeskonna reservi liige peab teadma, kui tema tausta uuesti kontrollitakse ja isikuandmeid töödeldakse. Kui ilmneb taustakontrolli vajadus, teavitab Päästeamet sellest PPA-d.

Nii nagu päästemeeskonna reservi liikme kandidaatide kontrolli puhul, on ka päästemeeskonna reservi liikmeks olemise ajal Päästeametil õigus kontrollida päästemeeskonna reservi liikme vastavust käesoleva seaduse § 31³ lõikes 1 sätestatud nõuetele ning PPA-l on õigus hinnata liikme vastavust käesoleva seaduse § 31³ lõikes 2 sätestatud nõuetele (**lõige 8**).

Lõikega 9 sätestatakse, et kui päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi üldnõuetele vastavuse kontrollis või taustakontrollis kogutud andmete alusel on päästemeeskonna reservi liikmeks võtmisest keeldutud, ei avaldata keeldumise põhjust ega selle aluseks olevat asjaolu juhul, kui see võib olla vältimatult vajalik, et tagada:

- 1) riigi julgeolek;
- 2) riigikaitse;
- 3) avalik kord;
- 4) süüteo tõkestamine, avastamine või menetlemine või karistuse täideviimine;
- 5) andmesubjekti või teise isiku õiguste ja vabaduste kaitse.

Keeldumise aluseks olevat asjaolu ei avaldata juhul, kui see on vältimatult vajalik, et tagada sätetes loetletu. Seega ei tohi inimese õiguse (saada teada) piiramine kujutada endast praktikas

reeglit, vaid see on erand, mida tuleb hoolikalt kaaluda, ning sellise keeldumise kui halduse toimingu õiguspärasus on halduskohtu poolt kontrollitav.

Piirangu seadmisel on arvestatud [isikuandmete kaitse üldmääruse](#) artiklis 23 sätestatud, mille kohaselt võib piirata üldmääruse artiklites 5, 12–22 ja 34 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, kui selline piirang austab põhiõiguste ja vabaduste olemust ning on ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 23 lõike 1 kohaselt võib andmesubjekti õigust piirata muu hulgas selleks, et tagada riigi julgeolek, riigikaitse, avalik kord, süüteo tõkestamine, avastamine või menetlemine või karistuse täideviimine ning andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse. Punkt 5 võib tulla kõne alla näiteks juhul, kui taustakontrolli käigus on leitud asjaolusid, mis on olulised ka poolelioleva süüteomenetluse vaates. Sellisel juhul ei saa menetlushuvide kaitsmise tõttu niisuguseid andmeid avaldada.

Piiramise otsuse tegemine oleneb sellest, miks liikmeks võtmisest keeldutakse (st mis on põhjus ja selle aluseks olev asjaolu) ning mis eesmärgil selle põhjuse avaldamisest keeldutakse. Kui keeldumise põhjus ja alus on seotud taustakontrolli tulemusega, mida teeb PPA, siis saab piiramise otsuse teha PPA, kuid seda vaid juhul, kui see võib olla vältimatult vajalik, et tagada seaduses toodud eesmärk. Sellisel juhul teavitab PPA sellest Päästeametit.

Lõikega 10 sätestatakse, et keeldumise põhjust ja selle aluseks olevat asjaolu ei avaldata seni, kuni see on käesoleva paragrahvi lõikes 9 nimetatud eesmärgi täitmiseks vältimatult vajalik. Lõikega 9 sätestatud piirang ei saa olla igavene, mistõttu tuleb seaduses ette näha, et kui õiguste piiramise aluseks olev asjaolu langeb ära, tuleb isikule tema õigused tagada.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁵ nähakse ette isikuankeedi rakendamise võimalus.

Lõikega 1 on sätestatud, et Päästeamet võib nõuda eelnõukohase PäästeS-i § 31³ lõigete 1 ja 2 nõuetele vastavuse kontrollimiseks, et päästemeeskonna reservi liikme kandidaat täidaks isikuankeedi, eesmärgiga hinnata tema sobivust päästemeeskonna reservi liikmeks saamisel.

Eelnõu kohaselt võib päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerijalt nõuda isikuankeedi esitamist, kuid see ei ole igakordne kohustus. Isikuankeedi esitamise otsuse teeb Päästeamet olenevalt asjaoludest iga päästemeeskonna reservi kandideeriya kohta. Isikuankeedis küsitakse andmeid, mis võimaldavad hinnata isiku sobivust kiireloomuliseks missiooniks valmistumisel või selles osalemises. Isikuankeedis saab küsida vaid neid andmeid, mida seaduse kohaselt on lubatud küsida. Täpsem andmete loetelu kehtestatakse siseministri määrusega (vt lõige 3).

Lõike 2 kohaselt võib isikuankeedis küsida andmeid päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi määratud kontaktisiku kohta, et tagada talle vajalik teabeedastus reservi liikme kohta kiireloomulisel missioonil. Sisuliselt tähendab see teabeedastust mingisuguse ohuolukorra kohta kiireloomulisel missioonil. Kontaktisiku kohta võib küsida ees- ja perekonnanime, isikukoodi (selle puudumisel sünniaeg) ning kontaktandmeid.

Lõike 3 kohaselt kehtestab isikuankeedi andmete loetelu valdkonna eest vastutav minister ehk siseminister määrusega (vt rakendusakti kavand nr 3). Eraldi vormi isikuankeedile ei kehtestata.

Päästeametil ja PPA-l on õigus kontrollida isikuankeedis esitatud andmeid. Kui Päästeamet või PPA tuvastavad isikuankeedi andmete kontrollimisel, et esinevad päästemeeskonna reservi võtmist välistavad asjaolud, siis isikut päästemeeskonna reservi ei võeta.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁶ reguleeritakse andmete töötlemist ja säilitamist ning andmete allikaid nõuetele vastavuse kontrollis.

Lõigetes 1 ja 2 on nimetatud isikuandmed, mille töötlemine on päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi ja vajaduse korral päästemeeskonna reservi liikme nõuetele vastavuse hindamiseks lubatud, et hinnata tema sobivust osalemiseks rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl. Andmete töötlemise õiguslik alus on avalikes huvides oleva ülesande täitmine, mis tuleneb IKÜM-i artikli 6 lõike 1 punktist e. Vajadus isikuandmete töötlemiseks tekib päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerimise soovi esitamisega, et oleks võimalik kontrollida tema vastavust käesoleva eelnõuga seatud tingimustele.

Lõike 1 kohaselt võib Päästeamet üldnõuetele vastavuse kontrollis kontrollida päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi või liikme isikusamasust ja töödelda tema järgmisi isikuandmeid:

- 1) isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood;
- 2) kontaktandmed;
- 3) andmed isiku teovõimelisuse kohta;
- 4) kodakondsuse ja isikut tõendava dokumendi andmed;
- 5) isiku hariduse andmed.

Lõikes 1 toodud andmete töötlemine on vajalik, et veenduda päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi või liikme vastavuses § 31³ lõikes 1 nimetatud nõuetele. Isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood on vajalikud isiku tuvastamiseks. Lisaks on vaja veenduda isiku hariduse vastavuses, mistõttu on Päästeametile antud õigus töödelda ka isiku hariduse andmeid. Kodakondsusnõudega seoses on vaja töödelda kodakondsuse ja isikut tõendava dokumendi andmeid. Kodakondsuse kaudu määratakse kindlaks isiku seos kindla riigiga, kuna Euroopa Liidu kodanik võib valida elukohaks mis tahes liikmesriigi. Päästeamet peab veenduma ka isiku teovõimelisuses, seega antakse Päästeametile õigus töödelda isiku andmeid teovõimelisuse kohta.

Lõike 2 kohaselt võib PPA taustakontrolli läbiviimisel kontrollida päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi või liikme isikusamasust ja töödelda tema järgmisi isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid:

- 1) isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood;
- 2) sotsiaalmeedia konto andmed;
- 3) andmed karistuse, karistatuse ja karistusest vabastamise ning karistuse täitmisele pööramise kohta;
- 4) andmed viimase aasta jooksul distsiplinaarsüüteo eest avalikust teenistusest vabastamise kohta;
- 5) andmed seotuse kohta organisatsiooni või liikumisega, mille tegevus eirab avalikku korda või on suunatud Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse vägivaldsele muutmisele, territoriaalse terviklikkuse vägivaldsele rikkumisele, vägivaldsele võimuhaaramisele või põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele;
- 6) andmed välispiiri ületamise ja välisriigis viibimise kohta, et tuvastada kandidaadi või liikme viibimine välisriigis, mis on kantud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 19 lõike 3 alusel kehtestatud nimekirja;
- 7) andmed avalikest allikatest usaldusväärsuse, isikuomaduste, kõlbeliste omaduste ja eluviisi kohta.

Lõikes 2 toodud andmete töötlemine on vajalik, et veenduda päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi või liikme vastavuses § 31³ lõikes 2 toodud nõuetele. Isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood on vajalikud isiku tuvastamiseks. Sotsiaalmeedia konto andmete töötlemine on

seotud sellega, et kontrollida, kas internetis on reservi liikme kandidaat või liige avalikustanud kuritegevust või riigivastaseid sõnumeid jms. Sõltuvalt materjali sisust võib PPA leida, et isik ei sobi päästemeeskonna reservi liikmeks, kuna ta ei vasta § 31³ lõike 2 punktis 6 toodud nõudele (tema käitumine või eluviis võib ohustada tema enda või teise isiku turvalisust, riigi julgeolekut või avalikku korda). Lisaks sotsiaalmeedia konto andmetele on PPA-l õigus töödelda andmeid ka avalikest allikatest, et saada teavet isiku usaldusväärsuse, isikuomaduste, kõlbeliste omaduste ja eluviisi kohta. Ka see on seotud § 31³ lõike 2 punktis 6 toodud nõude kontrollimisega.

Andmed isikule määratud kriminaalkaristuste, väärteo eest määratud karistuste, karistatuse ja karistusest vabastamise ning karistuste täitmisele pööramise kohta on vajalikud, et kontrollida § 31³ lõike 2 punktides 1, 2 ja 4 sätestatud nõuetele vastavust. Andmed karistuste täitmisele pööramise kohta on vajalikud selleks, et saada isiku seadusvastasest käitumisest tervikpilt. Tingimisi karistuse täitmisele pööramine tähendab, et isikul on olnud tingimisi karistus ja see pöörati täitmisele. Vaja on töödelda andmeid selle kohta, mis põhjusel tingimisi karistus täitmisele pöörati. Seejuures on oluline märkida, et töödeldakse andmeid ka väärteo eest määratud karistuste kohta – ka need andmed annavad pildi isiku õiguskuulekusest (suur hulk karistusi näitab, et isik käitub järjepidevalt seadusvastaselt ja pole seega usaldusväärne). PPA-l on õigus töödelda andmeid ka viimase aasta jooksul distsiplinaarsüüteo eest avalikust teenistusest vabastamise kohta. See on seotud § 31³ lõike 2 punktis 3 toodud nõude kontrollimisega.

Andmed isiku seotuse kohta organisatsiooni või liikumisega, mis oma tegevusega eirab avalikku korda või mille tegevus on suunatud Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatusse vägivaldsele muutmisele, territoriaalse terviklikkuse vägivaldsele rikkumisele, vägivaldsele võimuhaaramisele või Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele on vajalikud, et kontrollida § 31³ lõike 2 punktis 6 toodud nõuet. Päästemeeskonna reservi liikme käitumine või eluviis ei tohi ohustada riigi julgeolekut või avalikku korda. Isiku seotus riigi julgeolekule ohtu kujutavate organisatsioonidega on selge risk riigi julgeolekule ja selline tegevus võib riigi välissuhtlust kahjustada.

Andmed isiku välispiiri ületuste ja välisriigis viibimise kohta, et tuvastada isiku viibimine välisriigis, mis on kantud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 19 lõike 3 alusel kehtestatud nimekirja ning mille puhul kehtib sama paragrahvi lõikes 2 nimetatud teatamiskohustus, on samuti vajalikud selleks, et kontrollida § 31³ lõike 2 punktis 6 toodud nõudele vastavust. Sage riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 19 lõikes 3 nimetatud välisriikide külastamine võib viidata seotusele riigi julgeolekule ohtu kujutava tegevusega.

Sarnane töödeldavate andmete ulatus on nähtud ette ka Häirekeskuse tegevuses osalevate vabatahtlike ja Päästeameti tegevuses osalevate abideministrite taustakontrolli kohta. Olulisuse hindamisel tuleb analüüsida, kas ja kuidas võivad päästemeeskonna reservi liikmeks saada soovija karistused, tema käitumine, eluviis, isiku liikmesus ning seotus teiste riikidega mõjutada tema ülesannete täitmist. Seejuures rõhutame, et eesmärk ei ole eriliiki isikuandmete kogumine, kuid nende nimetamine on oluline, sest need võivad menetluse käigus teatavaks saada. Näiteks võib isiku liikmesus mõnes organisatsioonis anda teavet tema poliitiliste vaadete, usuliste või filosoofiliste veendumuste kohta, mis on IKÜM-i artikli 9 lõike 1 mõistes eriliiki isikuandmed.

Taustakontrolli tehes tuleb järgida isikuandmete töötlemise minimaalsuse põhimõtet. Näiteks kui isikut on karistatud tahtlikult toimepandud esimese astme kuriteo eest, siis edasist andmetöötlust selle isiku suhtes ei tehta, kuna sellisel juhul on juba välistatud tema päästemeeskonna reservi liikmeks saamine.

Lõike 3 kohaselt võib PPA lõikes 2 nimetatud andmete õigsuse kontrollimiseks:

- 1) pöörduda riigi- ja kohaliku omavalitsuse üksuse asutuste, samuti füüsiliste ja juriidiliste isikute poole järelepärimisega kontrollitava isiku isikuandmete kohta;
- 2) vestelda kontrollitava isiku ning teiste isikutega, et selgitada välja kontrollitava isiku vastavus käesoleva seaduse § 31³ lõike 2 punktis 6 sätestatud nõudele ning vajaduse korral ja küsitletava isiku nõusolekul võtta temalt kirjalik seletus;
- 3) kontrollida isikuandmeid riigi, kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku isiku või eraõigusliku juriidilise isiku andmekogust;
- 4) saada isikuandmeid karistusregistri arhiivist;
- 5) töödelda üldsusele suunatud ja avalikust allikast kättesaadavaid isikuandmeid.

Nimetatud toimingud on vajalikud, et taustakontrolli käigus oleks PPA-l võimalik eri allikatest kontrollida esitatud andmete õigsust ja päästemeeskonna reservi liikmeks arvamise välistavate aluste puudumist. Andmete kontrollimise viis valitakse iga kord eraldi, arvestades kontrollitavate andmete olemust. Eesmärk on selgitada välja, kas kontrollitava isiku taust, sealhulgas käitumine ja eluviis, vastab päästemeeskonna reservi liikme nõuetele.

Lõikega 4 sätestatakse kogutud andmete säilitamise tähtaeg. Andmeid säilitatakse:

- 1) viis aastat taustakontrolli tegemise lõppemisest arvates või
- 2) pärast päästemeeskonna reservist väljaarvamist tekkinud õigusliku vaidluse korral kuni selle lõppemiseni, kui see lõpeb pärast käesoleva lõike punktis 1 nimetatud tähtaega.

Samasugune regulatsioon on Häirekeskuse vabatahtlike ja abidemineerijate kohta (PäästeTS-i § 7² lõige 6 ja PäästeS-i § 36¹ lõige 4). Säilitustähtaja ühetaolisuse ja õigusselguse tagamiseks on PäästeS-is sätestatud säilitustähtaeg samane muudes valdkondades tehtava taustakontrolli käigus kogutud andmete säilitamisega. Viieaastane periood on varem asutustega kokku lepitud tähtaeg. Taustakontrolli käigus kogutud andmeid säilitatakse viis aastat eelkõige seepärast, et tagada andmete olemasolu võimalike õiguslike vaidluste lahendamisel. Kui õiguslik vaidlus kestab kauem, säilitatakse andmed õigusliku vaidluse lõppemiseni. Lisaks võib andmeid olla vaja muude menetluste läbiviimiseks (näiteks haldus-, teenistuslik või õiguskantsleri järelevalve). Kindel ajaline piirang aitab vähendada ka andmehaldusega seotud koormust ja kulusid.

Tähtaja möödumisel tuleb andmed Päästeametil ja PPA-l kustutada. Andmete kustutamine hakkab toimuma kas täis- või poolautomaatselt. Kui automaatprotsess peaks mingil põhjusel ebaõnnestuma, siis kustutatakse käsitsi.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁷ reguleeritakse päästemeeskonna liikme päästemeeskonna reservist väljaarvamine. Samamoodi nagu eelnõukohase PäästeS-i § 31⁴ lõike 1 kohaselt otsustab päästemeeskonna reservi liikmeks võtmise Päästeamet, otsustab ka reservist välja arvamise Päästeamet.

Lõikega 1 nähakse ette, et päästemeeskonna reservi liige peab Päästeametit esimesel võimalusel teavitama, kui ta ei vasta seaduses sätestatud nõuetele. Sätte eesmärk on vältida olukordi, kus päästemeeskonna reservis on liige, kes ei vasta enam nõuetele. Teavitada esimesel võimalusel tähendab, et reservi liige peab niipea, kui asjaolud seda võimaldavad, informeerima Päästeametit olukorrast, mis mõjutab tema vastavust päästemeeskonna reservi liikme esitatud nõuetele. Teavitamine võib toimuda telefonikõne, e-kirja või isikliku vestluse kaudu. Info nõuetele vastavuse kohta on oluline, sest kui päästemeeskonna reservi liige nõuetele ei vasta, on võimalik ta päästemeeskonna reservist välja arvata (vt järgmise lõike selgitus).

Lõike 2 kohaselt võib päästemeeskonna reservi liikme päästemeeskonna reservist välja arvata kolmel alusel. Esiteks, päästemeeskonna reservi liige võib oma staatusest loobuda, esitades Päästeametile kirjaliku taotluse. Teiseks, isik vabastatakse päästemeeskonna reservi liikme staatusest siis, kui ta ei vasta enam eelnõukohase PäästeS-i § 31³ lõigetes 1–3 nimetatud nõuetele (näiteks isikul on piiratud teovõime, isik on toime pannud kuriteo, ilmsiks on tulnud valeandmete esitamine, isik ei läbi vajalikku väljaõpet vms). Kolmandaks, reservi liikme staatusest vabastatakse isik päästemeeskonna reservi liikmele sobimatu käitumise korral. Sobimatuks käitumiseks loetakse näiteks avaliku korra rasket rikkumist, samuti kohatud käitumist kiireloomulisel missioonil osalemisel (konfliktid meeskonnakaaslastega, alkoholi liigtarvitamine jne).

Lõikega 3 sätestatakse, et kui päästemeeskonna reservi liikme käesoleva seaduse § 31⁴ lõikes 6 sätestatud kontrollis kogutud andmete alusel selgub, et liige ei vasta nõuetele, ja ta arvatakse päästemeeskonna reservist välja, ei avaldata reservist väljaarvamise põhjust ega selle aluseks olevat asjaolu juhul, kui see võib olla vältimatult vajalik, et tagada:

- 1) riigi julgeolek;
- 2) riigikaitse;
- 3) avalik kord;
- 4) süüteo tõkestamine, avastamine või menetlemine või karistuse täideviimine;
- 5) andmesubjekti või teise isiku õiguste ja vabaduste kaitse.

Tegemist on sarnase regulatsiooniga, nagu on toodud eelnõukohase § 31⁴ lõikes 9. Reservist väljaarvamise põhjust ja selle aluseks olevat asjaolu ei avaldata juhul, kui see on vältimatult vajalik, et tagada sättes nimetatud eesmärk. Inimese õiguse (saada teada) piiramine ei tohi kujutada endast praktikas reeglit, vaid see on erand, mida tuleb hoolikalt kaaluda ning sellise keeldumise kui halduse toimingu õiguspärasus on halduskohtu poolt kontrollitav. Vt lähemalt selgitust § 31⁴ lõike 9 juures. Nii nagu on eelnõukohase § 31⁴ lõikes 10 sätestatud, on ka käesoleva paragrahvi **lõikes 4** sätestatud põhimõte, et päästemeeskonna reservist väljaarvamise põhjust ja selle aluseks olevat asjaolu ei avaldata seni, kuni see on käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud eesmärgi täitmiseks vältimatult vajalik.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁸ reguleeritakse kiireloomulisel missioonil osalemise otsustusprotsessi.

Lõike 1 kohaselt otsustab päästemeeskonna kiireloomulisel missioonil osalemise Päästeamet koostöös Siseministeeriumiga. Vastavalt rahvusvahelisele kokkuleppele, riigi või rahvusvahelise organisatsiooni esitatud abipalvele, analüüsib Päästeamet kiireloomulisel missioonil osalemise vajalikkust, otstarbekust ja võimalikkust. Määruse nr 51 kohaselt otsustab kiireloomulisel missioonil osalemise siseminister. Otsustamise ülesanne pannakse Päästeametile, kuna otsustusprotsess peab olema võimalikult kiire. Päästeamet konsulteerib otsuse tegemisel Siseministeeriumiga, samuti on lõike 2 kohaselt kohustus otsus kooskõlastada Välisministeeriumiga.

Abipalve laekumisel teavitatakse päästemeeskonna reservi ja aktiveeritakse päästemeeskonna juhtgrupp, kes asub koguma lisateavet (sh konsulteerib Välisministeeriumiga) ning planeerib võimalikuks kiireloomuliseks missiooniks vajalikud tegevused, mis hõlmavad muu hulgas päästemeeskonna moodustamist ja selle juhi määramist. Enne kiireloomulise missiooni otsust koostatakse võimalikult täpne kuluproгноos, tegevusplaan, päästemeeskonna ja varustuse transpordi- ning kommunikatsiooniplaan. Nii kiireloomulise missiooni otsuse eel kui ka selle toimumise ajal jälgitakse abipalve esitanud riigis olukorda ja konsulteeritakse asjassepuutuvate asutustega (nt Terviseamet).

Lõike 2 kohaselt tuleb Päästeametil kiireloomulisel missioonil osalemise otsus eelnevalt kooskõlastada Välisministeeriumiga. Välisministeeriumil on välissuhtlust, sealhulgas humanitaarabi andmist korraldav, välispoliitikat kujundav, nõustav ja toetav roll. Kooskõlastamine aitab tagada, et kiireloomulisel missioonil osalemine on kooskõlas Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi andmise põhimõtetega, ning seeläbi vältida kahju Eesti rahvusvahelistele suhetele.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31⁹ nähakse ette avaliku võimu teostamise õiguse peatamine ning töö tegemisest keeldumise õigus kiireloomulisele missioonile ja selle väljaõppele lähetamisel.

Lõigetega 1 ja 2 reguleeritakse päästemeeskonna reservi liikme töösuhet tööandjaga kiireloomulisel missioonil ja väljaõppel osalemiseks. Kui päästemeeskonna või selle reservi liige on ametnik ATS-i tähenduses, võib ta kiireloomulisele missioonile või selle väljaõppele lähetada tööandja nõusolekul. Tööandja võib peatada selleks ajaks tema avaliku võimu teostamise õiguse. Kui päästemeeskonna või selle reservi liige töötab enne kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikku väljaõpet või kiireloomulisel missioonil osalemist töölepinguga, kohaldatakse tema töösuhetele töölepingu seaduse (edaspidi *TLS*) §-s 19 sätestatud. TLS-i §-s 19 on sätestatud töötaja õigus keelduda töö tegemisest ja nimetatud alused, millal võib töötaja seda õigust kasutada. Töö tegemisest keeldumise õiguse kasutamisel ei saa tööandja nõuda töötajalt töö tegemist ja töö tegemisest keeldumine ei saa sellisel juhul olla töölepingu ülesütlemise alus. TLS-i § 19 punkti 6 kohaselt on töötajal õigus keelduda töö tegemisest juhul, kui tal on muu töölepingus, kollektiivlepingus või seaduses ettenähtud põhjus. TLS-i § 19 punktis 6 sätestatud õiguse kasutamises võivad töötaja ja tööandja kokku leppida nii töölepingu sõlmimisel kui ka töölepingu kestuse ajal. Kui selline kokkulepe on sõlmitud, saab tööandja seda muuta ainult poolte kokkuleppel (TLS-i § 12). See annab töötajale kindluse, et tema töökoht kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikul väljaõppel või kiireloomulisel missioonil osalemise ajal säilib. Analoogselt on RTsMS-i § 9 lõikes 2 sätestatud, et missioonil osalemise ajal kohaldatakse eksperdi töösuhetele TLS-i § 19, kui ei lepita kokku teisiti. Eesmärk on missioone hõlmavad regulatsioonid PäästeS-is ja RTsMS-is ühtlustada.

Lõikega 3 nähakse ette, et tööandja nõusolek peab olema vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Päästeamet ei kogu tööandjatega sõlmitud kokkuleppeid kõigilt päästemeeskonna reservi liikmetelt nende reservi arvamisel, kuid isikul peab nõusolek olema olema kokkuleppe sõlmimise tõendamiseks. Eesmärk on, et missioonile lähetamine toimuks võimalikult kiiresti ning päästemeeskonna ja selle reservi liikmete töösuhted säiliks.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹⁰ reguleeritakse päästemeeskonna liikme alluvus kiireloomulisel missioonil ehk kehtestatakse põhimõtted, mis küsimustes millisest alluvussuhtest päästemeeskonna liige missioonil juhindub.

Punkti 1 kohaselt allub päästemeeskonna liige kiireloomulisel missioonil osalemise ajal missiooni töökorralduse küsimustes päästemeeskonna juhile või asjakohasele rahvusvahelise organisatsiooni juhtimisorganile. Konkreetne juhtimiskorraldus pannakse paika iga missiooni eripärade ja otstarbekuse alusel.

Punkti 2 kohaselt allub päästemeeskonna liige eelnevas lõikes nimetatata küsimustes Päästeametile. Viidatud küsimuste all mõeldakse näiteks tasustamist, kiireloomuliselt missioonilt tagasi kutsumist, distsiplinaarküsimusi jne. Päästeamet annab päästemeeskonna liikmele juhiseid muudes kui töökorralduslikes küsimustes. Lisaks puudutab see lõige Päästeametis mittetöötavaid päästemeeskonna liikmeid, kes kiireloomulise missiooni ajal

alluvad administratiivselt Päästeametile, kuna kiireloomulisel missioonil peatub nende töösuheteise tööandja juures.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹¹ määratakse kindlaks kiireloomulise missiooni ja selle väljaõppe kulude katmine ning tasu arvestuse põhimõtted.

Lõike 1 kohaselt kaetakse kiireloomulise missiooni ja selle väljaõppe kulud Päästeameti eelarvest, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Kui kiireloomuliseks missiooniks valmistumise ja sellel osalemise kulude katmiseks ei leita vahendeid muudest allikatest, siis esitab Siseministeerium taotluse Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamiseks. Näiteks peab Päästeamet tagama varustuse valmisoleku, Välisministeerium on eelnevalt kaasrahasanud päästemeeskonna võimekuse suurendamiseks varustuse muretsemist. Missioonide kogemus näitab, et sageli kannab missiooni korraldaja vähemalt osa missiooni kuludest, makstes päevaraha ja sõlmides tervisekindlustuslepingu.

Vabariigi Valitsuse reservi vahenditest on finantseeritud kiireloomulisi missioone 2005. aastal Indoneesias ja Pakistanis ning 2008. aastal Gruusias. 2023. aastal Türgi maavärina tagajärgede likvideerimise missiooni rahastas Välisministeerium. Kuna looduskatastroofide toimumist ei saa Päästeameti ega Välisministeeriumi eelarve koostamisel ette planeerida, on ka tulevikus kiireloomuliste missioonide rahastamisel vältimatu Vabariigi Valitsuse reservist vahendite taotlemine. Lisaks võib Vabariigi Valitsuse reservi vahendite kasutamine kõne alla tulla juhul, kui tegemist on välispoliitiliselt olulise missiooniga. Kehtiva PäästeS-i § 31 lõike 2 alusel on seadusandja volitanud kulude katmise korra kehtestamise Vabariigi Valitsusele. Nimetatud volituse alusel antud määruse nr 51 § 5 näeb samuti ette, et missiooniks valmistumise ja sellel osalemise kulud kaetakse Päästeameti eelarvest, kui ei lepita kokku teisiti. Seega ei tehta eelnõuga kiireloomuliseks missiooniks valmistumise ja sellel osalemise kulude katmises sisulist muudatust.

Lõike 2 kohaselt on ette nähtud, et kui Päästeamet lähetab päästemeeskonna liikme kiireloomulisele missioonile, siis hüvitab Päästeamet sõidu- ja majutuskulud, mis on lähetusega seotud. Samuti maksab Päästeamet päästemeeskonna liikmele tasu vastavalt eelnõukohase PäästeS-i § 31¹¹ lõigetes 3 ja 4 toodud määras.

Erinevalt kiireloomulisest piiriülesest koostööst vormistatakse kiireloomulisel missioonil osalemine lähetusena. Lähetuse vormistamise eesmärk on katta lähetatavale lähetusega seotud kulutused (nt transpordiga seonduvad kulud) ja tagada sotsiaalsete tagatiste olemasolu päästemeeskonna liikmetele kiireloomulisel missioonil või selleks vajalikul väljaõppel. Lähetus vormistatakse Päästeameti peadirektori käskkirjaga. Antud sätte eeskujuks on võetud abipolitseiniku seaduse § 40 lõige 1¹ ja kaitseliidu seaduse § 67 lõige 3, mis sisaldavad vabatahtlike lähetamisel samu põhimõtteid. Seni on määruse nr 51 § 4 lõike 2 alusel Päästeamet sõlminud missioonil osalemiseks nõusoleku andnud eksperdiga võlaõigusliku lepingu.

Lõikega 3 nähakse ette, et päästemeeskonna liikmele makstakse kiireloomulise missiooni ajal kolmekordse Eesti töötasu alammäära suurust tasu. **Lõike 4** kohaselt võib olenevalt kiireloomulise missiooni asukohast, ülesannetest või ohtudest Päästeamet maksta päästemeeskonna liikmele ka suuremat tasu, kuid see ei tohi ületada viieteistkordset Eesti töötasu alammäära. Tasu makstakse kuupõhiselt. Kuna päästemeeskonna liikmete töösuhted peatuvad, siis aitab asjakohane töötasu motiveerida päästemeeskonna liikmeid kiireloomulisel missioonil osalema.

Praegu on kiireloomulisel missiooni osalemise eest ette nähtud tasu maksmine määruse nr 51 kohaselt. Määruse nr 51 § 4 lõike 3 kohaselt makstakse päästemeeskonna liikmele tasu lähtuvalt

tema personaalsetest ülesannetest ning tema missioonile saatmisele eelnenud kuue kuu keskmise töötasu või palga kuni neljakordsest suuruselt, kuid mitte rohkem kui viieteistkümnekordses Eesti töötasu alammäära suuruses. Meeskonna liikmetele, kellel puudub püsiv sissetulek, makstakse tasu kuni viieteistkümnekordses Eesti töötasu alammäära suuruses. Ka RTsMS näeb ette missioonil osalemise tasustamise § 18 lõikes 2 toodud määras.

Lõike 5 kohaselt hüvitab Päästeamet päästemeeskonna reservi liikmele missiooni väljaõppe ajal teise riigi territooriumil sõidu- ja majutuskulud ning maksab talle lähetuse ajal tasu. Siinkohal tuleb märkida, et väljaõppe peab toimuma teise riigi territooriumil. Kui väljaõppe toimub Eestis, siis kulusid ei hüvitata ja tasu ei maksta. Tasu piirmäära kehtestab Päästeameti peadirektor.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹² reguleeritakse rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise sotsiaalsed tagatised.

Lõike 1 alusel kohaldatakse kiireloomulisel piiriülesel päästetööl osalevale meeskonnaliikmest päästeteenistujale päästeteenistuse seaduse (edaspidi *PäästeTS*) §-s 14 ja vabatahtlikule päästjale PäästeS-i §-s 41 nimetatud sotsiaalseid tagatisi. Sisuliselt tähendab see, et kiireloomulisel piiriülesel päästetööl kehtivad samad sotsiaalsed tagatised nagu riigisiselisel päästetööl. PäästeTS-i §-s 14 on kutselisele päästjale sätestatud hüvitis päästeteenistuja surma ja töövõime vähenemise korral. PäästeS-i §-ga 41 reguleeritakse hüvitise maksmist vabatahtliku päästja hukkamise, surma ja töövõime vähenemise korral. Sotsiaalsete tagatiste reguleerimine ei ole seejuures uus – PäästeS-i § 31 lõike 5 alusel on ka praegu ette nähtud, et rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemisel laienevad meeskonnaliikmele sotsiaalsed tagatised.

Sotsiaalsete garantiide tagamine rahvusvahelisel päästetööl osalevatele isikutele on põhjendatud, kuna päästetööd tehes riskitakse oma elu ja tervisega. Olemuselt on kiireloomulise piiriülese päästetöö sisu sama, mis siseriiklikult tehtud päästetöö. Toetuse maksmise eesmärk on aidata hukkamise, surma või töövõimetuse korral kiireloomulisel piiriülesel koostööl osalenud isikul või tema perekonnaliikmetel tekkinud olukorraga toime tulla ning oma elu vastavalt kohandada. Kuna sotsiaalsed tagatised laienevad päästetööl osaleva meeskonna liikmetele PäästeS-i järgi ka praegu, siis ei ole sotsiaalsete tagatiste sihtrühma laiendatud.

Lõike 2 kohaselt on kiireloomulisel missioonil päästemeeskonna liikmel ja missiooni väljaõppel päästemeeskonna reservi liikmel avaliku teenistuse seaduse (edaspidi *ATS*) §-s 49 nimetatud sotsiaalsed tagatised. Päästeamet võib päästemeeskonna või selle reservi liikme kiireloomulisele missioonile või selle väljaõppele lähetamise ajaks sõlmida kindlustuslepingu. Muudatusega lisatakse PäästeS-i põhimõtte, et kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikul väljaõppel ja kiireloomulisel missioonil osaleva päästemeeskonna ja selle reservi liikme kohta kehtivad sotsiaalsed tagatised on võrdsed teiste Eesti riigi poolt humanitaarmissioonidele lähetatud ekspertide sotsiaalsete tagatistega. Need on reguleeritud RTsMS-i 4. peatükis. Samuti ei või kiireloomulisele missioonile lähetatud päästemeeskonna ja selle reservi liikme sotsiaalsed tagatised olla halvemad võrreldes nendega, mis kehtiksid tema kohta Eestis. Töö kiireloomulisel missioonil osalemiseks või selleks vajalikul väljaõppel on samaväärne Eestis toimuva pääste- või demineerimistööga. Seetõttu on põhjendatud, et ka sotsiaalsed tagatised on nendes olukordades võrdsed. Näiteks päästjate sotsiaalsed tagatised on võrdsustatud ATS-i §-s 49 sätestatuga (PäästeTS-i § 14).

Käesoleva eelnõu eesmärk on ühtlustada PäästeS-is ja RTsMS-is sätestatud sotsiaalsed tagatised. Eelnõuga tagatakse riigi poolt kiireloomulisele missioonile lähetatud päästemeeskonna liikmete ja rahvusvahelisele tsiviilmissioonile lähetatud ekspertide võrdne kohtlemine ning sellega soodustatakse nende motivatsiooni säilimist missioonidel osalemiseks.

Päästeamet võib päästemeeskonna ja selle reservi liikmele kiireloomulisel missioonil osalemise ajaks sõlmida täiendavaid kindlustuslepinguid, millega tagatakse missiooniga seonduvate lisariskide maandamine ning ravi- ja transpordikulude katmine päästemeeskonna liikme haigestumise või õnnetusjuhtumi korral, millega ei kaasnenud töövõimetust. Sarnane regulatsioon on kehtestatud ka RTsMS-is, mille § 9 lõike 3 kohaselt tagatakse eksperdile missioonil osalemise ajaks tervisekindlustus.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹³ reguleeritakse tervisekontrolli ja vaktsineerimist.

Lõike 1 kohaselt on kiireloomulises piiriüleses koostöös päästeteenistujale ja vabatahtlikule päästjale tagatud PäästeTS-i §-s 16 sätestatud terviseuuringud ning vaktsineerimine. Mõlemat tagab Päästeamet ja need on tasuta.

Tervise seisundi perioodilist kontrolli ja vaktsineerimist korraldab Päästeamet ka päästemeeskonna reservi liikmele (**lõige 2**). See on oluline, et valmistuda kiireloomuliseks missiooniks, sealhulgas väljaõppeks. Kiireloomulise missiooni puhul ei ole ajaliselt võimalik läbida tervisekontrolli vahetult enne missioonile lähetamist. Kiireloomulisele missioonile lähetatava päästemeeskonna liikme tervisekontroll on perioodiline ja selle eesmärk on hinnata tervise seisundi vastavust missioonil tehtavate ülesannete täitmiseks, vähendada või vältida võimalikke terviseriske, ennetada tervisekahju tekkimist ning tagada seeläbi missioonil osaleva päästemeeskonna liikme ohutus ja tervise säilimine⁴⁴. Sarnaselt on reguleeritud RTsMS-i § 25 lõikes 1, et pikaajalisele missioonile lähetatav ekspert peab läbima tervisekontrolli enne missioonile lähetamist ja missioonil osalemise ajal vähemalt üks kord kolme aasta jooksul. Vaktsineerimine on osa valmisoleku tagamisest. Kuigi vaktsineerimine on oluline, arvestades võimalikke missioonipiirkondi ja nendest tulenevaid terviseriske, ei saa reservi liiget vaktsineerima sundida.

Lõikega 3 antakse Päästeametile volitus kehtestada päästemeeskonna reservi liikme tervisekontrolli ulatus. Praegu on päästemeeskonna reservi liikme tervisenõuete kehtestamisel ja tervisekontrolli korraldamisel võetud aluseks Päästeameti päästemeeskonna töökeskkonna riskianalüüs⁴⁵, mille käigus on arvestatud ja hinnatud kõiki võimalikke ohutegureid, mis võivad esineda eri tegevustes ja olukordades nii kiireloomulistel missioonidel kui ka õppustel ning avaldada mõju päästemeeskonna ja selle reservi liikmete tervisele.

Lõike 4 kohaselt korraldab Päästeamet päästemeeskonna liikme vaktsineerimise enne missioonile lähetamist ja vajaduse korral missioonil osalemise ajal Maailma Terviseorganisatsiooni ja Eesti Terviseameti soovitude või asukohariigi nõuete kohaselt. See tähendab, et nimetatud soovitude või nõuete olemasolul on päästemeeskonna liikmel õigus vaktsineerimisele. Vaktsineerimise kulud kaetakse Siseministeeriumi valitsemisala eelarve kaudu, kui neid ei kaeta muudest vahenditest. Päästeamet omab päästemeeskonna reservi liikmete vaktsineerimise plaani, millega tagatakse enam levinud nakkuste kaitse. Vastavalt vajadusele ja võimalusele tehakse täiendavaid vaktsineerimisi, arvestades kiireloomulise missiooni sihtkoha riske. Tavapärast vaktsineeritakse ennetavalt A- ja B-hepatiidi, puukentsfeliidi, kollapalaviku, kõhutüüfuse, difteeria, teetanuse, poliomüeliidi, meningokoki ning enne missiooni vajadusel lisaks malaaria ja koolera vastu. Arvestama peab aga sellega, et kui näiteks kiireloomulise missiooni asukohariigi eripära tõttu on vaktsineerimine vajalik ja isik sellest keeldub, siis teda missioonile ei lähetata.

⁴⁴ Päästeameti peadirektori 24.08.2023. aasta käskkiri nr 1.1-3.1/190 „Eesti Päästemeeskonna reservi liikmete tervisekontrolli kord“.

⁴⁵ Sama.

Eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹⁴ reguleeritakse päästealase humanitaarabi andmist.

Lõikega 1 antakse Päästeametile õigus anda abivajavale riigile või organisatsioonile päästealast humanitaarabi. Päästeamet on aastate jooksul saavutanud rahvusvaheliste standardite kohase pääste- ja humanitaarabi osutamise võimekuse, mis lubab Eestil saata vajaduse korral katastroofi piirkonda päästemeeskonna, kes on valmis täitma erisuguseid ülesandeid. Samuti on loodud võimekus saata katastroofi piirkonda materiaalsed abi eesmärgiga päästa inimelusid loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofide ajal või nende järel ja tagada inimväärseks eluks hädavajalik. Humanitaarabi andmine, sealhulgas humanitaarabimissioonidel osalemine, on Eesti välispoliitika oluline osa. Valdkonna eest vastutab Välisministeerium, kellega Päästeamet teeb tihedat koostööd. Arengukoostöö ja humanitaarabi strateegia⁴⁶ alusel on humanitaarabi andmise pädevus avalikus sektoris lisaks Välisministeeriumile ka teistel osapooltel. Seejuures on Välisministeeriumil keskne roll humanitaarabipoliitika kujundamisel ja selle elluviimise korraldamisel. Välissuhtlemisseaduse § 9 lõike 1 punkti 6 alusel töötab Välisministeerium koos asjaomaste ministeeriumidega välja arengukoostöö ja humanitaarabi poliitika ning viib seda vastavalt oma pädevusele ellu.

Päästeamet osales 2023. aastal Välisministeeriumi rahastatava humanitaarabi andmisel Ukrainale Kakhovka tammi purunemise järel, mille käigus saadeti veepääste varustust, toidupakke ja päästjatele vajalikku varustust. Leetu saadeti 2023. aasta migratsioonikriisi käigus humanitaarabina tekke ja patju.

Lõikega 2 selgitatakse mõiste *päästealane humanitaarabi* tähendust. Mõiste tähendus kattub laias laastus Vabariigi Valitsuse 16. detsembri 2021. aasta määruses nr 122 „Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord“ (§ 2 punkt 6) ja RTsMS-is (§ 2 punkt 3) sätestatud humanitaarabi määratlusega. Päästealase humanitaarabi all mõistetakse:

- 1) rahalist või muud materiaalselt toetust, oskusteavet või päästealast tegevust, mida vajatakse katastroofi piirkonnas, et päästa loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofi ajal või selle järel inimelusid ja tagada inimväärseks eluks hädavajalik;
- 2) toetust, mida kasutatakse, et ennetada loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofi või parandada sellele reageerimise valmidust.

Lõike 3 kohaselt kooskõlastab Päästeamet päästealase humanitaarabi andmise Välisministeeriumiga. Lähtutakse põhimõttest, et humanitaarabi korraldav, poliitikat kujundav, nõustav ja toetav roll on Välisministeeriumil. Seega on vajalik, et Päästeamet konsulteeriks päästealase humanitaarabi andmisel Välisministeeriumiga, et oleks tagatud kooskõla Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi poliitika ja humanitaarabi andmise põhimõtetega ning vältida Eesti välissuhete kahjustamist. Välisministeerium juhindub humanitaarabi andmise korraldamisel Vabariigi Valitsuse heakskiidetud arengukoostöö ja humanitaarabi strateegiast.

Eelnõu § 1 punktid 17 ja 19–21 on seotud sellega, et abidemineerijatele antakse õigus osaleda ennetustööl. Abidemineerijate lubamisega demineerimisalasele ennetustööle võimaldatakse levitada ja võimendada sõnumeid avalikkusele, et vähendada plahvatusohtlikest sõjajäänustest tulenevat riski. Abidemineerija saab ennetustööd teha avalikel üritustel, kus püütakse panna inimesi mõistma, mis ohud neid ümbritsevad, aidata identifitseerida plahvatusohtlikke sõjajäänuseid ja õpetada, kuidas hoida ohtudest eemale. Ennetustöös on olulisel kohal selle käigus jagatavad materjalid, milleks võivad olla plakatid, pastakad, pinalid, märkmikud ning seljakotid, ennetustöö metodoloogiks võivad olla külastused koolides, raadiokampaaniad, kodukülastused, samuti kampaaniad televisioonis ja raadios⁴⁷.

⁴⁶ [Arengukoostöö ja humanitaarabi strateegia 2024–2030](#).

⁴⁷ Tamm, T., magistratöö „Plaaniliste demineerimistööde vajadus Eestis“ (2017, Sisekaitseakadeemia).

Väljaõppe muutmise vajadust sellega ei kaasne, kuna praegune väljaõppe tagab ka ennetustööks vajalikud oskused ja teadmised. Abidemineerija väljaõppe käigus omandatud teadmised võimaldavad teha demineerimisalast ennetustööd seejuures iseseisvalt, ennetustöö ei eelda seega tegutsemist koos kutselise demineerijaga.

Eelnõu § 1 punkti 18 kohaselt nähakse PäästeS-i § 36 lõikes 1 sõnaselgelt ette, et Päästeameti tegevuses osaleva isiku vabatahtlikuks võtmise otsustab Päästeamet. See on ka praegu nii ja sisulisi muudatusi Päästeameti tegevusvaldkonnas vabatahtlikuks võtmise korralduses ei tehta. Muudatuse kohaselt sõnastatakse selgemalt, et tegemist on Päästeameti otsusega, mis olemuselt on haldusakt. Päästeametil on kaalutusõigus vabatahtliku staatuse andmisel – vastav raamistik on ette nähtud PäästeS-i 7. peatükis. Praktikas on segadust põhjustanud asjaolu, et PäästeS-i § 36 lõike 1 sõnastus on üldine ega viita selgelt Päästeameti õigusele vabatahtlikuks võtmise üle otsus langetada. Muudatus tehakse õigusselguse huvides ja sealjuures ühtlustatakse sätte sõnastust vabatahtliku staatusest vabastamisega (vt PäästeS-i § 43 lõige 1).

Eelnõu § 1 punkti 22 kohaselt täpsustatakse PäästeS-i § 41 lõikes 3, et vabatahtlikule päästjale ja abidemineerijale hüvitatakse riigieelarvest vabatahtliku päästja ülesande täitmise tõttu saadud vigastuse või haigestumisega kaasnevad ravi- ja ravimikulud. PäästeS-i § 41 lõikes 3 viidatud ATS-i §-s 49 on reguleeritud ametniku sotsiaalsed tagatised hukkumise, surma ja töövõime vähenemise korral. PäästeS-i §-ga 41 reguleeritakse aga kitsamalt isiku hukkumise, surma ja töövõime vähenemise korral makstavat hüvitist. Enne 2022. aasta 1. juulit kehtinud PäästeS-i redaktsiooni § 41 lõike 12 kohaselt oli ette nähtud, et kui isik on vabatahtliku päästja ülesande täitmise tõttu saanud vigastada või haigestunud, kannab riik tema ravi- ja ravimikulud. Sellest põhimõttest ei ole loobutud, kuid sätte praegune sõnastus ei anna mõtet piisavalt selgelt edasi ning seetõttu võib tekkida vaidlusi, kas vastavaid kulusid on õigus hüvitada. Õigusselguse tagamiseks tuuakse PäästeS-is hüvitatavate kuludena selgelt välja ravi- ja ravimikulud, mis kaasnevad vabatahtliku päästja ülesande täitmise tõttu saadud vigastuse või haigestumisega. Muudatus ei ole sisuline.

Eelnõu § 1 punkti 23 kohaselt teatab vabatahtliku päästja või abidemineerija staatusest vabastamise otsusest Päästeamet teatisega. Muudatusega jäetakse PäästeS-i § 43 lõike 2 sõnastusest välja viide käskkirjale kui konkreetsele dokumendiliigile. Eesmärk on seaduse teksti selles osas ühtlustada.

Eelnõu § 1 punktiga 24 muudetakse PäästeS-i § 48 sõnastust. Muudatuse kohaselt loetakse ka eelnõukohase PäästeS-i § 13² lõike 5 alusel vahetu sunni kohaldamisega tekitatud kahju õnnetusest põhjustatud kahjuks. Seega juhul, kui Päästeamet kohaldab kiirabibrigaadi teate alusel vahetut sundi, et abistada kiirabibrigaadi valdusesse sisenemisel, ning tekitab seejuures isikule varalist kahju, on tegemist õnnetusest põhjustatud kahjuga, mida Päästeamet ei hüvita. Vara kahjustamine on seotud isiku elu ja tervise kaitsmise vajadusega, kui sündmusele reageerimine on ajakriitiline ning vähem kahjustavat meedet ei ole võimalik rakendada. Sarnaselt on loetud päästesündmuse käigus põhjustatud kahju õnnetusest põhjustatud kahjuks. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktis 15 tehtava muudatusega. Võrreldes kehtiva seadusega on teksti lisatud, et sätet kohaldatakse ka KorS-i §-s 51 sätestatud valduse läbivaatuse käigus tekitatud kahjule. Vastav viide on ekslikult PäästeS-ist välja jäänud.

Eelnõu § 1 punktiga 25 lisatakse PäästeS-i rakendussätted seoses päästemeeskonna reservi liikmete nõuetele vastavuse kontrolliga. Lõike 1 kohaselt on kõigi päästemeeskonna reservi liikmete nõuetele vastavuse kontroll vaja teha 2028. aasta alguseks. Eelnõukohase PäästeS-i § 31⁴ lõikega 2 reguleeritakse päästemeeskonna reservi liikme kandidaadi nõuetele vastavuse kontrollimist. See nõue on uus. Lisaks kandidaatidele tuleb vastavust kontrollida ka

päästemeeskonna reservi kuuluvate liikmete puhul. Nii tagatakse praeguste ja tulevaste liikmete võrdne kohtlemine. Lõike 2 kohaselt ei kontrollita neid, kellele on varem PäästeTS-i §-s 7² nimetatud taustakontroll juba tehtud. Päästemeeskonna reservi kuuluvast 386 liikmest ligi pooled on Päästeameti teenistujad. Kuna päästeteenistusse võtmisel tehakse isiku kohta taustakontroll (PäästeTS-i § 7²), siis neid teenistujaid ei ole vaja täiendavalt kontrollida. Seega on vaja läbi viia vähem kui 200 inimese taustakontroll. Töökoormuse hajutamiseks on see jaotatud pea kahe aasta peale.

Eesmärk on, et kõigi päästemeeskonna reservi arvatud isikute taustakontroll oleks tehtud ja isikud vastaksid eelnõus toodud nõuetele. Selliselt tagatakse päästemeeskonna reservi liikmete ja kandidaatide võrdne kohtlemine seeläbi, et nad peavad vastama samadele nõuetele.

Eelnõu § 2 kohaselt täiendatakse KarRS-i § 20. KarRS-i § 20 lõike 1 punkti 17 täienduse kohaselt on PPA-l õigus saada karistusregistri arhiivist andmeid päästemeeskonna reservi kandidaadi ja rakendussätte kohaselt ka päästemeeskonna reservi liikme kohta taustakontrolli tegemiseks. Muudatus on seotud eelnõukohase PäästeS-i § 31⁶ lõike 3 punktiga 4.

Eelnõu §-ga 3 täiendatakse KarS-i §-ga 278¹. Sellega nähakse ette uue väärteokoosseisuna karistus vale hädabiteate teadvalt edastamise eest, millega häiritakse Häirekeskuse tööd. Eelnõu kohaselt on karistusmäär sellise teo eest füüsilisele isikule rahatrahv kuni 200 trahviühikut või arest ning juriidilisele isikule rahatrahv kuni 10 000 eurot. Eelnõuga kavandatakse KarS-i uut väärteokoosseisu, kuna kehtiva õiguse kohaselt ei ole võimalik isikut Häirekeskuse töö häirimise eest vastutusele võtta.

Kehtiva KarS-i §-s 278 on ette nähtud väärteokoosseis eritalituse vale väljakutsumise eest. Sätte kohaselt on karistatav Päästeameti, politsei, kiirabi või muude eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamine. Teo eest on võimalik määrata füüsilisele isikule rahatrahv kuni 300 trahviühikut või arest ja juriidilisele isikule rahatrahv kuni 3200 eurot. Sealjuures tuleb KarS-i kommentaaride kohaselt vale väljakutsena mõista igasugust helilist või nähtavat teadaannet, mille sisuks on tegelikult olematu häda- või ohuolukord ning milles viidatakse võõra abi hädavajadusele. Vale väljakutse loetakse lõpuleviiduks väljakutse teatavakstegemisega, eritalituste tegelik reageerimine sündmusele ei oma sealjuures tähtsust.⁴⁸ Häirekeskuse töö häirimise eest KarS-i § 278 alusel isikut vastutusele võtta ei saa, kuna taolise teo puhul ei ole tegemist eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamisega.

Politsei- ja Piirivalveameti andmetel⁴⁹ esitati 2023. aastal kokku 108 KarS-i §-ga 278 seotud väärteoteadet (2022. a 146, 2021. a 137) ja registreeriti 97 väärtegu (2022. a 137, 2021. a 121). Karistusena määrati 2023. aastal rahatrahv 66 juhul (2022. a 90, 2021. a 88 juhul) ja arest 5 juhul (2022. a 10, 2021. a 6 juhul⁵⁰). Keskmine rahatrahvi summa oli 2023. aastal 230 eurot (2022. a 219, 2021. a 183 eurot), minimaalne summa oli 20 eurot (2022. a 24, 2021. a 16 eurot) ja maksimaalne summa 800 eurot (2022. a 760, 2021. a samuti 760 eurot) võimalikust maksimaalsest 1200-eurosest trahvimäärast. Aresti kohaldamisel oli 2023. aastal keskmine isiku kinnipidamise pikkus 13 päeva (2022. a 17, 2021. a 13 päeva), minimaalne pikkus 10 päeva (2022. a 5, 2021. a 2 päeva) ja maksimaalne pikkus 20 päeva (2022. a 25, 2021. a 30 päeva). Eelnõu koostamise ajal on 2023. aastal määratud trahv maksmata veidi vähem kui pooltel juhtudel. Korduvrikkujate osakaal oli 2023. aastal 8% (2022. a 14%, 2021. a 11%)

⁴⁸ RKKKo, 24.09.2008, 3-1-1-50-08, punktid 6-6.1.

⁴⁹ 2022. aasta ja 2021. aasta andmed on esitatud 23.08.2023. aasta seisuga, 2023. aasta andmed 05.06.2023. aasta seisuga.

⁵⁰ 2021. aastal on 5 juhul karistusena määratud nii rahatrahv kui ka arest. Nendel puhkudel määrati kõigepealt karistusena rahatrahv, mis jäi maksmata. Seejärel asendati see arestiga, sealhulgas neljal juhul asendati arest omakorda üldkasuliku tööga.

kõigist juhtudest. Sealjuures nende rikkujate hulgas, kellele on määratud rahatrahv või arest, oli korduvrikkujaid 2023. aasta andmetel 4%. 2023. aastal menetles kohus 9 juhtumit (2022. a 12, 2021. a 10 juhtumit), millest 5 juhul määras karistusena aresti⁵¹ (2022. a 10, 2021. a 6 juhtumit).

Kehtiva õiguse kohaselt on Häirekeskuse tööga seotud süütegude eest teatud juhtudel võimalik vastutusele võtta KarS-i §-de 207 ja 406 alusel. KarS-i § 207 kohaselt on kriminaliseeritud arvutisüsteemi toimimise takistamine ja see pakub karistusõiguslikku kaitset eelkõige küberründe korral. Sealjuures on KarS-i § 207 lõike 2 punktis 3 ette nähtud enamohtrliku tagajärjena elutähtsa valdkonna arvutisüsteemi, samuti avalike teenuste osutamise toimimise takistamine või häirimine. Näiteks saab antud koosseisu alusel isiku vastutusele võtta teenustökestusründe korral, millega häiritakse hädaabiteadete menetlemist suure hulga nn tühikõnedega, mis koormab sideliine. KarS-i kommentaaride kohaselt on teo koosseisuobjekt arvutisüsteemi toimimine, sealjuures tuleb seda mõista läbi andmetöötluse. Koosseisupärased on käigus oleva andmetöötluse vastu suunatud teod.⁵² Näiteks 2022. aasta aprillis hakkas Narva linnast neli erinevat seadet hädaabinumbri 112 tegema tühikõnesid. Kokku tehti nädala jooksul nelja seadmega 1174 nn tühikõnet, mis koheselt hüljati (lasti kutsuda mõni sekund ja seejärel ühendus katkestati). Hädaabinumbri 112 tavapärane ööpäevane keskmine koormus on kokku ligi 2600 kõnet. Kõigi seadmete puhul näitas positsioneerimine lähedast asukohta.⁵³ Sellisel juhul on isiku vastutuselevõtmine probleemne, kuna teo toimepanija väljaselgitamine on keeruline.

KarS-i § 406 kohaselt on kriminaliseeritud elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine. KarS-i kommentaaride kohaselt on sätte alusel kriminaliseeritud selline elutähtsa süsteemi häirimine ja kahjustamine, mille tagajärjena on põhjustatud oht inimese elule või tervisele või elutähtsa süsteemi normaalsele toimimisele või kui sellega kaasnes sellise süsteemi toimimise häire või katkemine. Sealjuures ei ole toodud ammendavat loetelu, milliseid tehnovõrke käsitatakse elutähtsa süsteemina. Sättes on piiritletud laiemalt, et selle all mõistetakse tehnovõrke, mille toimimisest sõltub inimeste elu või tervis, riigi julgeolek või majandussüsteem.⁵⁴ Siiski ei ole enamiku Häirekeskuse tööd häirivate tegude mõju nii tõsine, et KarS-i § 406 objektiivse koosseisu tunnused oleksid täidetud, s.o hädaabiteadete menetlemise süsteemi töö oleks katkenud või selle toimimine tervikuna häiritud. Samuti on väga keeruline tõendada tagajärjena konkreetset ohtu isiku elule või tervisele, kui hädaabiteadete menetlemine on kellegi tegevuse tagajärjel häiritud. 2022. aastal esitas Häirekeskus ühe kuriteoteate, millega seoses PPA alustas menetlust KarS-i § 207 lõike 2 punkti 3 alusel, kuid kriminaalmenetlus lõpetati isiku tuvastamatuse tõttu kriminaalmenetluse seadustiku § 200¹ lõike 1 alusel. 2023. aastal esitas Häirekeskus samuti ühe väärteoteate, põhjusel, et seadmelt tehti suurel hulgal SIM-kaardita kõnesid. Ka selle menetluse puhul ei olnud alust isiku vastutuselevõtmiseks, kuna teo objektiivne koosseis ei vastanud eritalituse teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamisele – kõned tehti teadmatult eakale inimesele kuuluvalt telefonilt. Kokkuvõttes on nii KarS-i § 207 kui § 406 alusel praktikas piiratud võimalused Häirekeskuse töö häirimise eest isikut kriminaalkorras vastutusele võtta. Seetõttu näevad eelnõu koostajad vajadust uue väärteokoosseisu kehtestamiseks, et Häirekeskuse töö häirimise korral oleks isik võimalik väärteo toimepanemise eest vastutusele võtta. Seejuures on oluline märkida, et teadmatusest põhjustatud tegu ei oleks karistatav, kuna eelnõu kohaselt peab selleks olema toimunud teadvalt vale hädaabiteate edastamine.

Kehtiva õiguse kohaselt on samuti piiratud võimalused võtta isik vastutusele päästekorraldaja vastu ebakohase käitumise eest hädaabiteadete menetlemise häirimisel. Solvamine,

⁵¹ Kaks väärtegu oli ühendatud teiste väärteoasjadega. Ühel juhul kohtuotsuses lõpetati isiku suhtes väärteomenetlus väärteotunnuste puudumise tõttu. Ühel juhul on andmed täpsustamata.

⁵² Ginter, Jaan, 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 207 punkt 3.

⁵³ Allikas: Häirekeskus.

⁵⁴ Pikamäe, Priit, 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne, § 406 punktid 3.2 ja 3.9.

ähvardamine vms vaimne vägivald kahjustab päästekorraldaja töövõimet ja seeläbi häirib Häirekeskuse tööd. Seetõttu oleks taoline tegevus samuti uue väärtekoosseisu kohaselt karistatav. Praegu on ettevalmistamisel infotehnoloogialahenduse kasutuselevõtmine, mis võimaldab abivajajal Häirekeskusega suhelda videokõne vahendusel. See toob endaga kaasa veelgi suurema vajaduse kaitsta päästekorraldajat tahtliku ebakohase või sündmusega mitteseotud videopildi menetlemise eest. Näiteks videopildi vahendusel füüsilise vägivallaga ähvardamine on päästekorraldaja töövõimele selgelt halvav, kuna nii helistaja kui ka päästekorraldaja on videopildis nähtavad ja hiljem äratuntavad.

Riigikohus on oma praktikas rõhutanud, et KarS-i § 275 (võimuesindaja solvamine) ja § 275¹ (võimuesindaja laimamine) paiknevad KarS-i 16. peatüki (avaliku rahu vastased süüteod) 3. jaos (avaliku võimu teostamise vastased süüteod) ning nendega kaitstavad õigushüved on avaliku võimu teostamise tõhusus ja avalik kord. Seejuures kaitseb KarS-i § 275 lõike 1 koosseis õigushüvena üksnes nende võimuesindajate au ja väärikust, kes peavad tagama avalikku korda⁵⁵. Riigikohus on lisaks selgitanud, et antud paragrahvide kohaldamise puhul seisneb küsimus selles, kas neis nimetatud avalikku korda kaitsev isik, kes täidab ametikohustusi, peab teostama ka avalikku võimu⁵⁶. Häirekeskuse puhul on põhiküsimus avaliku korra kaitses – hädaabiteadete menetlemisel teostab päästekorraldaja riiklikku ülesannet, ent korrakaitse funktsiooni täitmine on piiratud PäästeS-i § 13¹ lõikes 2 (avalikus ruumis paiknevate valvekaamerate videoedastuse töötlemine) ja 13² lõikes 1¹ (hädaabiteadete menetlemise käigus edastatud side asukohateabe töötlemine) nimetatud meetmetega. Häirekeskuse päästekorraldajad ei liigitu ametnikeks, kelle suhtes kohaldataks kõrgendatud karistusõiguslikku kaitset. Sarnaselt ei hõlma kõrgendatud kaitse ka kõiki teisi ametnikke, kes ei kaitse avalikku korda. Isiku au ja hea nimi on kaitstavad PS-i § 17 alusel, kuid Eestis puudub sellele karistusõiguslik kaitse. Seetõttu tuleb antud küsimuses pöörduda eelkõige eraõiguse normide juurde ja oma õiguste kaitseks tsiviilkohtusse.⁵⁷ Ähvardamise teo puhul ei ole karistusõiguslikult eristatud avalikku võimu teostavat isikut teo objektina. Seega saab päästekorraldaja ähvardamisel teo toimepanija vastutusele võtta KarS-i § 120 alusel. Antud koosseisu alusel karistatakse tapmisega, tervisekahjustuse tekitamisega või olulises ulatuses vara rikkumise või hävitamisega ähvardamise eest, kui on olnud alust karta ähvarduse täideviimist. Kuna KarS-i § 120 alusel menetletakse tegu kui üksikisiku vastu suunatud rikkumist, siis päästekorraldaja peab esmalt esitama kuriteoteate. Lisaks tuleb tähele panna, et ta osaleb menetluses isikuliselt. Häirekeskus võtab hädaabinumbri 112 kõnesid vastu esimese vaba päästekorraldaja põhimõttel ja päästekorraldajal ei ole võimalik valida, milliseid kõnesid ta menetleb. Ähvardamise tegu on seotud töökohustuse täitmisega, mitte otseselt päästekorraldaja isikuga, kuid menetluse osapoolena tuleb osaleda isikuliselt. Lisaks on sellistel puhkudel keeruline tõendada, kas on alust karta ähvarduse täideviimist. Selline lahendus ei kaitse piisavalt efektiivselt nii päästekorraldajate kui ka tervikuna Häirekeskuse töö toimepidevuse tagamise huve.

Kavandatava KarS-i § 278¹ puhul on tegemist mitteammendava loeteluga väärtekoosseisuga. Kuna tegemist on teodeliktiga, siis piisab süüteo koosseisu täitmiseks Häirekeskuse tegevust häiriva teo toimepanemisest, mis seisneb ilma tegeliku hädaabivajaduseta hädaabinumbri 112 pöördumises. Sealjuures ei ole oluline tõendada kausaalsust, kas konkreetsel juhul jäi keegi sellise tegevuse tulemusena abist ilma või viibis abi saamine märkimisväärselt. Sätte alusel karistatavate tegude määratlemisel on eelnõu koostajad lähtunud Häirekeskuse teadete menetlemise korrast⁵⁸. Samuti on arvesse võetud Euroopa Hädaabinumbri Assotsiatsiooni

⁵⁵ RKKKo, 13.04.2016, 3-1-1-31-16, punkt 10.

⁵⁶ RKKKo, 17.09.2009, 3-1-1-69-09, punktid 7–9.

⁵⁷ Pild, Maarja, 2020. Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, § 17 punkt 14.

⁵⁸ Häirekeskuse peadirektori 23. jaanuari 2023. aasta käskkiri nr HK.1.1-1/9 „Häirekeskuse teadete menetlemise kord“ (dokument on asutusesiseseks kasutamiseks).

(EENA) klassifikatsiooni⁵⁹, milles sisu põhjal eristatakse hädaabiteateid, millel on ühenduse võtmiseks sisuline põhjus, ja valesid hädaabiteateid, mis häirivad või takistavad Häirekeskuse tööd. Samuti on juhitud soovist, mis on antud valede hädaabiteadete arvu vähendamiseks võetavate meetmete kohta.

Objektiivse koosseisu moodustab Häirekeskuse töö häirimine vale hädaabiteate edastamisega. Häirekeskuse tööd häirivate koosseisupäraste tegudena näevad eelnõu koostajad eelkõige juhtusid, mille puhul 1) hädaabinumbrit kuritarvitatakse ja sellega häiritakse teenuse osutamist; 2) kõne tehakse teadlikult abivajaduseta.

Esimesel juhul näiteks helistatakse, et päästekorraldajat söimata, ähvardada vms. Sellise teo mõju on teenuse osutamise halvamine päästekorraldaja psühholoogilise mõjutuse kaudu. Teisel juhul võib kõne tegemisele järgneda kohene kõne katkestamine ühenduse loomise järel või teadlik vaikimine ehk nn tirtsutamine. Siia alla kuuluvad nii juhud, kus päästekorraldaja enne kõne katkestamist veel ei jõua kõnet vastu võtta, kui ka juhud, mil ühendus luuakse ja päästekorraldaja jõuab kõne vastu võtta, kuid seejärel kõne katkestatakse. Samuti võib teadlikult abivajaduseta kõnede alla liigitada näiteks kõned, mille puhul helistatakse selleks, et küsida kellaega, või tehakse telefoniga rumalusi – toimub mingisugune suhtlus päästekorraldajaga ehk räägitakse midagi ja sealjuures on arusaadav, et hädaabinumber 112 ei ole juhuslikult valitud.

Eelloetletud juhtusid iseloomustab asjaolu, et hädaabinumbril 112 ühenduse võtmise põhjus ei ole hädaabi saamise vajadus. Kuna ühelegi hädaabinumbril 112 tehtud kõnele ei saa jätta vastamata, siis olukorras, kus koormus on suur ja kõned jäävad ootele, võib liini asjatu koormamise tõttu tekkida olukord, kus eluohtlikus seisundis abivajaja ei saa Häirekeskusega ühendust ning jääb vajaliku abita. Sellise põhjusliku seose tõendamine on väga keeruline ega ole antud süüteo koosseisu täitmise vaates ka oluline. Oluline on asjaolu, et ilma tegeliku abivajaduseta hädaabinumbril 112 Häirekeskuse poole pöördumine häirib asutuse tööd, kuna päästekorraldaja ja sideliin on sellel ajal ilma põhjusteta hõivatud.

Mõiste *vale hädaabiteade* sisu avatakse hädaabiteadete menetlemise korras (vt eelnõu seletuskirja lisa – rakendusaktide kavandid). Selle kohaselt käsitatakse vale hädaabiteatena teadet, mille korral ei järgne abivajadusest tulenevalt Häirekeskuse, Päästeameti, Politsei- ja Piirivalveameti või kiirabibrigaadi tegevust. Niisuguste kõnede puhul ei soovi helistaja teavitada abivajadusest, mis on lahendatav abiandjate sekkumise või Häirekeskuse või muu osapoole nõustamisega. Inglise keeles on selle kohta kasutusel mõiste *false emergency call*. Hädaabinumbril 112 pöördumise puhul on oluline aspekt abivajadus. Häirekeskus ei hinda hädaabiteate menetlemise käigus, kas isik hädaabinumbril 112 pöördumise käigus valetab. Häirekeskuse eesmärk on hädaabiteate menetlemise käigus selgitada välja suunatud abivajadus ja saada teabe alusel abi välja saata. **Kui kõnest abivajadus ei selgu ja hädaabinumbriga 112 on ühendust võetud teadlikult muul põhjusel kui abi saamise vajadus, siis on tegemist vale hädaabiteatega.** Sealjuures kaalusid eelnõu koostajad ka mõiste *näiline hädaabiteade* kasutamist, kuid selleks, et hoida KarS-is ühtlast sõnakasutust, võetakse eelnõuga kasutusele mõiste *vale hädaabiteade*. Kui Häirekeskus tuvastab abivajaduse, kuid pöördumise põhjus on sihilikult väljamõeldud ja reaalsel olukorral ei ole, siis on see olenevalt sisust käsitatav eritalituste vale väljakutsena või vale väljasõidu põhjustamisega, mis on karistatav KarS-i § 278 alusel.

Subjektiivse koosseisu täidab tegutsemine otsese tahtlusega KarS-i § 16 lõike 3 tähenduses. Seega, subjektiivne element on täidetud, kui isik *teab*, et tal (või mõnel teisel isikul, kellele

---

⁵⁹ European Emergency Number Association, 2020. False Emergency Calls, versioon 2.0.

teates osutatakse) puudub tegelik abivajadus, ja *tahab või vähemalt möönab*, et ilma tegeliku abivajaduseta ehk vale hädaabinumbril 112 pöördumise mõju on Häirekeskuse asjatu koormamine ja seeläbi hädaabiteenuse osutamise häirimine.

Õigusvastane ei ole kavandatava sätte kohaselt igasugune tegu, mis mingil moel Häirekeskuse tööd häirib. Ka ei näe eelnõu ettevalmistajad ette iga isiku karistamist, kelle ühekordne tegevus vastab süüteokoosseisus kirjeldatule, vaid eelkõige sellise isiku karistamist, kes tuleks vastutusele võtta teo iseloomu või raskuse tõttu. Häirekeskusel on võimalik teo raskusastet hinnata ja vajaduse ilmnemisel esitada PPA-le väärteoteade menetluse alustamiseks. Sealjuures on Häirekeskusel võimalik analüüsida ka isiku toimepandud tegude korduvust. Seda võimaldab käesoleva eelnõuga PäästeS-i § 9¹ lõikesse 1 kavandatav täiendus, mille kohaselt on Häirekeskusel õigus kasutada HKSOS-i kantud andmeid oma ülesannete täitmisega seotud analüüsides koostamiseks (punkt 3). HKSOS-i põhimääruse § 8 lõigete 1 ja 3 kohaselt säilitab Häirekeskus andmeid kümme aastat, kuid isikustatuna 13 kuud. Kõneside salvestisi säilitab Häirekeskus ühe aasta (HKSOS-i põhimääruse § 8 lõige 2).

Häirekeskuse tellitud nn sotsiaalkõnede analüüsi raportis toodi välja, et kokku vastas Häirekeskus aasta jooksul sarihelistajate TOP 20 kõnede 12 995 korral. Need kestsid kokku üle 177 tunni ehk enam kui 7 ööpäeva⁶⁰. Kõige pikema kõnede kestusega helistaja oli sel perioodil liinil kokku 28,5 tundi ja tegi üle 1700 kõne. Sarihelistajate probleemiga tegeletakse peamiselt koostöös kohaliku omavalitsuse üksuse ja piirkonnapolitseiga. Probleemil on mitu tahku, millest üks osa on sotsiaalne probleem või vajadus – inimene ei leia õiget kohta abi saamiseks – ja teine, Siseministeeriumi valitsemisalale probleemsem tahk on helistajad, kelle puhul ei ole selget abivajadust (nt kellaaja küsimine, päästekorraldaja sõimamine või pahameele väljendamine hädaabiteenusega mitteseotud tegevuste kohta). Sageli esinevad sellised teod korduvalt, kuid isikute vastutusele võtmiseks ei ole praegu selget õiguslikku alust.

2023. aastal tehti hädaabinumbril 112 kokku 1 156 528 kõnet ning abi- ja infonumbril 1 247 222 793 kõnet. Hädaabi saadetakse välja keskeltläbi 1063 korda ööpäevas.⁶¹ Häirekeskuse statistika kohaselt liigitus 2023. aastal vastatud kõnedest ekslikuks⁶² 232 073 (2022. a 203 413) ja pahatahtlikuks 11 422 (2022. a 13 364) kõnet. 2024. aasta nelja kuu statistika kohaselt on need arvud kasvutrendis.⁶³ Üksikasjalikumalt analüüsiti kõnede sisu 2023. aasta alguses valminud nn sotsiaalkõnede analüüsis (kõnede valim vahemikus 01.12.2021–30.11.2022)⁶⁴, mille tellis Häirekeskus. Raportis toodi välja, et antud vahemikus tehtud kõnedest liigitus pahatahtlikuks kokku 13 707 kõnet. Nende hulgast analüüsi valimisse võetud 365 kõnet jagunesid järgmiselt: 156 juhul oli helistajaks tõenäoliselt joobes isik, 110 juhul sotsiaalprobleemiga isik (tõenäoliselt vaimsed probleemid), 74 korral oli tegemist sisutühja valekõnega, sealhulgas esines hädaabinumbri kuritarvitamist (nt 38 juhul päästekorraldaja või muu isiku sõimamist), vähem oli eaka inimese (15) või lapse (8) poolset põhjuseta Häirekeskusesse pöördumist.

---

⁶⁰ Sama.

⁶¹ Allikas: Häirekeskus (andmed esitatud 04.06.2024).

⁶² Häirekeskuse teadete menetlemise korra kohaselt liigitatakse ekslikuks kõned, kus ei räägita ja/või võib kuulda taustahelisid, näiteks telefoninumbri valimist, liinirikke heli, kostvaid samme, inimeste omavahelist vestlust, muusikat või muud sellist, samuti telefoniga mängivate laste kõned (telefoniga mängimise käigus kogemata hädaabinumbrile helistamised) ja kõned, kus helistaja tunnistab, et eksis numbri valikul. Pahatahtlikud valekõned on eesmärgipäratud ja teadlikult abivajaduseta hädaabinumbril 112 helistamised: kõned, kus helistamise eesmärgist või probleemi olemusest ei ole võimalik aru saada. Siia liigituvad kõned, kus taustal on kuulda naljatamist, naermist (nt lapsed), samuti kõned, mille sisuks on kohatud ütlemlised, pahatahtlik või alandav sõimamine või mõnitamine.

⁶³ Allikas: Häirekeskus (andmed esitatud 04.06.2024).

⁶⁴ Häirekeskus, 2022. „Numbrile 112 tehtud kõnedes esinevate sotsiaalsete probleemide kaardistus“. Analüüs on asutusesiseseks kasutamiseks.

2) mistahes isik käesoleva lõike punktis 1 nimetatud organi või isiku korraldusel või juriidilise isiku puuduliku töökorralduse või järelevalve tõttu.

KarS-i kommenteeritud väljaandes märgitakse, et juriidilise isiku teo karistatavusele laienevad sätted, mida kohaldatakse ka füüsilise isiku vastutusele võtmisele. Juriidilise isiku vastutus on füüsilise isiku süüteole lisanduv ega eksisteeri ilma selleta.⁶⁵ Puuduliku töökorralduse näitena on praktikast teada juhtumeid, kus mobiiltelefonide parandajad kasutavad parandataval telefonil hädaabinumbri 112 valimist eesmärgiga testida SIM-kaarti sisestamata telefoni töökorras olekut. Selline tegevus ei ole hädaabinumbri 112 sihipärane kasutamine.

KarS-i § 13 kohaselt on võimalik juriidilist isikut karistada tegevusetuse eest. KarS-i kommenteeritud väljaande järgi peab nõutav tegevus olema eeldatav ja võimaliku tagajärje vältimiseks tuleb juriidilise isiku puhul ära näidata füüsiline isik, kellel oli tegutsemiskohustus ja eeldatav tegutsemine⁶⁶. Eelnõuga kavandatava väärteokoosseisu puhul saab koosseisupärasena välja tuua ka näiteks olukorra, kus juriidilisele isikule kuuluvaid seadmeid kasutatakse Häirekeskuse töö häirimiseks ja juriidiline isik pole võtnud piisavaid meetmeid, et sellist olukorda ära hoida.

Eelnõu kohaselt nähakse vale hädaabiteate teadvalt edastamisega Häirekeskuse töö häirimise eest ette karistus 200 trahviühikut või arest. Karistuse maksimaalse määra kujundamisel on eelnõu koostajad lähtunud karistumäärast, mis on KarS-i § 278 lõike 1 alusel ette nähtud eritalituste teadvalt vale väljakutse või väljasõidu põhjustamise eest. See on sisult kavandatava sättega kõige sarnasem vääртеokoosseis. Kavandatava KarS-i § 278¹ lõike 1 alusel määratav maksimaalne karistumäär on 100 trahviühiku võrra madalam kui KarS-i § 278 lõike 1 puhul. Eelnõu koostajad on lähtunud asjaolust, et eritalituse vale väljakutse või väljasõiduga kaasnevad riigile otsesed kulud, mida makstav trahvisumma aitab osaliselt kompenseerida. Kuna Häirekeskuse töö häirimisega seotud kulud on kaudsed, siis on kavandatava trahvi maksimaalne määr ka madalam. Eelnõu kohaselt on juriidilisele isikule võimalik määrata rahatrahv kuni 10 000 eurot. Vastav määr on oluliselt suurem KarS-i § 278 lõike 2 alusel määratavast maksimaalsest karistumäärast, kuivõrd kuni 3200 euro ulatuses määratavat rahatrahvi ei saa tänapäeval pidada juriidilise isiku puhul piisavaks mõjutusvahendiks.

Kavandatava väärtekoosseisu kohtuväline menetleja on eelnõu kohaselt PPA (vt eelnõu § 9). Arvestades KarS-i § 278 lõike 1 alusel menetletud juhtumeid ja Häirekeskuse esitatud andmeid, jääb aastas esitatavate väärteteadete arv alla paarisaja, mis ei tähenda PPA-le menetluskoormuse märkimisväärset kasvu ega vajadust palgata lisapersonali. Kuna Häirekeskus kehtiva õiguse kohaselt väärtegusid ei menetle, ei ole otstarbekas asutusele uut ülesannet anda. Menetluspädevuse loomine Häirekeskuses tähendaks täiendavat personalikulu ja väljaõpet, samuti puudub Häirekeskusel juurdepääs PPA kasutuses olevatele andmekogudele, milles sisaldub menetluseks vajalik teave.

Kavandatava KarS-i § 278¹ alusel kaitstav õigushüve on abivajava isiku elu ja tervis ehk võimalus saada elupäästvat abi, samuti keskkonna ja vara kaitset. Samuti on kaitstav õigushüve

⁶⁶ Sama, § 13 punkt 6.4.

avalik võim – konkreetsemalt Häirekeskuse toimepidevus. PS-i § 28 lõikega 1 kaitstakse universaalset õigust tervisele ja PS-i §-ga 16 õigust elule. Häirekeskuse töö segamisel seab teo toimepanija ohtu hädaabi vajaja õiguse saada asjaomast abi ja sellega riivab märkimisväärselt abivajaja õigust saada elu päästmiseks või tervise hoidmiseks vajalikku abi. PS-i § 19 lõikega 1 kaitstakse küll õigust vabale eneseteostusele, kuid lõike 2 kohaselt peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust. Uue väärtekoosseisu kehtestamine on seotud ka PS-i § 23 lõikega 1, mille kohaselt ei tohi kedagi süüdi mõista teo eest, kui seda tegu ei tunnista kuriteoks seadus, mis oli jõus teo toimepanemise ajal.

Eelnõu on kooskõlas PäästeS-iga, millega reguleeritakse Häirekeskuse ülesandeid. PäästeS-i § 5 lõike 1¹ punkti 1 kohaselt on Häirekeskuse ülesanne hädaabiteadete menetlemine. Kuna kavandatava väärtekoosseisuga kaitstakse Häirekeskuse toimepidevust hädaabiteadete menetlemisel, on see PäästeS-iga kooskõlas. PäästeS-is ei ole väärtegusid reguleeritud ja olemuselt sobitub kavandatav norm KarS-i struktuuri § 278 järgi. Sättel ei ole puutumust rahvusvahelise õigusega.

Isiku vastutuselevõtmine Häirekeskuse töö häirimise eest on võimalik mitmetes riikides (näiteks Belgia, Leedu, Holland, Malta, Poola, Saksamaa, Sloveenia, Slovakkia, Rumeenia). Eelnõu koostajad kaardistasid karistuspraktikat Euroopa Liidu riikides koostöös Eesti Vabariigi alalise esindusega Euroopa Liidu juures. Samuti kasutati internetiotsingut. Tulemused on kantud seletuskirja lisa 2 olevasse tabelisse.

Analüüsitud riigid on võtnud kasutusele erinevaid mõjutusvahendeid. Osas riikides rakendatakse kõige leebema meetmena hoiatust (Leedu, Slovakkia, Sloveenia). Riikides, kus karistusena on võimalik määrata rahaträhv, ulatub trahvimäär 90–100 eurost (Belgia, Leedu) mitmekümne tuhande euron (Holland, lisaks on Belgias sidevõrgu pahatahtliku kasutamise eest võimalik määrata trahv kuni 50 000 eurot). Sealjuures tuleb arvestada, et karistatava teo olemus on määratletud erinevalt. Mitmetes riikides on karistusena võimalik määrata aresti (Poola), aga ka vanglakaristust (Belgias on kõne menetleja ähvardamise eest võimalik ette näha vanglakaristus 6 kuud kuni 5 aastat; ka Hollandis ja Saksamaal on võimalik määrata Häirekeskuse töö segamise eest vanglakaristus kuni üks aasta). Menetletud süütegude arvu ei osanud vastused saatnud riigid valdavalt välja tuua, samuti ei ole nendes riikides analüüsitud karistusvõimaluse mõju süütegude toimepanemisele. Eelnõuga kavandatav säte on kõige sarnasem Rumeenia praktikaga, millega eelnõu autorid tutvusid lähemalt. Rumeenias on Häirekeskuse töö häirimise eest võimalik määrata rahaträhv ligikaudu 200–400 eurot (1000–2000 Rumeenia leud) või 100–200 tundi ühiskondlikult kasulikku tööd. Juhul kui tegu pannakse toime ühe aasta jooksul korduvalt, siis on vastavad määrad kahekordsed. Kokkuvõttes on riikide karistuspraktika Häirekeskuse töö häirimise eest väga erinev ning sealjuures on võimalik raskematel juhtudel määrata rahaträhvi ja aresti kõrval ka vanglakaristust. See näitab, et Häirekeskuse töö häirimist on peetud nendes riikides sisejulgeolekule võrdlemisi suureks ohuks ja seetõttu tähtsustatakse võimalust võtta süüteo toimepanijad vastutusele.

Eelnõu § 4 kohaselt muudetakse KorS-i § 35¹.

KorS-is muudetakse ja esitatakse uues sõnastuses § 35¹, millega reguleeritakse hädaabinumbril edastatud informatsiooni töötlemist. Muudatused ei ole sisulised, nendega ei kaasne muudatusi Häirekeskuse ega teiste asutuste töökorralduses, vaid paragrahvi sõnastus viiakse muutunud oludega kooskõlla. Sealjuures muudetakse nii paragrahvi pealkirja kui ka sisu. Muudatuse kohaselt reguleeritakse §-s 35¹ hädaabinumbril ja riigiinfonumbril edastatud informatsiooni töötlemist. Praegu ei ole pealkiri täpne, kuna paragrahvis ei ole reguleeritud vaid

hädaabinumbril 112 edastatud informatsiooni töötlemist, vaid ka Keskkonnaameti valvenumbril edastatava informatsiooni töötlemist.

Lõikest 1 tulenevalt salvestab Häirekeskus hädaabinumbril 112 või riigiinfonumbril 1247 edastatud teabe. Sättest on välja jäetud lauseosa „Euroopa ühtsele“. Eestis on kasutusel üks hädaabinumber 112, mis on ühtlasi Euroopa ühtne hädaabinumber. Selle väljatoomine seaduses ei ole vajalik ja koormab asjatult sätte teksti. Häirekeskus salvestab ka riigiinfonumbril 1247 saabunud teabe, kuid seda ei ole sõnaselgelt KorS-is reguleeritud. Ka PäästeS-i § 9¹ lõike 2 punkti 8 kohaselt kantakse HKSOS-i Häirekeskuse kõneside salvestised, mis hõlmavad lisaks hädaabiteadetele abi- ja infoteadete salvestisi. Kehtiva KorS-i § 35¹ lõike 3 sõnastuse järgi salvestab Keskkonnaamet riigisisel valvenumbril 1313 edastatud informatsiooni looduskeskkonna ja -varade suhtes toimepandud korrarikkumise ja muu sündmuse kohta. Osutatud valvenumber 1313 ei ole enam Häirekeskuse teenindatav. Alates 1. jaanuarist 2021 võtab Häirekeskus keskkonnainfo telefoninumbri 1313 asemel teateid vastu ühtsel riigiinfonumbril 1247.

Lõikega 2 nähakse ette, et Häirekeskusele edastatud teavet töötlevad seaduses sätestatud alusel ja korras Häirekeskus ning asutus, kelle tegevusalasse edastatud teave kuulub. Kehtiva KorS-i § 35¹ lõikes 3 on sätestatud samuti, et edastatud informatsiooni töötlevad seaduses sätestatud alusel ja korras Häirekeskus ja Keskkonnaamet. Haldusmenetluse seaduse § 15 lõike 4 kohaselt peab haldusorgan edastama talle edastatud taotluse pädevale haldusorganile. Muudatuse kohaselt reguleeritakse, et Häirekeskusel on õigus talle edastatud informatsiooni töödelda ka juhtudel, kui seda tehakse teise haldusorgani nimel ja sellele haldusorganile edastamiseks.

Lõikega 3 sätestatakse, et Häirekeskus säilitab hädaabinumbril 112 või riigiinfonumbril 1247 edastatud teabe salvestist üks aasta teabe salvestamisest arvates. Kehtiva KorS-i § 35¹ lõike 5 kohaselt säilitatakse salvestist vähemalt üks kuu salvestamise päevast arvates, kuid mitte kauem kui üks aasta. Seega lubab ka kehtiv KorS salvestisi säilitada üks aasta. Üheaastane tähtaeg on ka kehtivas HKSOS-i põhimääruses. Nimelt säilitab Häirekeskus HKSOS-i põhimääruse § 8 lõike 2 kohaselt kõneside salvestist andmekogus üks aasta andmekogusse kandmisest arvates. Isikustatuna säilitatakse HKSOS-is andmeid üks aasta ja üks kuu, pärast mida andmed pseudonüümitakse (PäästeS-i § 9¹ lõige 2⁹). Ka HKSOS-i põhimääruse § 8 lõike 3 kohaselt kajastatakse andmekogus andmeid isikustatuna üks aasta ja üks kuu. Pärast nimetatud tähtaja möödumist eemaldatakse isikuandmed andmekogust.

Salvestiste säilitamise tähtaeg on seotud ühest küljest isikuandmete minimaalse töötlemise printsiibiga ja teisest küljest HÄK-i enda vajadustega. Üheaastase tähtaja määramisel HKSOS-i põhimääruses lähtuti põhimõttest, et andmeid säilitatakse üksnes niikaua, kuni see on vajalik andmete kogumisel seatud eesmärgi saavutamiseks. Lisaks on viidatud IKÜM-i artikli 5 lõike 1 punktile e, mille kohaselt säilitatakse isikuandmeid kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada, kuid ainult seni, kuni see on vajalik andmete kogumiseks või töötlemiseks. Tähtaeg on selline, et vajaduse korral oleks võimalik vastata teabenõuetele, teate edastaja järelepärimisele olukorra lahendamise kohta või teha järelevalvet abi- ja infoteate menetlemise üle. Ka Häirekeskuse praktika näitab, et üldjuhul esitatakse näiteks kaebused ja kahjunõuded Häirekeskuse vastu ühe aasta jooksul sündmuse toimumisest. Lisaks võimaldab selline tähtaeg Häirekeskusel koostada aruandeid ja statistilisi kokkuvõtteid. Üheaastane tähtaeg võimaldab ka näiteks koostöö- või arenguvestluste korral, mida peetakse vähemalt kord aastas, vahetul juhul tutvuda töötaja kõnede menetlemisega salvestiste abil ning seeläbi hinnata teenuse tagamise ja töötaja soorituse kvaliteeti.

Kehtiv § 35¹ lõige 4 jäetakse uuest sõnastusest välja. Häirekeskuse salvestatud salvestise andmed on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave PäästeS-i § 9¹ lõike 2¹⁰ kohaselt ja

puudub vajadus seda üle korrata. Põhimõte, et salvestise ja salvestise andmete väljastamine on lubatud üksnes seaduses ettenähtud alustel ja korras, tuleneb avaliku teabe seadusest. Seetõttu puudub samuti vajadus seda täiendavalt reguleerida.

Eelnõu § 5 kohaselt muudetakse RTsMS-i. Peamiselt jäetakse muudatusega välja sätted, millega reguleeritakse kiireloomulisi missioone, sest kogu rahvusvahelisel päästetööl või demineerimistööl osalemine reguleeritakse eelnõu kohaselt PäästeS-is.

Eelnõu § 5 punktiga 1 täpsustatakse § 1 lõike 2 esimeses lauses, et RTsMS-i ei kohaldata rahvusvahelisel päästetööl või demineerimistööl osalemisel, kui see toimub rahvusvahelise kokkuleppe alusel esitatud või abi vajava riigi või rahvusvahelise organisatsiooni esitatud abipalve alusel. Neid küsimusi reguleeritakse ka kehtiva RTsMS-i kohaselt PäästeS-iga.

Eelnõu § 5 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks järgmised RTsMS-i sätted:

- § 2 punktid 4 ja 11 – nende punktidega on reguleeritud kiireloomulise missiooni ja päästemeeskonna mõisted. Kuna RTsMS-iga ei reguleerita enam kiireloomulistel missioonidel osalemist (PäästeS-iga reguleeritakse rahvusvahelisel päästetööl või demineerimistööl osalemist), siis puudub vajadus mõistete säilitamiseks RTsMS-is;
- § 4 lõige 2, lõike 5 punkt 3 ja lõige 6 – nende sätetega on reguleeritud, et kiireloomuliseks missiooniks valmistumist ja sellel osalemist korraldab Päästeamet ning Päästeameti ülesannete sisu. Sarnased ülesanded lisatakse eelnõu kohaselt PäästeS-i 6. peatükki. RTsMS-i § 4 lõike 5 punktis 3 on reguleeritud, et Välisministeerium peab ekspertide andmekogu – see säte tunnistatakse kehtetuks, kuna Välisministeerium ekspertide andmekogu enam ei pea;
- § 6 lõige 2 – lõikega on reguleeritud kiireloomulise missiooniga seotud kulude katmine Päästeameti eelarvest. See põhimõte on samuti eelnõus säilitatud. Rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise kulude katmine sätestatakse eelnõukohase PäästeS-i §-ga 31¹¹;
- § 7 lõige 4 – lõikega on reguleeritud, et Välisministeerium kooskõlastab osalemise kiireloomulisel missioonil enne asjakohase otsuse tegemist Siseministeeriumiga. Eelnõus (eelnõukohane PäästeS-i § 31⁸ lõige 2) on säilitatud põhimõte, et kiireloomulisel missioonil osalemine tuleb Välisministeeriumiga kooskõlastada;
- § 8 lõige 4 – lõikega on reguleeritud kiireloomulisele missioonile lähetatava eksperdi valikut ekspertide andmekogu kaudu. Kuna Välisministeerium ekspertide andmekogu enam ei pea, siis puudub vajadus lõiget säilitada;
- § 9 lõike 3 kolmas lause – lõikega on reguleeritud, et kiireloomulisele missioonile lähetatava eksperdi tervisekindlustuslepingu sõlmib Päästeamet või missiooni korraldaja. Sama on reguleeritud eelnõukohase PäästeS-i § 31¹² lõikega 2, mille kohaselt võib Päästeamet lisaks seadusest tulenevatele sotsiaalsetele tagatistele päästemeeskonna ja selle reservi liikmele kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikul väljaõppel ja kiireloomulisel missioonil osalemiseks sõlmida täiendava kindlustuslepingu;
- § 12 – paragrahviga on reguleeritud kiireloomulisele missioonile lähetamise erisusi võrreldes muude tsiviilmissioonidega. Kuna RTsMS-iga ei reguleerita enam kiireloomulistel missioonidel osalemist (PäästeS-iga reguleeritakse rahvusvahelisel päästetööl või demineerimistööl osalemist), siis puudub vajadus regulatsiooni säilitamiseks RTsMS-is;
- § 13 lõike 1 teine lause – lõike kohaselt kooskõlastab Päästeamet eksperdi tagasikutsumise kiireloomuliselt missioonilt Välisministeeriumiga;
- § 17 lõike 1 teine lause – Päästeamet kooskõlastab eksperdi kiireloomulisel missioonil täidetavad ülesanded Välisministeeriumiga. Eelnõukohase PäästeS-i § 31¹⁰ järgi allub

päästemeeskonna liige kiireloomulisel missioonil osalemise ajal missiooni töökorralduse küsimustes päästemeeskonna juhile või asjakohasele rahvusvahelise organisatsiooni juhtimisorganile ning muudes küsimustes Päästeametile;

- § 17 lõige 5 – ekspert või päästemeeskonna juht esitab Päästeametile ülesande täitmise aruande kahe nädala jooksul kiireloomulise missiooni lõppemisest. Eelnõuga sellise kohustuse reguleerimisest loobutakse, sest infovahetus Päästeameti ja kiireloomulisel missioonil osaleva eksperdi vahel lepatakse kokku eraldi Päästeameti-siseselt;
- § 18 lõige 6 – lõike kohaselt kooskõlastab Päästeamet eksperdi lähetamisel kiireloomulisele missioonile tema tasustamise tingimused Välisministeeriumiga. Eelnõukohase PäästeS-i § 31¹¹ lõigetega 3 ja 4 nähakse ette selgemad alused tasu arvestuseks: aluseks võetakse lähetamisele eelnenud kuue kuu keskmise töötasu või palga suurus. Erandina võib määrata suurema tasu, kuid mitte rohkem kui viieteistkümnekordses Eesti töötasu alammäära suuruses;
- § 22 lõike 7 teine lause – kiireloomulise missiooni korral kantakse selles paragrahvis nimetatud kulud Päästeameti eelarvest. Kiireloomulise missiooniga seotud kulude kandmine reguleeritakse eelnõukohase PäästeS-i § 31¹¹ lõikega 2.

Eelnõu § 5 punktiga 3 jäetakse RTsMS-i § 23 lõigetest 8 ja 9 välja, et RTsMS-iga reguleeritud hüvitis eksperdi missioonil ülesannete täitmisel töövõime vähenemise korral kohaldub kiireloomulise missiooni korral. Kiireloomuliste missioonide korral rakendatavaid sotsiaalseid tagatiseid reguleerib eelnõukohane PäästeS-i § 31¹².

Eelnõu § 5 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks RTsMS-i § 23 lõike 10 teine lause ja § 25 lõige 4.

RTsMS-i § 23 lõike 10 teise lause kohaselt kantakse kiireloomulise missiooni korral eksperdi missioonil ülesannete täitmisel töövõime vähenemise korral makstav hüvitis Päästeameti eelarvest. PäästeS-i § 31¹² lõike 2 kohaselt laienevad kiireloomulisel missioonil osalemiseks vajalikul väljaõppel ja kiireloomulisel missioonil osalemise ajal päästemeeskonna ja selle reservi liikmele sotsiaalsed tagatised ATS-i §-ga 49 sätestatud alustel ja korras. ATS-i § 49 lõike 16 kohaselt makstakse hüvitisi ja kaetakse kulud riigieelarvest selle ametiasutuse eelarve kaudu, kus isik oli teenistuses. Sellega on säilitatud põhimõte, et sotsiaalsete tagatistega seotud kulud kantakse Päästeameti eelarvest. RTsMS-i § 25 lõikega 4 reguleeritakse kiireloomulisele missioonile lähetatava eksperdi tervisekontrolli. Kuna kiireloomulistel missioonidel osalemist ja selleks valmistumist reguleeritakse edaspidi PäästeS-iga, siis sätestatakse eelnõukohase PäästeS-i § 31¹³ lõikega 2, et Päästeamet korraldab päästemeeskonna reservi liikme ettevalmistuse kiireloomuliseks missiooniks tema tervises seisundi perioodilise kontrolli ja vaktsineerimisega.

Eelnõu § 6 kohaselt täiendatakse RHS-i §-ga 50.

RHS-i § 50 täiendatakse uue punktiga 12, millega nähakse ette, et hankijal on õigus korraldada riigihange väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusena, kui riigihanke eeldatav maksumus on väiksem rahvusvahelisest piirmäärast ja hankelepingu ese on kiireloomulisel tsiviilmissioonil osalemiseks vajalik asi või teenus päästeseaduse tähenduses. Kiireloomuline missioon PäästeS-i (eelnõukohase § 31 lõige 3) tähenduses on päästevõimekuse lähetamine välisriiki, mis eeldab valmidust reageerida üldjuhul kuni 24 tunni jooksul pärast kiireloomulisel missioonil osalemise otsust. Niivõrd lühikese ajaga on kiireloomulisel missioonil osalemisega seotud vahendite hankimine riigihangete seaduses ettenähtud tingimustel ja seadusega kooskõlas väga keeruline. Missioonideks pole võimalik valmistuda selliselt, et kõik vajalik on ette soetatud – nii missioonidel täidetavad ülesanded kui ka selleks vajaminevad vahendid on erinevad. RHS-i §-s 50 nimetatud erandite nimekirja täiendamine kiireloomulisel

tsiviilmissioonil osalemiseks vajaliku asja või teenusega on oluline, kuna päästemeeskonna lähetamise eel jääb väga lühike ajavahemik, mille jooksul tuleb kokku panna vajalik varustus ja korraldada logistika.

Eelnõu § 7 kohaselt muudetakse TTKS-i.

Lisaks eelnõu § 1 punktis 15 kavandatavale Päästeameti ülesandele abistada kiirabibrigaadi kiirabi osutamisel, täiendatakse eelnõuga TTKS-is sätestatud kiirabi osutamise korraldust. Praegu on TTKS-i § 61 lõikega 2 reguleeritud kiirabibrigaadi õigus valdusesse siseneda ja see läbi vaadata. Eelnõu kohaselt tunnistatakse see säte kehtetuks ja täiendatakse TTKS-i § 17. Eelnõuga ei muudeta kiirabi osutamist sisuliselt, vaid kehtivat õigust täiendatakse senise tegevuspraktika alusel.

Eelnõu § 7 punktiga 1 täpsustatakse TTKS-i §-s 17 lõigetega 4⁶–4⁸ kiirabibrigaadi õiguseid kiirabi osutamisel. Muudatus ei ole sisuline, vaid senise tegevuspraktika alusel täpsustatakse kiirabibrigaadi õiguseid kiirabi osutamisel.

Eelnõukohase TTKS-i § 17 lõike 4⁶ alusel saab kiirabibrigaad õiguse siseneda abivajaja või kolmanda isiku piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse, eluruumi või ruumi (edaspidi *valdusesse*) nende nõusolekuta. See on vajalik, kuna abivajaja võib olla teadvuseta, liikumatu vms, aga tema elu ja tervis on vaja päästa. Inimese elu päästmine on alati olulisem tema vara kaitsest ja heakorrast. Sealjuures on lubatud avada uksi, väravaid ja kõrvaldada muid takistusi. Võib juhtuda, et valduse uks on küll kinni, kuid kiirabibrigaad saab selle ise avada kerge jõuga või siseneda, kui uks on lukustamata. Sellisel juhul ei ole tarvis kaasata Päästeametit. Kui valdusesse sisenemisel on vaja kasutada jõudu, teeb seda Päästeamet, kohaldades vahetut sundi. Päästeamet valib vahendi, millega uks või värav maha murda, et patsiendini jõuda. Kiirabibrigaad tohib valdusesse siseneda juhul, kui on alust arvata, et valduses viibib abivajav inimene, kellele on tarvis osutada kiirabi. Näiteks on naaber või lähedane kutsunud kellelegi kiirabi, kuid uks on lukus ja abivajaja ise ei saa ust avada. Praktikas antakse raadio- või mobiilside kaudu Häirekeskusele teada, milline kiirabibrigaad sisenes (kiirabibrigaad avab ukse või see lõhutakse, kui muul moel pole võimalik) ja kuhu valdusesse. Raadioeeter ja telefonikõned salvestatakse Häirekeskuses, lisaks paneb logistik sündmuse logid ning kiirabibrigaadi juht info kirja ka kiirabikaardile. Seega fikseeritakse valdusesse sisenemine ilma valdaja nõusolekuta alati kiirabikaardil ning sellest teavitatakse Häirekeskust. Pärast valdusesse sisenemist tagatakse valduse valve jms mõistlikus ulatuses. Kui võimalik, suletakse uks käepäraste vahenditega (võtmed saab toimetada kiirabibaasi, et need hiljem omastele üle anda) või oodatakse sugulane ära, teavitatakse KOV-i, pannakse lint jne. Olenevalt olukorrast tuleb kasutada mõistlikke meetmeid, et vältida vara kahjustamist (sh vargust). Siiski ei saa eeldada vara valve tagamist kiirabibrigaadilt, kui see tegevus võib kahjustada kiirabitöö kiirust või kvaliteeti.

Sarnaselt valdusesse sisenemisega ei ole *eelnõukohase TTKS-i § 17 lõike 4⁶ alusel* abivajaja või kolmanda isiku nõusolek vajalik kiirabi osutamisel valduse või vallasasja läbivaatamiseks. Läbivaatamine on lubatud muu hulgas abivajaja identifitseerimiseks. Abivajaja isiku kindlakstegemine on vajalik, et osutada talle asjakohast abi tema varasema tervises seisundi alusel. Näiteks võimaldab see teada saada, kas isikul on ravimiallergiaid, millised on tema kroonilised haigused jne. Lisaks võib vallasasja läbivaatamine aidata välja selgitada tervises seisundi põhjust ja see omakorda parandab ravikvaliteeti. Näiteks võivad abivajajal olemasolevad ravimid ja meditsiiniseadmed (glükomeeter jm) viidata konkreetsele kroonilisele haigusele (raskekujulise allergia hoo leevendamiseks mõeldud ravimid jm) või üledoosi kahtlusele (uimastid jm).

Kiirabibrigaad tohib isiku nõusolekuta siseneda valdusesse ning seda läbi vaadata, sealhulgas avada uksi ja kõrvaldada muid takistusi, vaid siis, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest:

- 1) see on põhjendatult vajalik ohu väljaselgitamiseks;
- 2) see on vajalik abivajajale kiirabi osutamiseks.

Kui kiirabibrigaad ise ei saa valdusesse siseneda, kuna näiteks ust, väravat või akent ei õnnestu avada, on kiirabibrigaadil õigus kutsuda PäästeS-i § 13² lõike 5 kohaselt appi Päästeamet, kellel on takistuse kõrvaldamiseks sobivad tööriistad ja oskused (eelnõukohase TTKS-i § 17 lõige 4⁷). Päästeameti kaasamise õiguslikku alust on lähemalt avatud eelnõu § 1 punkti 15 selgitustes. Samuti on kiirabibrigaadil õigus kaasata üldkorrakaitseorganina PPA, kui selleks tekib vajadus.

Eelnõukohase TTKS-i § 17 lõikega 4⁸ reguleeritakse kahju hüvitamist. Kui kiirabibrigaad on valdusesse sisenemise, valduse või vallasaja läbivaatamisega tekitanud isikule kahju, kuid sisenemine või läbivaatamine on olnud õiguspärane ning vastanud kõigile seaduses loetletud tingimustele, siis ei ole kiirabibrigaadi pidaja kohustatud tekkinud kahju hüvitama. Kiirabi on tervishoiuteenus, mille osutamise käigus tekib abivajaja ja abiosutaja vahel võlaõigussuhe. Seega kohaldatakse võlaõigusseadust (edaspidi *VÕS*), mille § 103 alusel on rikkumine vabandatav eelkõige vääramatu jõu tõttu. VÕS-i § 103 lõike 2 järgi on vääramatu jõud asjaolu, mida võlgnik ei saanud mõjutada, ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud temalt oodata, et ta selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või asjaolu või tagajärje ületaks. Seetõttu lisatakse käesoleva eelnõuga TTKS-i § 17 uus lõige, millega nähakse ette, et kiirabibrigaadi valdusesse sisenemise ja valduse läbivaatamisega tekitatud kahju loetakse vääramatust jõust tekitatud kahjuks. Näiteks kui kiirabibrigaadi liige lõhub kogemata köögikapi ukse, teadmata, et selle uksehing juba enne logises, ja eesmärk oli vaadata, kas abivajaja ravimid on seal. See on vääramatust jõust põhjustatud kahju, kuna kiirabibrigaadi liige ei osanud ette arvata, et kapiuks puruneb, kuid tal oli tarvis sinna kappi vaadata. Kui kiirabibrigaad siseneb valdusesse ise, avades veidi pehkinud värava kerge jõuga, siis loetakse see samuti vääramatust jõust põhjustatud kahjuks ning kiirabibrigaadi pidaja ei pea värava kahjustamisega tekitatud kahju hüvitama.

Eelnõu § 7 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks TTKS-i § 61 lõige 2. Kiirabi valdusesse sisenemise ja läbivaatuse õigus reguleeritakse TTKS-is uute lõigetega §-s 17.

Kiirabibrigaadile on kehtiva TTKS-i § 61 lõike 2 alusel antud korrakaitseorgani ülesanne. Muu kehtiv õigus ei määratle kiirabibrigaadi korrakaitseorganina, seega on TTKS-is sisalduv erand. Tegelikku riikliku järelevalve pädevust seadustest ei tulene. Riikliku järelevalve menetlus on haldusmenetluse eriliik, eksterenne, suunatud halduseväliste ohtude väljaselgitamisele ja tõrjumisele.⁶⁷ Riikliku järelevalvega tegelevad vaid korrakaitseorganid. Kiirabibrigaad osutab tervishoiuteenust, mis toimub eraõiguslikul alusel. Kiirabibrigaadi pidaja on TTKS-i § 18 lõike 1 alusel sellekohase tegevusloaga äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja, sihtasutus, riigi või kohaliku omavalitsuse asutus. Kiirabibrigaadi tegevuse eesmärk on abistada inimest terviserikete korral – anda abivajajale esmaabi ja vajaduse korral toimetada ta haiglasse. Riiklikku järelevalve ülesannet kiirabibrigaadil olemuslikult ei ole.

Kuigi kiirabibrigaadile TTKS-i § 61 lõike 2 alusel antud korrakaitseorganina tegutsemise õigus on kooskõlas avaliku huviga, on see vastuolus asjaoluga, et kiirabibrigaadi pidaja on eraõiguslik juriidiline isik, kes osutab kiirabibrigaadi kaudu üksnes kiirabiteenust. Muudatus on ajendatud asjaolust, et eraõiguslikule isikule on seadusega antud ülemäärane korrakaitse ülesanne. Puudub vajadus anda kiirabile valdusesse sisenemise õigus KorS-i tähenduses. Kiirabibrigaad

---

⁶⁷ Sama, lk 14.

saab pöörduda teiste korrakaitseorganite poole, kellel on õiguspäraselt antud õigus jõuga valdusesse siseneda ja sel viisil abivajaja juurde pääseda. TTKS-is sätestatakse viiteta KorS-ile kiirabibrigaadi õigus siseneda abivajaja või kolmanda isiku valdusesse tema nõusolekuta, samuti antakse õigus vaadata abivajaja või kolmanda isiku nõusolekuta läbi abivajaja või kolmanda isiku kinnisasi, ehitis või ruum ning vallasasi. Ka kehtiva TTKS-i § 61 lõike 2 alusel võib kiirabibrigaad siseneda valdusesse ja see tegevus on nii abivajaja kui ka laiemalt avaliku huviga kooskõlas. Avalik huvi on, et ka edaspidi oleks kiirabibrigaadil õigus siseneda abivajaja või kolmanda isiku valdusesse, et abivajajat abistada. See ei peaks tuginema KorS-ile, vaid valdkondlikus seaduses sätestatud õigusele siseneda valdusesse isiku nõusolekuta, et kiirabi osutada.

Eelnõu § 8 kohaselt täiendatakse TuOS-i § 23.

TuOS-i § 23 lõiget 4 täiendatakse peale sõna *loata sõnadega ja tasu maksmata*. Veeseaduse § 188 lõike 1 punkti 1 järgi lubatakse veeloata võtta vett hädaolukorras, päästesündmuse lahendamiseks või nimetatud sündmuste jäljendamise korral õppustel. Kustutusvee võtmise eest tasu maksmist on täpsustatud ÜVVKS-is. ÜVVKS-i § 44 lõikes 2 on sätestatud, et päästesündmuse lahendamiseks, veevõtukoha katsetamiseks, avaliku korra tagamiseks või õppuseks ühisveevärgil asuvast tuletõrje veevõtukohast võetud sihtotstarbeliselt kasutatava vee kulu kajastatakse ühisveevärgi teenuse hinnas. ÜVVKS-i kohaselt kasutatakse ühisveevärgil asuvast tuletõrje veevõtukohast vett TuOS-is sätestatud alustel, mis tähendab muu hulgas seda, et veevõtukohast võib pääste- ja demineerimistöödeks ning veekahuri täitmiseks vett võtta valdaja loata. Päästeameti jaoks ei oma tähtsust, kas vett võeti veetrassil asuvast veevõtukohast või mahutist. Kuna praktikas on veetrassist kustutusvee võtmisel tasu küsimise suhtes olnud eriarvamusi, siis on asjakohane lisada kustutusvee ilma tasuta kasutamise põhimõtte sarnaselt ÜVVKS-ile ka TuOS-i. See loob õigusselguse ka veevõtukoha omanikule, kelle kohustus on tagada veevõtukoha pidev kasutatavus, sealhulgas nõutav veekogus – kui vett veevõtukohas pole, tuleb veevõtukoha omanikul see sinna korraldada. Muudatus ei ole sisuline.

Eelnõu § 8 kohaselt täiendatakse VTMS-i § 52.

VTMS-i § 52 täiendatakse uue lõikega 8¹, millega nähakse ette, et käesoleva eelnõuga kehtestatava KarS-i § 278¹ kohase uue väärtekoosseisu kohtuväline menetleja on PPA. Muudatus on seotud eelnõu §-s 3 tehtava KarS-i muudatusega. Kuna PPA on mitmekülgse menetluspädevusega ja on ka seni menetlenud tegusid, mis sisult seisnevad Häirekeskuse töö häirimises, siis ei ole otstarbekas Häirekeskusele uut ülesannet panna. Lisaks ei ole Häirekeskusel praegu väärtegade menetlemise pädevust, sealhulgas oskusteavet taoliste menetluste läbiviimiseks. Ka Päästeamet ei ole ülesande täitmiseks sobiv, kuna viib väärtemenetlusi läbi vaid tuleohutuse valdkonnas ja Häirekeskuse töö häirimist puudutavad väärted ei kuulu Päästeameti pädevusse. Samuti puudub mõlemal asutusel juurdepääs vajalikele andmetele, et menetlust oleks võimalik efektiivselt läbi viia.

Uue väärtekoosseisu kehtestamisega ei ole ette näha PPA menetluskoormuse olulist kasvu. Seetõttu puudub ka vajadus värvata lisatööjõudu või teha muudatusi töökorralduses. Häirekeskuse töö häirimise eest vastutusele võtmise puhul on peamine takistus olnud asjaolu, et kehtivas KarS-is ei ole süüteokoosseisu, mille tunnustele sellised teod vastaksid ja mille alusel saaks toimepanijat vastutusele võtta. Kavandatava sättega kõige sarnasema väärtekoosseisu KarS-i § 278 menetluspraktika näitab, et PPA alustas antud koosseisu alusel 2023. aastal 97 menetlust⁶⁸. Häirekeskuse hinnangul võib uue süüteokoosseisu alusel alustatavate menetluste arv aastas jääda samasse suurusjärku või väiksemaks. Kokkuvõttes on

⁶⁸ Allikas: PPA (andmed esitatud 05.06.2024).

menetlusülesande panemine PPA-le kõige otstarbekam ja riigile ka soodsaim lahendus, kuna selle täitmiseks pole vaja teha olulisi muudatusi.

Eelnõu §-ga 9 nähakse ette seaduse jõustumisaeg. Eelnõu kohaselt jõustub seadus 2026. aasta 1. märtsil. Eelnõu järgi jäetakse lühike üleminekuaeg, kuna kavandatavad muudatused ei eelda tööprotsessides oluliste muudatuste tegemist.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga võetakse kasutusele järgmised mõisted:

- 1) vale hädaabiteade;
- 2) päästeüksus.

Vale hädaabiteatega on tegemist juhul, kui hädaabinumbri 112 tehtud kõnest ei selgu abivajadus ja ühendust on võetud teadlikult muul põhjusel kui abi saamise vajadus. See tähendab sisuliselt Häirekeskuse töö häirimist. Sealjuures kaalusid eelnõu koostajad ka mõiste *näiline hädaabiteade* kasutamist, kuid selleks, et hoida KarS-is ühtlast sõnakasutust, võetakse eelnõuga kasutusele uus mõiste. Mõiste sisustatakse siseministri määruses (vt rakendusakti kavand nr 1).

Päästeüksus hõlmab lisaks kehtivas õiguses kasutatavale mõistele *päästemeeskond* erinevaid Päästeameti operatiivarvestuses olevaid päästeüksuseid, sealhulgas välijuhte või päästeautot ainult alarmsõidukijuhiga (muu hulgas paakauto, redel- või tõstukauto, konteinerauto) jm.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Muudatus I: rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl ning rahvusvahelisel tsiviilmissioonil osalemise regulatsiooni ajakohastamine ning koondamine ühte seadusesse

Muudatusega korrastatakse rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl osalemist, sealhulgas Eesti päästemeeskonna osalemise korraldust tsiviilmissioonidel. Kui praegu kohaldatakse rahvusvahelisel pääste- ja demineerimistööl osalemisele nii PäästeS-i kui ka RTsMS-i, siis muudatuse kohaselt reguleeritakse seda vaid PäästeS-iga.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm I

Päästeamet. Päästeametis töötab umbes 2000 teenistujat⁶⁹. Mõju avaldub nii päästemeeskonna reservi (386 liiget) tegevust koordineerivale teenistujale (1 teenistuja) kui ka päästemeeskonna reservile, kellest umbes pool on Päästeameti teenistujad. Päästemeeskonna ja selle reservi liikmed osalevad päästemeeskonna ja selle reservi tegevuses vabatahtlikult. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

Mõju sihtrühm II

---

⁶⁹ Vt viide 35.

Terviseamet. Terviseametis töötab 282 teenistujat. Meditsiinirühma kuulub 177 inimest, kellest enamik töötab väljaspool Terviseametit.⁷⁰ Vastavalt Päästeameti ja Terviseameti kokkuleppele korraldab Terviseamet päästemeeskonda kuuluva meditsiinirühma tegevust. Selle ülesandega tegeleb üks koordineerija. Kokkuvõttes on sihtrühma suurus väike.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Mõlemale asutusele avaldub sarnane mõju, kuid Terviseametile avaldub mõju kaudselt seeläbi, et päästemeeskonna reservi kuuluvad meditsiinivaldkonna töötajad. Muudatuse tulemusel on missioonidel osalemine mõlemale asutusele selgem ja päästemeeskonna reservi liikmete hulgas soositum. Kui missioonidel ja selleks vajalikul väljaõppel osalemiseks pakutakse õiglaseid sotsiaalseid tagatisi, on lihtsam sobivaid spetsialiste leida. Rahvusvahelised missioonid, koolitused ja õppused annavad kogemusi, mida saab rakendada ka riigisiselt.

Kiireloomulisel missioonil osalemine on siiski juhuslik ja harv. Tegemist on olukorraga, kui teises riigis on tekkinud ulatuslik kriisiolukord, mille on põhjustanud näiteks maavärin või üleujutus. Päästeametis on mitme teenuse arendamisele oluliselt kaasa aidanud rahvusvahelise koostöö käigus saadud kogemused. Näitena võib tuua varingupäästetööd, keemia-, bioloogilise, radioloogilise ja tuumaõnnetusega seotud hädaolukorrad. Missioonil osalevate isikute teadmised ja kogemused aitavad arendada laiapõhjalist riigikaitset ning elanikel kriisideks valmistuda. Ebasoovitavaid mõjusid muudatusega eelduslikult ei kaasne.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju Päästeameti töökorraldusele oluline ja positiivne, kuna protsessid reguleeritakse selgemalt ning dubleerimata. Muudatuse kohaselt saavad Päästeamet ja Terviseamet kiireloomulisi pääste- ja humanitaarabimissioone tulemuslikumalt läbi viia.

Mõju rahvusvahelistele suhetele

Muudatusel on kaudne mõju rahvusvahelistele suhetele. Euroopa Liidu liikmesriigid on Lissaboni lepinguga⁷¹ kinnitanud, et hädaolukordade ennetamisel, valmisoleku tagamisel ja reageerimisel ollakse solidaarsed ehk aidatakse ja toetatakse üksteist. Panustades kiireloomulistesse pääste- ja humanitaarabimissioonidesse, aitame riigil saavutada olemasolevate võimaluste piires stabiilsuse ning rahu. Ühtlasi kindlustame seeläbi kaudselt oma riigi julgeolekut.

Muudatus II: päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerijale tehakse üldnõuetele vastavuse kontroll ja taustakontroll

Muudatuse kohaselt tehakse päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerijale üldnõuetele vastavuse kontroll ja taustakontroll. Sellega seoses võib Päästeamet nõuda ka isikuankeedi täitmist.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm

PPA ja Päästeamet. Üldnõuetele vastavuse kontrollija taustakontrolli tegevate teenistujate arv on väike, täpsemat arvu ei avalikustata. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

---

⁷⁰ Allikas: Terviseamet.

⁷¹ [Lissaboni lepingu, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut, ratifitseerimise seadus.](#)

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Peamine mõju avaldub nende isikute arvu kasvus, kelle kohta on vaja teha üldnõuetele vastavuse kontroll ja taustakontroll. Kuna isikut kontrollitakse ühekordselt, siis avaldub mõju isiku kandideerimisel päästemeeskonna reservi liikmeks ning nõude jõustumisel ka nende päästemeeskonna reservi kuuluvate liikmete kontrollimisel, keda seni ei ole kontrollitud (Päästeameti teenistujate taustakontroll on teenistusse astumisel läbi viidud ja neile eelnõu kohaselt üldnõuetele vastavuse kontrolli ega taustakontrolli ei tehta). Hilisem üldnõuetele vastavuse kontroll või taustakontroll tehakse vajaduse ilmnemisel ehk kui esineb põhjendatud kahtlus, et reservi liige ei vasta seaduses sätestatud nõuetele. Päästemeeskonna reservi kuuluvaid Päästeameti-väliseid liikmeid on ligikaudu 200 ja nende kontrollimise periood jaguneb kolme aasta peale. Päästemeeskonna reservi liikme kandidaatide arvu ei ole võimalik prognoosida, kuid eelduslikult on neid vähe. Ebasoovitava mõju risk on väike. Kuigi muudatusega kaasneb asutustele halduskoormus, ei kaasne kontrollide tegemisega töökoormuse olulist kasvu ega vajadust töökorraldust muuta. Muudatuse tulemusena tagatakse usaldusväärne ja nõuetele vastav päästemeeskonna reserv.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on muudatuse mõju PPA-le ja Päästeametile väheoluline.

Sotsiaalne, majanduslik mõju

Mõju sihtrühm

Päästemeeskonna reservi liikme kandidaadid ja päästemeeskonna reservi kuuluvad isikud, kelle suhtes ei ole varem nõuetele vastavust hinnatud (ligikaudu 200 inimest). Päästemeeskonna reservi liikme kandidaatide arvu ei ole võimalik prognoosida, kuid eelduslikult on neid vähe ja seega saab sihtrühma hinnata väikseks.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Nõuetele vastavuse kontroll, mis hõlmab nii üldnõuetele vastavuse kontrolli kui ka taustakontrolli, tehakse üks kord, et veenduda isiku nõuetele sobivuses. Vaid erandkorras on võimalik nõuetele vastavust kontrollida ka hiljem, kui ilmneb põhjendatud kahtlus, et isik ei vasta enam nõuetele. Nii mõju ulatus kui ka sagedus on väike, kuna tegemist on ühekordse tegevusega, millega ei kaasne kohanemiskulusi ega muid olulisi muutusi sihtrühma käitumises. Kui päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerimisel nõutakse isikult isikuankeedi esitamist, tuleb see esitada. On tavapärane praktika, et kui kuhugi soovitakse kandideerida, tuleb esitada enda kohta vajalikud andmed. Seega võib päästemeeskonna reservi liikmeks kandideerimisel kaasneda isikule kohustus esitada enda kohta vajalik info. Seejuures tuleb aga märkida, et kandideerimine päästemeeskonna reservi on vabatahtlik ja isikuankeedi täitmine on vajaduse korral ühekordne tegevus. Eelnõuga ei kaasne elanikele kohustust enda kohta andmeid esitada. Halduskoormus isikuankeedi täitmise näol on seega välditav, st nõue ei ole kohustuslik. Eeltoodust tulenevalt ei kohaldata antud juhul ka reeglit „üks sisse, üks välja“⁷².

Isikuankeedis küsitakse vaid neid andmeid, mis on kandideerimiseks vajalikud ja seadusega ette nähtud. Nii võib isikuankeedi täitmisel selguda, et kandideerija taust ei ole selline, mis võimaldaks tal kiireloomulisel missioonil päästemeeskonna töös osaleda. Isik võib seetõttu ka kandideerimisest loobuda. Sel juhul on isikule ebasoovitav mõju see, et ta ei saa soovitud tegevuses ehk missioonil ja selle ettevalmistuses osaleda.

---

⁷² [Halduskoormuse tasakaalustamise reegli rakendamise juhise juhiseid.pdf](#).

Õigust vabale eneseteostusele riivab iga negatiivne mõjutus riigivõimu poolt. Eneseteostusvabaduse üks elemente on tegutsemisvabadus ehk vabadus teha või tegemata jätta seda, mida isik soovib. Ka taustakontrolli läbimine selleks, et kandideerida päästemeeskonna reservi liikmeks, on sisult tegutsemisvabaduse riive. Lisaks riivab taustakontroll ja isikuandmete töötlemine õigust eraelu puutumatusele. Eraellu võidakse sekkuda vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

Kuna muudatusega kaasneb põhiõiguste riive, on ebasoovitavate mõjude risk suur. Põhiõiguse riivel peab olema PS-iga kooskõlas olev eesmärk ning riive peab olema eesmärgi saavutamiseks proportsionaalne. Siinkohal on oluline märkida, et infot küsitakse ja taustakontrolli tehakse laiemalt turvalisuse tagamise eesmärgil, et veenduda isiku usaldusväärsuses. Isikuankeedis küsitakse ainult seadusest tulenevaid andmeid ja neid andmeid, mille alusel saab hinnata kandideerija sobivust päästemeeskonna reservi liikmeks. Oluline on märkida, et päästemeeskonna reservi liikmed kaasatakse tegevustesse, mis peavad tagama siseturvalisust ja riigi julgeolekut ning esindama Eesti riiki. Võttes arvesse kiireloomulisel missioonil osalemise olemust, julgeolekuolukorda ning infot, millega päästemeeskonna ja selle reservi liige kokku puutub, on taustakontroll proportsionaalne meede selleks, et tagada vajalik turvalisus ja ohutus. Seejuures ei ole kõnealust eesmärki võimalik vähemalt sama hästi saavutada mõnel muul, üksikisikut vähem rõhuval viisil (näiteks ei piisa ainult isiku suusõnalistest ütlustest). Inimeste turvalisus ja ohutus ning avaliku korra kaitse kaaluvad üles riivist tingitud kahju.

Isikuandmete töötlemisega kaasneb ka riive isikuandmete kaitse õigusele, kuna taustakontrolli tehes töödeldakse isiku kohta erinevaid andmeid, et veenduda tema usaldusväärsuses. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 35 lõikes 1 on sätestatud, et kui teatavat tüüpi isikuandmete töötlemise, eelkõige uut tehnoloogiat kasutava töötlemise tulemusena ning isikuandmete töötlemise laadi, ulatust, konteksti ja eesmarke arvesse võttes tekib tõenäoliselt füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suur oht, hindab vastutav töötleja enne isikuandmete töötlemist kavandatavate isikuandmete töötlemise toimingute mõju isikuandmete kaitsele. Kui lisada PäästeS-i õigus andmeid töödelda, et hinnata isiku sobivust päästemeeskonna reservi liikmena osaleda kiireloomulistel missioonidel, ei tekita see isikute õigustele ja vabadustele suurt ohtu, mis eeldaks eraldi andmekaitsealase mõjuhinnangu koostamist. Tegemist ei ole eriliiki isikuandmete ulatusliku töötlemise ega isiklike aspektide süstemaatilise ja ulatusliku hindamisega, mis põhineks automaatsel isikuandmete töötlemisel. Ka ei kaasne muudatusega avalike alade ulatuslikku süstemaatilist jälgimist.

Isikuandmeid säilitatakse turvalises keskkonnas nagu kõigi teenistujate andmeid. Seega ei teki päästemeeskonna reservi liikme kandidaatide ja päästemeeskonna reservi liikmete andmete töötlemisel ka suuremaid turvariske. Juurdepääs sellistele andmetele on reguleeritud asutuse sees.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Võttes arvesse ebasoovitavate mõjude riski, on kokkuvõttes muudatuse mõju sihtrühmale oluline.

Muudatus III: Häirekeskus saab hädaabinumbri 112 kaitseks teenuse toimepidevust ohustavale ühendusele rakendada ooteaega

Muudatuse kohaselt võib hädaabiteadete menetlemise toimepidevuse tagamiseks rakendada teenust ohustavale terminalseadmega ühendusele ooteaega. Abivajaduseta ühenduse ootelepanekuga saab kaitsta hädaabiteadete menetlemise toimepidevust hädaabinumbri 112 kõneline ummistava tegevuse korral.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm I

Häirekeskus. Hinnangute kohaselt puudutab muudatus enamikku Häirekeskuse teenistujaid – teenistuskohti on asutuses kuni 265⁷³. Muudatus avaldab kõige olulisemat mõju päästekorraldajate tööle, kes moodustavad valdava osa Häirekeskuse teenistujatest. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Eelnõu koostajad näevad ka kõnesoleva muudatuse peamist mõju Häirekeskuse osutatava hädaabiteenuse toimepidevusele – hädaabinumbri 112 sideliine ummistavate või muul viisil hädaabinumbril 112 ilma abivajaduseta tehtavate ja tööd segavate kõnede korral on need võimalik panna teatud ajavahemikuks ootele. Suhtluseta lühikesed, vaid mõni sekund kestvad kõned ehk nn tirtsutamised ei jõua selle aja jooksul liinile. Kuni kahesekundilisi helistaja poolt loobutud kõnesid on 10% kõikidest hädaabinumbril 112 laekuvatest kõnedest (kokku on helistaja poolt loobutud kõnesid 14%).⁷⁴ Samuti on meedet võimalik rakendada näiteks juhul, kui kõnesid teeb rikkis seade või kui helistaja abivajaduse puudumine on konkreetsel juhul kindlaks tehtud, kuid isik jätkab endiselt hädaabinumbril 112 helistamist. Seadmed ja hädaabinumbril kiire abi vajaduseta helistajad võivad hädaabiliini hõivata sadu kordi ööpäevas ja tuhandeid kordi kuus. Üks helistaja on Häirekeskusega 13 kuu jooksul kõnelenud ligi 28 tundi ning teinud hädaabinumbril 112 umbes 2600 kõnet, kus ei ole selgunud kiirabi, pääste või politsei abi vajadust.⁷⁵ Samuti avaldab muudatus mõju Häirekeskuse ressursside tõhusale kasutusele, kuna väheneb vajadus abivajaduseta kõnede vastata. Meetme eesmärk on võimaldada kiirelt reageerida Häirekeskuse töö häirimise korral. Eelnõuga lisatava uue väärtekoosseisu KarS-i § 278¹ alusel on võimalik teo toimepanija vastutusele võtta, kuid menetlusele kulub teatud aeg ja karistuse mõju saabub viivitusega. Seetõttu on meede oluline, et Häirekeskuse töö häirimisele saaks kiirelt reageerida ja häiriv tegevus lõpetada.

Kaudselt avaldab see mõju suurele osale Häirekeskuse teenistujatest, kuid eelduslikult on otsene mõju üksikisikule (kõnesid menetlevale päästekorraldajale) harv ja sihtrühma käitumises märkimisväärsed muudatusi ei kaasne. Meetme rakendamiseks on vaja uuendada hädaabiteadete menetlemise teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ning tagada järjepidev olukorra seiresüsteem meetme rakendamiseks. Tuleb panna paika, millistel tingimustel kõne ootelepanekut rakendatakse. Häirekeskusele ei kaasne ulatuslikke töökorralduslikke muudatusi, kuid töökorralduses vajab täpsustamist, kuidas meetme rakendamise vajadus tuvastatakse ja kuidas meedet rakendatakse. Protsessi juurutamine otsesid kulusid ei tekita. IT arendus on tehtud.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju Häirekeskusele oluline, kuid positiivne.

Mõju sihtrühm II

PPA ja Päästeamet. Hädaabiteadete menetlemise toimepidevus mõjutab eelkõige abiandjate tööd. PPA-s on sihtrühma suuruseks hinnatud ligikaudu 2000 inimest (800 patrullpolitseinikku

⁷³ Siseministri 18. septembri 2014. aasta määrus nr 38 „[Häirekeskuse teenistuskohtade koosseis](#)“ (määrus on kehtetu alates 1. augustist 2024).

⁷⁴ Allikas: Häirekeskus. Põhineb 2025. aasta kaheksa kuu andmetel: võetud on kahesekundilise ooteajaga hüljatud kõnede osakaal kõikidest 112-le laekunud kõnedest (andmed esitatud 08.09.2025).

⁷⁵ Allikas: Häirekeskus. Põhineb andmetel, mis on kogutud vahemiku juulist 2024 kuni augustini 2025 kohta (andmed esitatud 08.09.2025).

ja ligi 1200⁷⁶ abipolitseinikku). Kokku on teenistujaid PPA-s suurusjärgus 5000. Päästeametis töötab üle 2000 inimese, kellest üle 1500 on kutselised päästjad ehk need, kes tegelevad operatiivtööga. Lisaks kuulub päästevõrgustikku ligi 2400 vabatahtlikku päästjat⁷⁷. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

PPA-le ja Päästeametile avaldub mõju sarnaneb muudatuse IV juures kirjeldatuga. Kui Häirekeskuses on tagatud hädaabiteadete menetlemise toimepidevus, siis mõjub see soodsalt ka nende asutuste ülesannete täitmisele – abivajadus on õigel ajal välja selgitatud ja abiandjad on saadetud abi osutama. Mõju avaldub aga eelduslikult harva, on väikese ulatusega ja ebasoovitavaid mõjusid ette näha ei ole.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on muudatuse mõju PPA-le ja Päästeametile positiivne ning väheoluline.

Sotsiaalne mõju, sealhulgas mõju tervishoiule

Mõju sihtrühm III

Laiem avalikkus ehk kogu Eesti elanikkond, riikliku statistika kohaselt üle 1,37 miljoni inimese⁷⁸. Muudatus mõjutab otseselt inimesi, kes pöörduvad Häirekeskuse poole kiire abi saamise vajadusega ja nende võimalust saada abi osutajalt asjakohast abi. 2023. aastal tehti hädaabinumbri 112 kokku 1 156 528 kõnet ja kiire abi vajadusega inimeste abistamiseks saadeti abi osutajad välja 387 973 korral⁷⁹. Kokkuvõttes on nii otseselt kui ka kaudselt mõjutatud sihtrühm suur.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Kaudselt saab muudatusest kasu kogu elanikkond, otsesemalt kiire abi saamise vajadusega inimesed. Üksikisiku seisukohast on kaudse mõju avaldumise sagedus ja ulatus eelduslikult väikesed, kuna vajadus hädaabinumbri 112 pöördumiseks on üldjuhul juhuslik ja harv. Abivajadusega inimese jaoks võib Häirekeskusega kiire ühenduse saamise viibimine ohustada tema elu ja tervist – seetõttu on oluline, et Häirekeskus saab hoida hädaabinumbri 112 sideliinid vabad tegeliku abivajadusega kõnede vastuvõtmiseks. Ebasoovitav mõju võib avalduda isikule, kelle suhtes ooteaega rakendatakse. Samas vajab rõhutamist, et ooteaega rakendatakse väga lühiajaliselt ehk sekunditeks, mistõttu ei saa ka ootele pandud isikule – isegi kui tal on või tekib tegelik abivajadus – otseselt negatiivset mõju avalduda. Sellist lühiajalist ooteaega ei saa eelduslikult pidada teguriks, mis takistab õigel ajal abi saamist.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on muudatus sihtrühmale pigem väheoluline. Positiivne mõju avaldub sihtrühmale abi parema kättesaadavuse kaudu.

Mõju sihtrühm IV

Kiirabibrigaadi pidajad ja kiirabibrigaadid. Kiirabibrigaadides töötab ligikaudu 1500 inimest.⁸⁰ Sealjuures kiirabibrigaadi pidajaid on Eestis praegu 10 ja kolmeliikmelisi kiirabibrigaade kokku 102⁸¹. Muudatus mõjutab pigem kaudselt, aga kogu sihtrühma.

---

⁷⁶ PPA. [Uudised](#) (vaadatud 10.09.2024).

⁷⁷ Vt viide 35.

⁷⁸ Statistikaamet. [Rahvaarv](#) (vaadatud 10.09.2024).

⁷⁹ Häirekeskus. [Statistika ja uuringud](#) (vaadatud 10.09.2024).

⁸⁰ Allikas: [Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas](#) (vaadatud 10.09.2024).

⁸¹ Terviseamet. [Kiirabi](#) (vaadatud 10.09.2024).

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Sarnaselt muudatuse IV juures kirjeldatule avaldub muudatuse soodne mõju kiirabi operatiivtegevusele. Samas avaldub mõju eelduslikult harva, on väikese ulatusega ja ebasoovitavaid mõjusid ette näha ei ole.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on kiirabipidajatele ja kiirabibrigaadidele avalduv mõju väheoluline.

Muudatus IV: kehtestatakse uus väärtekoosseis, mille alusel on võimalik võtta isik vastutusele Häirekeskuse töö häirimise eest

Muudatuse kohaselt kehtestatakse uus väärtekoosseis, mille alusel on võimalik võtta isik vastutusele vale hädaabiteate teadvalt edastamisega Häirekeskuse töö häirimise eest. Uue koosseisu alusel väärtegade kohtuväline menetleja on PPA.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm I

Häirekeskus. Vt sihtrühma kirjeldust muudatuse III juures.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Kuigi muudatus avaldab kaudsemalt mõju suurele osale Häirekeskuse teenistujatest, on eelduslikult otsene mõju harv ja sihtrühma käitumises märkimisväärseid muudatusi ei kaasne. Samuti ei ole vaja teha muudatusi töökorralduses. Eelnõu koostajate hinnangul mõjutab muudatus peamiselt Häirekeskuse osutatava hädaabiteenuse toimepidevust. Hädaabiteadete menetlemise korra § 4 lõike 2 kohaselt võtab Häirekeskus hädaabinumbril 112 saabunud kõne vastu üldjuhul kümne sekundi jooksul ja alustab selle menetlemist. Töö häirimisel satub hädaabiteadete menetlemise toimepidevus ohtu, kuna ka Häirekeskusega abivajaduseta ühenduse võtmisel võtab helistamise põhjuse väljaselgitamine aega ja tegeliku abivajadusega inimene ei pruugi sel ajal liinile saada. Seega, hädaabiteenuse toimepidevuse vaatest on mõju selgelt positiivne. Muudatusega ei kaasne Häirekeskusele ebasoovitavaid mõjusid.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Muudatus on Häirekeskusele väheolulise, kuid positiivse mõjuga.

Mõju sihtrühm II

PPA. Muudatus avaldab otsest mõju PPA ametnikele, kes menetlevad väärtegusid. Uurijaid on PPA-s ligi 800. Sama palju on ka patrullpolitseinikke, kes menetlevad oma põhiülesannetega seotud väärtegusid.⁸² Arvestuslikult jaguneb koormus ligikaudu 100 menetleja vahel (PPA-s on kokku ligi 5000 teenistajat⁸³). Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Eelnõu kohaselt pannakse väärteto kohtuvälise menetlemise ülesanne PPA-le. PPA on Häirekeskuse segamisega seotud tegusid menetlenud ka seni. Probleemiks on eelkõige olnud asjaolu, et KarS-is ei ole reguleeritud süüteo koosseisu, mille tunnustele Häirekeskuse töö häirimisega seotud teod vastaksid. Uue väärtekoosseisu kehtestamisega ei ole ette näha PPA menetluskooormuse olulist kasvu, mille tõttu tuleks palgata lisatööjõudu, samuti puudub vajadus teha muudatusi töökorralduses. Kavandatava sättega kõige sarnasema väärtekoosseisu KarS-i

---

⁸² Allikas: PPA (seisuga 13.11.2023).

⁸³ Politsei- ja Piirivalveamet. [PPA lugu ja väärtused](#) (vaadatud 05.06.2024).

§ 278 praktika näitab, et PPA alustas 2023. aastal kokku 97 sellist menetlust. Häirekeskuse hinnangul võib uue süüteo koosseisu alusel alustatavate menetluste arv aastas jääda samasse suurusjärku või väiksemaks. Kavandatava koosseisu puhul kohaldatakse üldmenetlust. Kokku registreeris PPA 2022. aastal 23 066 väärtegu, mille suhtes viidi läbi üldmenetlus (2022. a 22 819, 2021. a 26 352)⁸⁴. Seega ei mõjuta muudatus märkimisväärselt PPA menetluskoormust ega ka eraldiseisvalt iga menetluse läbiviijat. Eelduslikult tuleb konkreetsel väärteomenetlejal eelnõuga lisatava väärteokoosseisu alusel tegusid menetleda harva. Muid ebasoovitavaid mõjusid eelnõu koostajad ette ei näe.

Muudatusel võib olla ka kaudne mõju PPA ülesannete täitmisele. Kui Häirekeskuses on hädaabiteadete menetlemine häiritud, siis viibib ka teabe edastamine PPA-le ressursi väljasaatmiseks, st PPA ei saa reageerida, sest teadet pole tulnud. Seetõttu on muudatusel, millega hädaabiteenuse toimepidevus paraneb, eelduslikult kaudne positiivne mõju ka PPA ülesannete täitmise toimepidevusele – abivajadus on õigel ajal välja selgitatud ja abiandjad on saadetud abi osutama.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kuna negatiivne mõju seoses menetluskoormuse kasvuga avaldub PPA-le harva ja selle ulatus on eelduslikult väike (mõju ulatus sõltub menetluste arvust), on kokkuvõttes mõju sihtrühmale pigem ebaoluline.

Mõju sihtrühm III

Päästeamet. Päästeametis töötab üle 2000 inimese, kellest üle 1500 on kutselised päästjad ehk need, kes tegelevad operatiivtööga. Lisaks kuulub päästevõrgustikku ligi 2400 vabatahtlikku päästjat⁸⁵. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Sarnaselt PPA-le võib muudatusel olla kaudne mõju ka Päästeameti operatiivtegevusele. Kui Häirekeskuses on hädaabiteadete menetlemine häiritud, siis viibib teabe edastamine ka Päästeameti ressursi väljasaatmiseks. Seetõttu on muudatusel, millega hädaabiteenuse toimepidevus paraneb, eelduslikult kaudne positiivne mõju ka Päästeameti ülesannete täitmise toimepidevusele – abivajadus on õigel ajal välja selgitatud ja abiandjad on saadetud abi osutama. Päästeameti töökorralduses muudatusi ei kaasne, mõju avaldub harva ja selle ulatus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

Järeldus mõju olulise kohta

Kokkuvõttes on muudatus Päästeametile väheoluline.

Mõju sihtrühm IV

Kiirabibrigaadi pidajad ja kiirabibrigaadid. Vt sihtrühma kirjeldust muudatuse III juures.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Muudatuse kohaselt avaldub kiirabibrigaadi pidajatele ja kiirabibrigaadide operatiivtegevusele sarnane soodne mõju, mis on välja toodud teiste abiosutajate – PPA ja Päästeameti – puhul. Samas avaldub mõju eelduslikult harva, on väikese ulatusega ja ebasoovitavaid mõjusid ette näha ei ole.

Järeldus mõju olulisuse kohta

---

⁸⁴ 2023. aastal registreeriti kokku 95 175 väärtegu, millest 23 066 menetleti üldmenetluses, 41 416 lühimenetluses ja 30 693 kiirmenetluses. Allikas: PPA (andmed esitatud 05.06.2024).

⁸⁵ Vt viide 35.

Kokkuvõttes on kiirabipidajatele ja kiirabibrigaadidele avaldud mõju väheoluline.

Sotsiaalne mõju, sealhulgas mõju tervishoiule

Mõju sihtrühm V

Laiem avalikkus ehk kogu Eesti elanikkond. Vt sihtrühma kirjeldust muudatuse III juures.

Avaldud mõju ja mõju olulisus

Kaudselt saab muudatusest kasu kogu elanikkond, otsesemalt kiire abi saamise vajadusega inimesed. Kui Häirekeskuse töö häirimise eest on võimalik teo toimepanija vastutusele võtta, siis eelduslikult väheneb selliste tegude toimepanemine ja paraneb abivajajate võimalus saada kiire abi vajaduse korral asjakohast abi. Üksikisiku seisukohast on kaudse mõju avaldumise sagedus ja ulatus eelduslikult väiksed, kuna vajadus hädaabinumbri 112 pöördumiseks on üldjuhul juhuslik ning harv. Häirekeskusega kiirelt ühenduse saamise viibimine võib ohustada abivajadusega inimese elu ja tervist. Ebasoovitavaid mõjusid muudatusega eelduslikult ei kaasne.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on muudatus oluline ja avaldab sihtrühmale positiivset mõju abi parema kättesaadavuse kaudu.

Mõju sihtrühm VI

Isikud, kes häirivad Häirekeskuse tööd. Varasema praktika ja Häirekeskuse statistika alusel võib alustatavate menetluste arv Häirekeskuse tööd häirivate tegude eest olla suurusjärgus 150 menetlust aastas või vähem. Eelnõu koostajad lähtuvad eeldusest, et vääртеomenetlustes on menetlusaluste isikute arv samas suurusjärgus nagu alustatud menetluste arv. 2023. aastal menetles PPA väärtegu 66 176 inimese suhtes (2022. a 66 098, 2021. a 67 367 inimese suhtes)⁸⁶. Seega on sihtrühm pigem väike võrreldes PPA alustatavate väärteomenetluste koguarvuga aastas.

Avaldud mõju ja mõju olulisus

Kui Häirekeskuse töö häirimise eest on võimalik teo toimepanija vastutusele võtta, siis on sellel eelduslikult preventiivne mõju ja selliste tegude toimepanemine väheneb. Mõju avaldumise sagedus ja ulatus on siiski hinnatud harvaks, sest esmase meetmena on käesoleva eelnõu kohaselt võimalik panna Häirekeskuse töö segamisel konkreetselt numbrilt tehtavad kõned teatud perioodiks ootele ja sellega segav tegevus peatada. Karistamine on järgmine samm, kui isik segavat tegevust endiselt jätkab või teeb seda korduvalt. Kuigi teo toimepanijaid on seni olnud keeruline vastutusele võtta, tuleb nendel isikutel Häirekeskuse töö häirimisel edaspidi arvestada, et teo eest on võimalik saada karistada. Väärteo eest mõistetav maksimaalne karistusmäär 200 trahviühikut (eelnõu koostamise ajal kehtinud trahviühiku määra kohaselt kuni 1600 eurot) on eelduslikult piisav, et mõjutada isikut oma käitumist korrigeerima. Trahvi maksimine avaldab väiksemat või suuremat negatiivset mõju isiku majanduslikule seisule, kuid selline tagajärg on lihtsasti välditav õiguskäitumisele. Kokkuvõttes on ebasoovitav mõju üksikisikule erinev ja oleneb tema majanduslikust olukorrast.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kuna sihtrühm on väike, mõju avaldub eelduslikult harva ja selle ulatus on väike, on mõju sihtrühmale ebaoluline.

---

⁸⁶ Arvestatud on kõikides PPA registreeritud väärteguades unikaalseid isikuid. Allikas: PPA (andmed esitatud 05.06.2024).

Muudatus V: täiendatakse PÄIS-i ja HKSOS-i pidamise regulatsioone

Muudatused hõlmavad PÄIS-i ja HKSOS-i pidamisega seotud korralduslikke küsimusi – täpsustatakse töödeldavaid isikuandmeid, andmekogude põhimääruste reguleerimisala ning nende pidamise eesmärgi.

Mõju isikuandmete töötlemisele

Eelnõuga ei tehta selliseid sisulisi muudatusi, mis mõjutaksid PÄIS-is ja HKSOS-is olemasolevate isikuandmete töötlemist. Ka töödeldavate andmete koosseisu ei suurendata, välja arvatud PÄIS-is ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmete osas. Ulatusliku evakuatsiooniga seotud andmeid hakatakse töötlemiseks, et selgitada välja isikud, kes vajavad evakuatsioonikohta. PÄIS-i kantakse sellisel juhul ulatusliku evakuatsiooniga seotud isiku üldandmed, eriliigilisi isikuandmeid PÄIS-i ei kanta. PÄIS-i ja HKSOS-i kantavate isikuandmete reguleerimisega tagatakse suurem õigusselgus ning isikuandmete kaitse üldmääruse läbipaistvuspõhimõtte järgimine. Samuti täpsustatakse PäästeS-is, mida täitevvõimul on lubatud volitusnormi alusel PÄIS-i ja HKSOS-i pidamise põhimäärustes reguleerida. Ühtlasi sõnastatakse muudatustega täpsemalt andmekogude pidamise eesmärk. Kokkuvõttes luuakse andmesubjektile selgem ülevaade, millisel juhul ja eesmärgil võidakse tema andmeid PÄIS-is ja HKSOS-is töödelda.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju väheoluline. Muudatusega ei kaasne mõju muudes mõjuvaldkondades.

Muudatus VI: tagatakse parem õigusselgus olukorras, kus Päästeamet abistab kiirabibrigaadi valdusesse sisenemisel ukse või värava avamisel või muu takistuse kõrvaldamisel

Muudatuse sisu on suurem õigusselgus – eelnõu kohaselt ei kujundata ümber senist praktikat, vaid täpsustatakse, mida on Päästeametil õigus teha kiirabibrigaadi abistamisel. Muudatuse kohaselt võib Päästeamet kiirabibrigaadi teate alusel kohaldada vahetut sündi, et abistada kiirabibrigaadi valdusesse sisenemisel. Muudatus avaldab mõju eelkõige Päästeameti tegevuse piiride õigusliku selguse tagamisele.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm I

Päästeamet. Päästeametis töötab üle 2000 inimese, kellest üle 1500 on valveteenistujad päästekomandodes ehk otseselt abiosutajad. Lisaks kuulub päästevõrgustikku ligi 2400 vabatahtlikku päästjat⁸⁷.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Kiirabibrigaadid kaasasid Päästeametit 2023. aastal kokku 131 korral ukse avamiseks või muu takistuse kõrvaldamiseks⁸⁸, mis moodustab vastavast ametiabist üle kolmandiku. Päästeameti tegevusele antakse selge õiguslik alus, mistõttu muudatus on oluline eelkõige organisatsiooni töökorralduse selguse vaates. Eelduslikult ei vähene tulevikus selliste sündmuste arv, kuhu Päästeametit kaasatakse, kuid väheneb Päästeameti halduskoormus, mis on tingitud vaidlustest ja esitatud kahjunõuete menetlemisest. Ebasoovitava mõju risk avaldub näiteks seeläbi, et Päästeametit võidakse kaasata pigem senisest enam ja kaasamise vajadust põhjalikult

---

⁸⁷ Vt viide 35.

⁸⁸ Vt viide 23.

läbikaalumata. Selliseid riske aitab maandada töökorralduse ülevaatamine ja kokkuleppimine eelkõige Päästeameti ja Terviseameti vahel, kaasates teisi vajalikke osapooli. Ka kehtiva õiguse kohaselt on kiirabibrigaadi abistamise ajal päästemeeskond hõivatud ja sel ajal pole võimalik päästemeeskonda saata näiteks päästesündmuse lahendamisele, mistõttu võib see häirida Päästeameti põhiülesannete täitmist.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju Päästeameti töökorraldusele oluline ja positiivne, kuid sihtrühma liikmetele eraldiseisvalt pigem väheoluline.

Sotsiaalne mõju – mõju tervishoiule

Muudatus avaldab mõju kiirabi kui ühe tervishoiuteenuse osutamise tulemuslikkusele, kuna seeläbi tagatakse võimalikult kiire abivajaja juurde pääsemine.

Mõju sihtrühm II

Kiirabibrigaadi pidajad ja kiirabibrigaadid. Valdkonnas töötab kokku ligikaudu 1500 inimest, kes töötavad kokku 102 kolmeliikmelises kiirabibrigaadis, mida haldab 10 kiirabibrigaadi pidajat.⁸⁹ Kuna muudatus puudutab kiirabi töökorraldust, siis avaldub mõju neile kõigile.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Selge õigusliku aluse olemasolu teeb Päästeameti kaasamise protsessi ja võimalused kiirabibrigaadidele ja kiirabibrigaadi pidajatele selgemaks ning seeläbi soodustab kiirabi kui tervishoiuteenuse toimimist. Kiirabivajadusega sündmuseid oli 2023. aastal kokku 231 006⁹⁰. Päästeameti ressursid saadetakse koos kiirabiga välja eri sündmustele. Kiirabi abistamisega ukse avamise või muu takistuse kõrvaldamisega oli 2023. aastal seotud 131 juhtumit. Samas on abivajaja juurde pääsemiseks võimalik rakendada ka muid konkreetsetes olukorras kättesaadavaid viise. Risk ja võimalik ebasoodne mõju avaldub siis, kui olukorda ei hinnata õigesti ning Häirekeskus ei saada Päästeametit kiirabibrigaadi abistamiseks välja. Selliseid olukordi saab vältida ametkondade vahel töökorralduse ülevaatamise ja täiendamisega.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju kiirabibrigaadide ja kiirabibrigaadi pidajate töökorraldusele pigem väheoluline.

Mõju sihtrühm III

Laiem avalikkus, abivajaja. Muudatus avaldab kaudset mõju kogu elanikkonnale, kuna abivajajaks võib olla iga Eesti elanik. Riikliku statistika kohaselt on Eesti elanike koguarv üle 1,37 miljoni inimese⁹¹. Otsesemalt avaldab muudatus mõju inimestele, kelle juurde pääsemiseks on kiirabibrigaadil vaja avada uks või kõrvaldada muu takistus. Olemasolevate andmete alusel on neid aastas umbes 200. Seega on kaudne sihtrühm suur, kuid otsese sihtrühma suurus pigem väike.

Avaldub mõju ja mõju olulisus

Selgemad õiguslikud alused võimaldavad kiirabibrigaadi tööd tulemuslikumalt korraldada. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuna puudutab juhtumeid, kus abivajav isik on abitus seisundis ega saa ise vajalikke toiminguid teha. Mõju ulatus võib olla abivajajale suur, kuna

---

⁸⁹ Vt viited 72 ja 73.

⁹⁰ Allikas: Häirekeskus (andmed esitatud 04.06.2024).

⁹¹ Vt viide 73.

puudutab tema võimalusi vajaduse korral abi saada. Võimalik ebasoovitatav mõju abivajajale avaldub juhul, kui normi ei rakendata asjakohaselt; samuti võib tekkida olukord, kus töökorralduslikke kokkuleppeid ei saavutata vajalikus ulatuses või neid ei täideta korrektselt ja seetõttu abisaamine viibib. Üldjoontes on muudatus abivajaja huvides, et tema abistamise korraldus oleks selgem. Kuna ukse avamise ja takistuse kõrvaldamisega kaasneb tõenäoliselt kahju (näiteks lõhutud lukk või uks tuleb välja vahetada), siis on oluline panna paika osapoolte pädevuse ja vastutuse piirid. Lisaks tuleb arvestada sellega, et kui Päästeamet kohaldab kiirabibrigaadi teate alusel vahetat sundi, et abistada kiirabibrigaadi valdusesse sisenemisel, ning tekitab seejuures isikule varalist kahju, on tegemist õnnetusest põhjustatud kahjuga, mida Päästeamet ei hüvita. Kuigi statistika kohaselt esitatakse Päästeametile selliseid kahjunõudeid aastas vähe⁹², võib see avaldada negatiivset mõju neile, kelle vara on saanud kahjustada – Päästeametilt ei saa enam kahjuhüvitist nõuda.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju sihtrühmale pigem väheoluline.

Muudatus VII: abidemineerijad saavad iseseisvalt osaleda ennetustööl

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm

Päästeamet. Päästeametis töötab üle 2000 inimese. Abidemineerijate arv on asutusesisene info.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Abidemineerijate tegevusvaldkond laieneb, kuna muudatuse tulemusena saavad nad iseseisvalt osaleda ka ennetustööl. Praegu on neil õigus osaleda päästeametniku korraldusel vaid demineerimistööl ja nende pädevus piirdub demineerimistööl demineerija kutsega päästeametniku abistamises. Võimalus kaasuda ennetustöösse annab abidemineerijatele laiemavaliku demineerimisalastes tegevustes osaleda. Väljaõppe muutmise vajadust sellega ei kaasne, kuna praegune väljaõpe tagab ka ennetustööks vajalikud oskused ja teadmised. Päästeametile seega selles osas lisakohustusi ega -ülesandeid ei kaasne. Kui abidemineerijad kaasatakse ennetustöösse, saab Päästeamet suunata riiklikku ressursi olulisemate demineerimisalaste tegevuste täideviimiseks. Kokkuvõttes on mõju ulatus ja sagedus eelduslikult väikesed. Negatiivsed mõjud puuduvad.

Järeldus mõju olulisuse kohta

Kokkuvõttes on mõju sihtrühmale pigem väheoluline, aga positiivne.

Mõju siseturvalisusele

Mõju sihtrühm

Laiem avalikkus ehk kogu Eesti elanikkond, riikliku statistika kohaselt üle 1,37 miljoni inimese⁹³.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Ennetustöö eesmärk on suurendada inimeste teadlikkust ja valmisolekut, et hoida ära päästesündmusi ning nendeks valmistuda. Muudatuse tulemusena kasvab tõenäosus, et avalikkuse teadlikkus demineerimisalasest ennetustööst paraneb. Seeläbi mõjutab lahendus elanike turvalisust ja eelduslikult ka turvatunnet. Negatiivse iseloomuga mõjud puuduvad.

---

⁹² Aastas keskmiselt kümme kahjunõuet, millest osa on seotud ametiabi korras uste avamisega.

⁹³ Statistikaamet. [Rahvaarv](#) (vaadatud 10.09.2024).

Kokkuvõttes on mõju sihtrühmale pigem väheoluline, aga positiivne.

Rahvusvahelise pääste- ja demineerimistööga seotud muudatustega ei kaasne riigi kuludes eelduslikult olulisi muudatusi – kiireloomulistel missioonidel osalemise kulude tekkimises puudub regulaarsus, kuna seda ei ole võimalik ette planeerida. Kiireloomulistel missioonidel osalemiseks vajalikku väljaõpet puudutavad kulud nähakse ette Päästeameti eelarves, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Võimaluse korral kasutatakse ka välisrahastust. Muudatusega kaasnev tulu on suurem õigusselgus, rahalist tulu ei kaasne. Lisategevusena on Päästeametil vaja ajakohastada Läti päästeteenistusega 2021. aasta 30. augustil sõlmitud koostöölepingut ja muu hulgas täiendada seda vabatahtlike kaasamise regulatsiooniga.

Eelnõuga lisanduva väärtekoosseisu rakendamiseks on PPA-l vaja tagada uurijate ja patrullpolitseinike teadlikkus vastavast sättest, mille alusel on võimalik hädaabiteadete menetlemist häirivat tegu menetleda ning isik vastutusele võtta. Häirekeskusel on otstarbekas koostada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud juhendmaterjal, millele tuginedes määratletakse konkreetne tegu Häirekeskuse töö häirimisena. Vastavad kriteeriumid abistavad ka PPA-d väärtemenetluse läbiviimisel. Häirekeskuse töö häirimise eest uue väärtekoosseisu kehtestamisega ei kaasne riigile lisakulu. Otseselt mõõdetav rahaline tulu riigieelarvesse kujuneb makstavatest trahvidest, kuid summa ei ole prognoositav. Peamine tulu on siiski positiivne mõju hädaabiteadete menetlemise toimepidevuse tagamisele.

Sarnane tulu – positiivne mõju hädaabiteadete menetlemise toimepidevuse tagamisele – on oodatav ka hädaabiteadete menetlemise toimepidevust ohustava terminalseadmega ühendusele ooteaja rakendamisel. Muud otsest tulu ega kulu meetme rakendamisega ei kaasne. Häirekeskusel on vaja meetme rakendamiseks uuendada hädaabiteadete menetlemise teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ning tagada järjepidev olukorra seiresüsteem meetme rakendamiseks.

Seoses Päästeameti poolt kiirabibrigaadi abistamisega tuleb Päästeametil koostöös asjaomaste asutustega üle vaadata päästemeeskonna väljasõiduplaanid ja vajaduse korral neid täiendada. Muudatusega kaasnev tulu on suurem õigusselgus, rahalist tulu ei kaasne. Võimalik kulu Päästeametile kaasneb juhul, kui kiirabi abistamisel eksitakse ja tekitatud kahju tuleb kannatanule hüvitada.

Eelnõu rakendamiseks muudetakse järgmisi siseministri määruseid:

- 1) siseministri 13. juuni 2017. aasta määrus nr 26 „Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded“ (rakendusakti kavand nr 1);
- 2) siseministri 21. detsembri 2016. aasta määrus nr 36 „Hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogu põhimäärus“ (rakendusakti kavand nr 1);
- 3) siseministri 21. detsembri 2016. aasta määrus nr 38 „Päästeinfosüsteemi asutamine ja päästeinfosüsteemi pidamise põhimäärus“ (rakendusakti kavand nr 1);
- 4) siseministri 10. novembri 2010. aasta määrus nr 57 „Vabatahtliku päästja ja abidamineeriija kutsesobivuse nõuded isikuomaduste, füüsilise ettevalmistuse, väljaõppe ja tervises seisundi kohta ning nende vastavuse kontrollimise tingimused ja kord ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord“ (rakendusakti kavand nr 1).

Eelnõu rakendamiseks on vaja kehtestada uus määrus, millega kehtestatakse isikuankeedi andmete loetelu (rakendusakti kavand nr 3).

Eelnõu rakendamiseks muudetakse järgmisi Vabariigi Valitsuse määruseid:

1) seoses volitusnormi asukoha muutmisega muudetakse Vabariigi Valitsuse 18. detsembri 2015. aasta määruse nr 144 „Kaitseväe ja Kaitseliidu politsei ülesannete täitmisel, päästesündmuse lahendamise ning eriolukorra tööde tegemise kaasamise kord“ preambulit (rakendusakti kavand nr 2);

2) seoses RTsMS-is tehtavate muudatustega muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 24. märtsi 2011. aasta määrust nr 40 „Eksperdi rahvusvahelisele tsiviilmissioonile lähetamise ja sealt tagasikutsumise kord ning tsiviilmissioonile lähetatud eksperdi kulude katmise ulatus, tingimused ja kord“ (rakendusakti kavand nr 2).

Volitusnormi muutumisega muutub kehtetuks PäästeS-i § 31 lõike 2 alusel antud Vabariigi Valitsuse 5. mai 2011. aasta määrus nr 51 „Rahvusvahelisel päästetööl ja demineerimistööl osalemise ja kulude katmise kord“. Haldusmenetluse seaduse § 93 lõike 1 kohaselt kehtib määrus volitusnormi kehtetuks tunnistamiseni. Uut määrust ei kehtestata, kuna valdav osa määruse tekstist reguleeritakse eelnõu kohaselt seadusega.

Rakendusakti kavandid on lisatud seletuskirjale (vt seletuskirja lisa 1).

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2026. aasta 1. märtsil. Seaduse jõustumise kuupäev annab piisava aja rakendusaktide jõustamiseks ja asutustele võimaluse teha ettevalmistused muudatuste rakendamiseks. Muudatuste rakendamine ei vaja pikemat üleminekuaega.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Välisministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Päästeametile, PPA-le, Häirekeskusele, Sisekaitseakadeemiale, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, Andmekaitse Inspeksioonile, MTÜ-le Eesti Päästeala Töötajate Ametiühing, MTÜ-le Päästeliit ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Märkuste tabel on lisatud seletuskirjale (vt lisa 3).

Algatab Vabariigi Valitsus „...“ 2025